

**Kampania wyborcza do samorządu terytorialnego 2014
w rozgłoszeniach regionalnych radia publicznego**

(na przykładzie dzienników i audycji publicystycznych
nadanych w okresie 8-14 listopada 2014 r.)

**Departament Mediów Publicznych
Styczeń, 2015**

SPIS TREŚCI

WSTĘP I METODOLOGIA.....	3
PODSUMOWANIE.....	5
1. INFORMACJA.....	5
A. Czas trwania i ranga tematyki wyborczej w dziennikach poszczególnych rozgłośni.....	5
B. Organy samorządu i szczeble wyborów przedstawione w dziennikach.....	7
C. Komitety prezentowane w monitorowanych dziennikach poszczególnych rozgłośni.....	8
D. Równowaga w dostępie kandydatów do anteny oraz neutralność w sposobie prezentacji kandydatów i programów.....	10
E. Merytoryczność przekazów wyborczych w analizowanych dziennikach.....	10
2. PUBLICYSTYKA I EDUKACJA.....	12
A. Informacje ogólne.....	12
B. Organy samorządu i szczeble wyborów przedstawione w audycjach publicystycznych oraz edukacyjno-instruktażowych.....	14
C. Merytoryczność tematyki wyborczej.....	14
D. Równowaga w dostępie kandydatów i komitetów do anteny oraz zachowanie neutralności w sposobie ich prezentacji.....	14
PRZEBIEG KAMPANII W POSZCZEGÓLNYCH ROZGŁOŚNIACH.....	16
RADIO BIAŁYSTOK S.A.....	16
RADIO PiK S.A.....	25
RADIO GDAŃSK S.A.....	33
RADIO KATOWICE S.A.....	43
RADIO KIELCE S.A.....	48
RADIO KOSZALIN S.A.....	59
RADIO KRAKÓW S.A.....	65
RADIO LUBLIN S.A.....	72
RADIO ŁÓDŹ S.A.....	80
RADIO MERKURY S.A.....	85
RADIO OLSZTYN S.A.....	92
RADIO OPOLE S.A.....	103
RADIO RZESZÓW S.A.....	111
RADIO SZCZECIN S.A.....	117
RADIO RDC S.A. (WARSZAWA).....	123
RADIO WROCŁAW S.A.....	130
RADIO ZACHÓD S.A. (ZIELONA GÓRA).....	137

WSTĘP I METODOLOGIA

1. Wstęp

Realizując obowiązek ustawowy KRRiT w zakresie kontroli działalności nadawców radiowych i telewizyjnych (art. 6 ust. 2 pkt. 4 ustawy o radiofonii i telewizji) Departament Mediów Publicznych przeprowadził monitoring programów rozgłośni regionalnych radia publicznego nadanych w okresie kampanii do wyborów samorządowych 2014 r.

Monitoringiem objęto audycje poświęcone wyborom, tj. informacyjne (dzienniki), publicystyczne oraz edukacyjno-instruktażowe, nadane w okresie jednego tygodnia poprzedzającego wybory, tj. **od soboty 8 listopada do piątku 14 listopada 2014 roku** (do godz. 24.00, tj. do rozpoczęcia ciszy wyborczej).

W wyborach samorządowych w 2014 roku uczestniczyło w Polsce, jak wynika z danych Państwowej Komisji Wyborczej, ponad 12,5 tysiąca komitetów wyborczych (w tym 24 komitety partii lub koalicji, 445 komitetów organizacji i ponad 12,1 tysiąca komitetów wyborczych wyborców, głównie lokalnych), które zarejestrowały ogółem ponad 241 tysięcy kandydatów. Przy tak ogromnej liczbie uczestniczących w wyborach komitetów wyborczych i kandydatów oraz zważywszy na wielość organów samorządu, do których dokonywano wyboru w jednym akcie głosowania, a także wielość szczebli wyborów (wojewódzki, powiatowy, gminny), zadania nadawców publicznych w związku z relacjonowaniem przebiegu kampanii były trudne. Musieli oni, siłą rzeczy, dokonywać wyboru kandydatów i organów samorządu, które przedstawią w programie, i tych, które pomina.

2. Przedmiot i metodologia monitoringu

Celem monitoringu była **ocena sposobu relacjonowania kampanii wyborczej do samorządu terytorialnego**, tj.: czy słuchacze-wyborcy zostali poinformowani o komitetach, kandydatach i ich programach, w sposób rzeczowy, zrozumiały, wyczerpujący, bezstronny, tj. ułatwiający dokonanie przemyślanych wyborów. W związku z tym badane były następujące zagadnienia:

- Udział i ranga obecności problematyki wyborczej w kontrolowanych dziennikach,
- Rodzaj przekazywanych informacji wyborczych i merytoryczność kampanii,
- Zachowanie równowagi dostępu oraz neutralności w sposobie prezentacji kandydatów, komitetów i ich programów.

Dokonana w wyniku monitoringu analiza miała dwojaki charakter:

a) **ilościowy** - polegający na pomiarze liczby, czasu trwania i rangi przekazów wyborczych w serwisach informacyjnych, czasu trwania audycji publicystycznych poświęconych wyborom (oraz ewentualnie edukacyjno-instruktażowych), czasu trwania przekazów i wypowiedzi dotyczących organów samorządu i szczebli wyborów, pomiarze czasu dostępu komitetów i kandydatów do anteny;

b) **jakościowy** - polegający na ocenie merytoryczności przekazanych w programach rozgłośni informacji wyborczych oraz neutralności sposobu przedstawiania kandydatów i komitetów, w tym ewentualnych kampanii negatywnych.

W przypadku audycji informacyjnych przedmiotem analizy były cztery codzienne wydania dzienników nadane w porze dziennej, w czasie wysokiej słuchalności programów rozgłośni regionalnych. Monitoringiem zostały objęte po dwa wydania dzienników nadanych w ciągu tygodnia w godzinach przedpołudniowych oraz w porze popołudniowej. W związku z tym, w 14 rozgłosniach regionalnych radia publicznego zmonitorowano po 28 wydań dzienników. Wyjątek stanowiła oferta trzech rozgłosni - Radia Lublin, Radia Białostok i Radia Wrocław. W tych rozgłosniach, w monitorowanym okresie, przekazy wyborcze emitowane były przede wszystkim w specjalnych serwisach poświęconych tematyce wyborczej, które poddano monitoringowi. W Radiu Lublin monitoringiem objęto 20 tego typu serwisów, w Radiu Białostok 14, a w Radiu Wrocław - 4.

Z oferty publicystycznej i edukacyjnej poświęconej wyborom do analizy wybrano po pięć audycji o najdłuższym czasie trwania dla każdej rozgłośni.

Ogółem monitoringiem objęto 430 wydania serwisów informacyjnych, 107 wydań audycji publicystycznych i 49 wydań audycji instruktażowo-poradniczych dotyczących wyborów. Łącznie analizie poddano ok. 100 godzin programu z 17 rozgłosni.

PODSUMOWANIE

1. INFORMACJA

A. Czas trwania i ranga tematyki wyborczej w dziennikach poszczególnych rozgłośni

Badana próba wskazuje, że czas trwania tematyki wyborczej w dziennikach poszczególnych rozgłośni był bardzo zróżnicowany. Łączny czas trwania przekazów wyborczych w serwisach poszczególnych rozgłośni wahał się bowiem od kilku minut do ponad godziny, tj. od 7% do 54% całkowitego czasu emisji monitorowanych dzienników w danej rozgłośni.

Najwięcej czasu poświęcono tematyce wyborczej w dziennikach Radia Gdańsk - 1 godzinę i 7 minut (54% łącznego czasu emisji monitorowanych serwisów). Tematyce tej nadano także duże znaczenie w badanych dziennikach Radia Zachód (Zielona Góra) – łączny czas trwania przekazów wyborczych w serwisach tej rozgłośni wyniósł 47 minut, co stanowiło 37% łącznego czasu emisji. Kolejną grupę tworzyły rozgłosnie, w których czas trwania tematyki wyborczej w analizowanych serwisach wyniósł ponad pół godziny, ale nie przekraczał 40 minut (24-31% czasu emisji dzienników). Były to kolejno: Radio Opole, Radio Kraków, Radio Olsztyn, Radio Merkury w Poznaniu oraz Radio Katowice i Radio PiK w Bydgoszczy. W Radiu Kielce, Radiu Szczecin oraz Radiu RDC nadano od 18 do 25 minut przekazów wyborczych (od 14 do 20% czasu emisji serwisów). W dziennikach pozostałych rozgłośni czas trwania tematyki wyborczej nie przekroczył 12 minut (10% czasu emisji badanych serwisów), z czego w Radiu Rzeszów nadano w monitorowanej próbie zaledwie 8,5 minuty przekazów wyborczych (7% czasu emisji dzienników).

W Tabeli nr 1 przedstawiono czas trwania tematyki wyborczej w monitorowanych dziennikach w podziale na rozgłosnie oraz udział przekazów wyborczych w łącznym czasie badanych dzienników.

Tabela nr 1.

Lp.	Rozgłosnia	Liczba wydań monitorowanych dzienników i czas ich trwania:		Czas trwania przekazów wyborczych w dziennikach:		Udział przekazów wyborczych w łącznym czasie emisji monitorowanych dzienników
		Liczba wydań	Czas trwania	Liczba przekazów	Czas trwania	Udział (%)
1	Radio Gdańsk	28	2:11:00	45	1:07:36	54
2	Radio Zachód	28	1:59:42	34	0:47:04	37
3	Radio Opole	28	1:58:50	35	0:39:21	31

4	Radio Kraków	28	1:51:00	20	0:38:00	30
5	Radio Olsztyn	28	2:50:33	25	0:34:12	27
6	Radio Merkury	28	2:06:11	33	0:32:58	26
7	Radio Katowice	28	3:06:00	19	0:30:45	24
8	Radio PiK	28	2:06:09	23	0:30:42	24
9	Radio Kielce	28	1:55:26	17	0:24:57	20
10	Radio Szczecin	28	2:09:58	20	0:18:00	14
11	Radio RDC	28	2:09:58	20	0:18:00	14
12	Radio Koszalin	28	1:48:00	13	0:12:00	10
13	Radio Łódź	28	2:07:04	12	0:11:17	9
14	Radio Rzeszów	28	1:55:00	8	0:08:37	7

Podstawą procentowania jest łączny czas trwania monitorowanych dzienników w danej rozgłośni

Należy podkreślić, że w Tabeli nr 1 nie uwzględniono monitorowanych dzienników w trzech rozgłoszeniach: Radiu Lublin, Radiu Białystok oraz Radiu Wrocław. W badanym okresie te rozgłoszenie nadawały bowiem specjalne serwisy poświęcone wyłącznie wyborom do samorządu terytorialnego. Dlatego też czas emisji przekazów wyborczych w nich zawartych oraz ich udział procentowy w łącznym czasie trwania specjalnych serwisów przedstawia Tabela nr 2.

Tabela nr 2.

Lp.	Rozgłoszenia	Liczba wydań monitorowanych dzienników i czas ich trwania:		Udział przekazów wyborczych w łącznym czasie emisji monitorowanych dzienników
		Liczba wydań	Czas trwania	Udział (%)
1	Radio Lublin	20	1:28:10	100%
2	Radio Białystok	14	1:08:20	100%
3	Radio Wrocław	4	0:19:26	100%

Podstawą procentowania jest łączny czas trwania monitorowanych dzienników w danej rozgłośni

Informacjom wyborczym w dziennikach nadano w większości rozgłoszni wysoką rangę. Jeśli w danym wydaniu dziennika informacje wyborcze były nadawane, to z reguły zapowiadano je w forszpanie i umieszczano na pierwszym lub drugim miejscu analizowanych serwisów. Ponadto, należy zauważyć, że w miarę zbliżania się do końca kampanii udział czasu trwania przekazów wyborczych w monitorowanych dziennikach wzrastał wraz z ich pozycją. W ostatnim dniu kampanii w większości dzienników czas trwania przekazów wyborczych był dłuższy niż w poprzednich dniach monitorowanego okresu, a udziały

przekazów w łącznym czasie emisji badanych dzienników znacząco wzrastały, nawet do kilkudziesięciu procent.

Na przykład, udział przekazów wyborczych w czasie emisji badanych dzienników Radia Zachód wyniósł 37%, ale w ostatnich dwóch dniach kampanii wahał się od 40 do 49%. Podobnie w Radiu RDC - udział wszystkich badanych przekazów wyborczych w ostatnim tygodniu kampanii wyniósł niecałe 14%, ale w ostatnich dwóch dniach (13 i 14 listopada) przekroczył 20%.

Oczywiście powyższa prawidłowość nie dotyczy specjalnych serwisów wyborczych Radia Lublin, Radia Białystok i Radia Wrocław. Ich formuła zakładała bowiem stałą emisję tematyki wyborczej. W tych trzech rozgłoszeniach nadawcy zdecydowali się podkreślić rangę tematyki wyborczej poświęcając jej całe wydania serwisów cyklicznie emitowanych.

B. Organy samorządu i szczeble wyborów przedstawione w dziennikach

W badanych serwisach rozgłoszeń regionalnych przekazy wyborcze odnoszące się do określonego organu samorządu z reguły dotyczyły wyborów na prezydentów miast - wojewódzkiego i pozostałych miast danego regionu oraz kandydatów na radnych sejmiku wojewódzkiego.

Dobrym przykładem powyższej tendencji są przekazy wyborcze nadawane w analizowanych dziennikach Radia Zachód, Radia Gdańsk oraz Radia RDC. W pierwszej z rozgłoszeń informowano w kontekście wyborów przede wszystkim o kwestiach dotyczących funkcjonowania województwa lubuskiego jako całości, a co za tym idzie przekazy dotyczące szczebla wojewódzkiego i kandydatów na radnych sejmiku zajęły w łącznym czasie trwania przekazów wyborczych nadanych w dziennikach Radia Zachód – aż 76%. Te informacje uzupełniano jedynie doniesieniami o rozstrzygnięciach zapadających w procesach w trybie wyborczym kandydatów na burmistrzów mniejszych miast regionu lub krótkimi podsumowaniami kampanii burmistrzów i wójtów gmin.

Z kolei w analizowanych dziennikach Radia Gdańsk informowano głównie o działaniach i programach kandydatów na burmistrzów i prezydentów miast – stolicy regionu, a także mniejszych miast województwa (Kwidzyn, Elbląg, Tczew, Słupsk, Wejherowo, Gdynia i Sopot). Tego typu relacje zajęły ok. 65% nadanych przekazów wyborczych, podczas gdy relacje dotyczące sejmiku – 4%. Wybory na poziomie szczebla gminy (do rady gminy i na wójta gminy) omawiano w 8% analizowanych przekazów wyborczych.

Natomiast przekazy wyborcze Radia RDC zdominowały wybory na prezydenta stolicy – 51% czasu trwania wszystkich przekazów wyborczych nadanych w badanych serwisach.

Te trzy przykłady świadczą o zaznaczającej się wśród nadawców tendencji do koncentrowania uwagi na tych szczeblach samorządu, które mają najsilniejszą społeczną legitymację (pochodzący z wyborów bezpośrednich prezydenci, burmistrzowie i wójtowie) lub/i największe znaczenie polityczne dla danego regionu (wybory do sejmików wojewódzkich, które mogą odzwierciedlać preferencje polityczne wyborców i poparcie dla

partii parlamentarnych). Ponadto, co wydaje się naturalne, przekazy najczęściej dotyczą najważniejszych miast w regionie, w których z reguły skupia się życie polityczno-społeczno-gospodarcze województwa.

Relacje z kampanii wyborczej na szczeblu gminnym stanowiły często pretekst do zaprezentowania kampanii w kontekście ciekawostek (np. wójtów w Sulęczynie w Pomorskiem; zalepianie plakatów wyborczych w Nowej Słupi w Świętokrzyskim) lub wyroków zapadających w procesach w trybie wyborczym.

C. Komitety prezentowane w monitorowanych dziennikach poszczególnych rozgłośni

Większość czasu przekazów wyborczych w monitorowanych dziennikach zajęły informacje dotyczące przede wszystkim komitetów wyborczych pięciu partii parlamentarnych: PO, PiS, SLD, PSL, TR oraz będącej poza parlamentem Nowej Prawicy–Janusza Korwin-Mikke. Informacje o kampanii i programach tych partii zajęły średnio 47% czasu wszystkich przekazów wyborczych nadawanych w dziennikach każdej rozgłośni. Przekazy o komitetach innych partii uczestniczących w wyborach były niemal nieobecne. Jedynymi tego typu komitetami, o których poinformowano w badanej próbie, były komitety partii Demokracja Bezpośrednia, partii Zieloni i Samoobrona. Udziały przekazów o komitetach partii pozaparlamentarnych w monitorowanym czasie trwania przekazów wyborczych były śladowe – średnio dla rozgłośni 0,2%.

Udział przekazów o komitetach w czasie trwania przekazów wyborczych nadanych w monitorowanych dziennikach poszczególnych rozgłośni przedstawiał się następująco:

Tabela nr 3. Udział czasu trwania przekazów o komitetach w czasie trwania przekazów wyborczych w monitorowanych dziennikach (w podziale na rozgłośnie).

Lp		Udział czasu komitetów w ogólnym czasie przekazów wyborczych (w %)*								Liczba komitetów partyjnych omawianych na antenie	Liczba KWW
		KW PO	KW PiS	KKW SLD Lewica Razem	KW PSL	KW NP Janusza Korwin-Mikke	KW TR	Komitety innych partii	Komitety wyborców (KWW)		
1	Radio PiK	18,5	16,3	15,7	-	3,5	-	-	46,0	4	7
2	Radio Gdańsk	3,0	5,4	3,1	-	1,0	-	-	10,8	4	23
3.	Radio Katowice	-	-	-	-	-	-	-	-	0	0
4	Radio Kielce	20,7	43,5	-	13,1	2,2	-	-	11,6	4	2
5	Radio Koszalin	7,0	6,0	3,0	-	-	-	-	11,0	3	2

6	Radio Kraków	12,0	22,0	3,0	10,0	2,0	-	-	16,0	5	5
7	Radio Łódź	36,0	14,0	22,0	-	15,0	-	-	-	4	0
8	Radio Olsztyn	14,2	15,0	6,4	8,6	1,9	-	-	17,0	5	9
9	Radio Opole	20,3	18,6	11,3	1,6	-	-	-	29,3	4	7
10	Radio Merkury	8,6	10,5	16,7	3,2	0,3	4,1	-	21,3	6	16
11	Radio Rzeszów	6,0	15,7	14,3	-	-	-	-	22,5	3	2
12	Radio Szczecin	13,0	16,0	13,0	2,0	8,0	-	-	26,0	5	3
13	Radio RdC	19,8	24,0	0,5	0,4	4,8	-	0,4	1,2	6	2
14	Radio Zachód	15,1	18,2	30,9	7,1	-	4,4	-	18,1	5	7

*Podstawą procentowania jest łączny czas trwania przekazów wyborczych w dziennikach danej rozgłośni.

Tabela nr 4. Udział czasu trwania przekazów o komitetach w czasie trwania przekazów wyborczych w monitorowanych specjalnych serwisach wyborczych Radia Lublin, Radia Białostok i Radia Wrocław.

Lp		Udział czasu komitetów w ogólnym czasie przekazów wyborczych (w %)*								Liczba komitetów partyjnych omawianych na antenie	Liczba KWW
		KW PO	KW PiS	KKW SLD Lewica Razem	KW PSL	KW NP Janusza Korwin--Mikke	KW TR	Komitety innych partii	Komitety wyborców (KWW)		
1	R. Lublin	9	16	15	6	2	0	1	4	6	4
2	Radio Białostok	10	11	15	5	3	0	2	7	7	7
3	Radio Wrocław	20,9	15,4	9,1	2,7	6,3	3,1	2,6	29,1	7	5

*Podstawą procentowania jest łączny czas trwania specjalnych serwisów wyborczych danej rozgłośni

W każdej rozgłośni średnio najwięcej udziałów w nadawanych przekazach wyborczych miały informacje o PiS (średnio ok. 16%) i PO (średnio ok. 14%). Następnie o SLD, PSL, Nowej Prawicy i TR (odpowiednio: 10%, 3,2%, 3% i 0,8%).

Lokalne komitety wyborcze wyborców zajmowały na ogół bardzo niewiele czasu na antenie, na ogół nieporównywalnie mniej niż komitety partii parlamentarnych - dopiero wzięte razem jako grupa komitetów zajmowały wyższą pozycję w ilości czasu wyborczego od poszczególnych komitetów partyjnych.

Należy również podkreślić, że w żadnej z analizowanych rozgłośni nie zdarzyło się, aby udział przekazów o lokalnych komitetach wyborczych w łącznym czasie trwania przekazów wyborczych był wyższy niż partii politycznych. Warto jednak odnotować, że w monitorowanych serwisach Radia PiK udział przekazów o lokalnych komitetach wyborców wyniósł aż 46% i w dziennikach żadnej innej rozgłośni nie był tak wysoki .

Wśród rozgłośni jedynie w dziennikach Radia Katowice nie odnotowano informacji dotyczących komitetów wyborczych, a wyłącznie emisję materiałów edukacyjno-instruktażowych w ramach monitorowanych serwisów.

D. Równowaga w dostępie kandydatów do anteny oraz neutralność w sposobie prezentacji kandydatów i programów

Udział czasu trwania przekazów o komitetach partii politycznych w łącznym czasie emisji przekazów wyborczych w dziennikach danej rozgłośni, wskazuje na brak zachowania równowagi czasu obecności komitetów partii politycznych w dwóch aspektach.

Po pierwsze, generalnie największy udział miały komitety wyborcze partii parlamentarnych w stosunku do wszystkich innych. Po drugie, poświęcano z reguły najwięcej czasu komitetowi partii rządzącej lub największej partii opozycyjnej, kosztem pozostałych. Zebrane dane wskazują, że marginalizowano ugrupowania: PSL, Twój Ruch oraz Nowa Prawica – Janusza Korwin-Mikke. Natomiast przekazy dotyczące SLD niejednokrotnie przewyższały czas trwania przekazów o PiS lub PO. W badanych dziennikach Radia Zachód i Radia Białostok udział przekazów o komitecie SLD Lewica Razem w czasie trwania przekazów wyborczych był wyższy niż udziały PiS i PO, a w dziennikach Radia Łódź, Radia Merkury, Radia Pik, Radia Gdańsk, Radia Rzeszów, Radia Lublin i Radia Szczecin wahał się w przedziale 3%-22%, co dawało komitetowi SLD drugie miejsce w zestawieniu za PiS lub PO w tych rozgłosniach

Monitoring nie wykazał naruszeń nadawców związanych ze sposobem prezentowania komitetów czy kandydatów.

E. Merytoryczność przekazów wyborczych w analizowanych dziennikach

Dzienniki w dużym stopniu służyły dostarczeniu odbiorcom użytecznych i ważnych informacji związanych z wyborami. Informacje te można podzielić na trzy grupy:

- dotyczące programów komitetów lub kandydatów oraz przebiegu wyborów (w tym instruktaże i ciekawostki);
- wizerunkowe – dotyczące np. gestów poparcia dla danego komitetu lub kandydata oraz kampanijnych wydarzeń takich jak happeningi;
- konflikty.

Nadawcy w zdecydowanej większości, systematycznie przekazywali wyborcom informacje merytoryczne dotyczące programów kandydatów i komitetów, spotkań wyborczych z kandydatami, w tym także informacje o debatach na antenie danego radia oraz sprawozdania z ich przebiegu. Interesującą strategię w zakresie polityki informacyjnej dotyczącej wyborów przyjęło np. Radio Gdańsk. Rozgłośnia nie ograniczyła się jedynie do podawania informacji o przebiegu spotkań wyborczych, programach kandydatów i ogólnym przebiegu kampanii w regionie, lecz wokół animowanych przez siebie kampanijnych wydarzeń (debaty z kandydatami w różnych miastach regionu) konstruowano całą ofertę informacyjną rozgłośni w ostatnim tygodniu kampanii. Nadawano więc nie tylko skrócone relacje z debat, ale także omawiano wyniki sond ulicznych z mieszkańcami regionu, przedstawiano wyniki specjalnie zamówionych na potrzeby debat sondaży, emitowano relacje reporterskie z miast, gdzie odbywały się debaty, by pokazać, jakimi problemami żyje dana część regionu pomorskiego.

O programach komitetów i poszczególnych kandydatów (przedstawianie planów poszczególnych kandydatów do różnych szczebli samorządu; relacje z konwencji podsumowujących program danego komitetu i przebieg kampanii) systematycznie informowano również w dziennikach 11 kolejnych rozgłośni: Radia PiK, Radia Lublin, Radia Łódź, Radia Merkury, Radia Szczecin, Radia Wrocław, Radia Kraków, Radia Białystok, Radia Zachód, Radia Rzeszów i Radia Opole.

Część informacji przekazywanych w Radiu Kielce także dotyczyła programów, ale w większości przekazy skupiały się na sporach sądowych między kandydatami. Należy przy tym podkreślić, że w monitorowanym tygodniu nadawca skoncentrował się przede wszystkim na prezentowaniu tematyki wyborczej w publicystyce (na liczne debaty między kandydatami do różnych szczebli samorządu poświęcono w monitorowanej próbie ponad osiem godzin).

Osobną grupę stanowiły przekazy wyborcze w Radiu RDC, Radiu Olsztyn, Radiu Koszalin i Radiu Katowice. W pierwszej z tych rozgłośni nieco ponad połowa relacji wyborczych dotyczyła przebiegu kampanii na prezydenta stolicy i miała autoreferencyjny charakter, tj. informowano raczej o taktyce wyborczej kandydatów w przebiegu kampanii. Warto podkreślić, że Radio RDC dużo czasu poświęciło na edukację wyborczą, aż 49% nadanych informacji wyborczych stanowiły przekazy dotyczące instruktaży wyborczych, badań socjologicznych (np. o udziale kandydatek w wyborach) związanych z wyborami, czy wypowiedzi ekspertów na temat prognozowanej frekwencji i świadomości obywatelskiej Polaków. W Radiu RDC – zarówno w dziennikach, jak też publicystyce -wybory były bardziej przedstawiane jako zjawisko kulturowo-społeczne niż polityczne. Podobnie skonstruowana była oferta informacyjna Radia Olsztyn. Natomiast w Radiu Koszalin informacje dotyczące instruktaży wyborczych zdecydowanie przeważały nad przekazami o programach komitetów, a w Radiu Katowice – w analizowanej próbie – nadawano wyłącznie informacje instruktażowe.

Podsumowując, relacjonowanie przebiegu kampanii w rozgłośniach miało wielowymiarowy charakter. Oferta informacyjna nie tylko ułatwiała słuchaczom wybór w zakresie programów wyborczych poszczególnych komitetów, ale była swego rodzaju

przewodnikiem po skomplikowanej procedurze wyborczej. Przekazy wyborcze zawierały także opinie eksperckie na temat wagi i znaczenia wyborów.

2. PUBLICYSTYKA I EDUKACJA

A. Informacje ogólne

W badanej próbie wszystkie rozgłośnie nadały w ostatnich dniach kampanii po kilka lub kilkanaście wydań audycji publicystycznych związanych z wyborami. Zdecydowana większość rozgłośni nadawała w ramach oferty publicystycznej przede wszystkim debaty, co należy ocenić pozytywnie, bo ta forma audycji pozwala w sposób najpełniejszy skonfrontować ze sobą programy i opinie poszczególnych kandydatów do różnych szczebli samorządu terytorialnego.

Liczba i czas trwania debat w poszczególnych rozgłoszeniach przedstawiał się następująco:

Tabela nr 5. Liczba wydań i czas trwania debat oraz pozostałych audycji publicystycznych w podziale na rozgłośnie*

Lp.	Rozgłośnia	Debaty		Pozostałe audycje publicystyczne dotyczące wyborów	
		Liczba wydań	Czas trwania	Liczba wydań	Czas trwania
1	Radio Kielce	11	8:15:30	0	0:00:00
2	Radio Olsztyn	8	7:47:11	6	0:31:32
3	Radio Bydgoszcz - PiK	6	5:34:30	1	0:41:00
4	Radio Gdańsk	5	4:24:22	0	0:00:00
5	Radio Opole	4	3:18:09	5	0:59:45
6	Radio Rzeszów	4	4:13:00	4	0:18:05
7	Radio Zachód	4	2:36:19	4	1:40:05
8	Radio Koszalin	3	2:36:00	8	1:49:00
9	Radio Szczecin	3	2:41:00	1	0:22:00
10	Radio Katowice	2	1:13:00	11	0:56:00
11	Radio Wrocław	2	1:16:00	3	1:23:38
12	Radio RDC – Warszawa	2	1:45:31	3	2:05:23
13	Radio Kraków	1	0:52:00	15	1:45:48
14	Radio Białystok	1	0:48:10	4	1:59:00

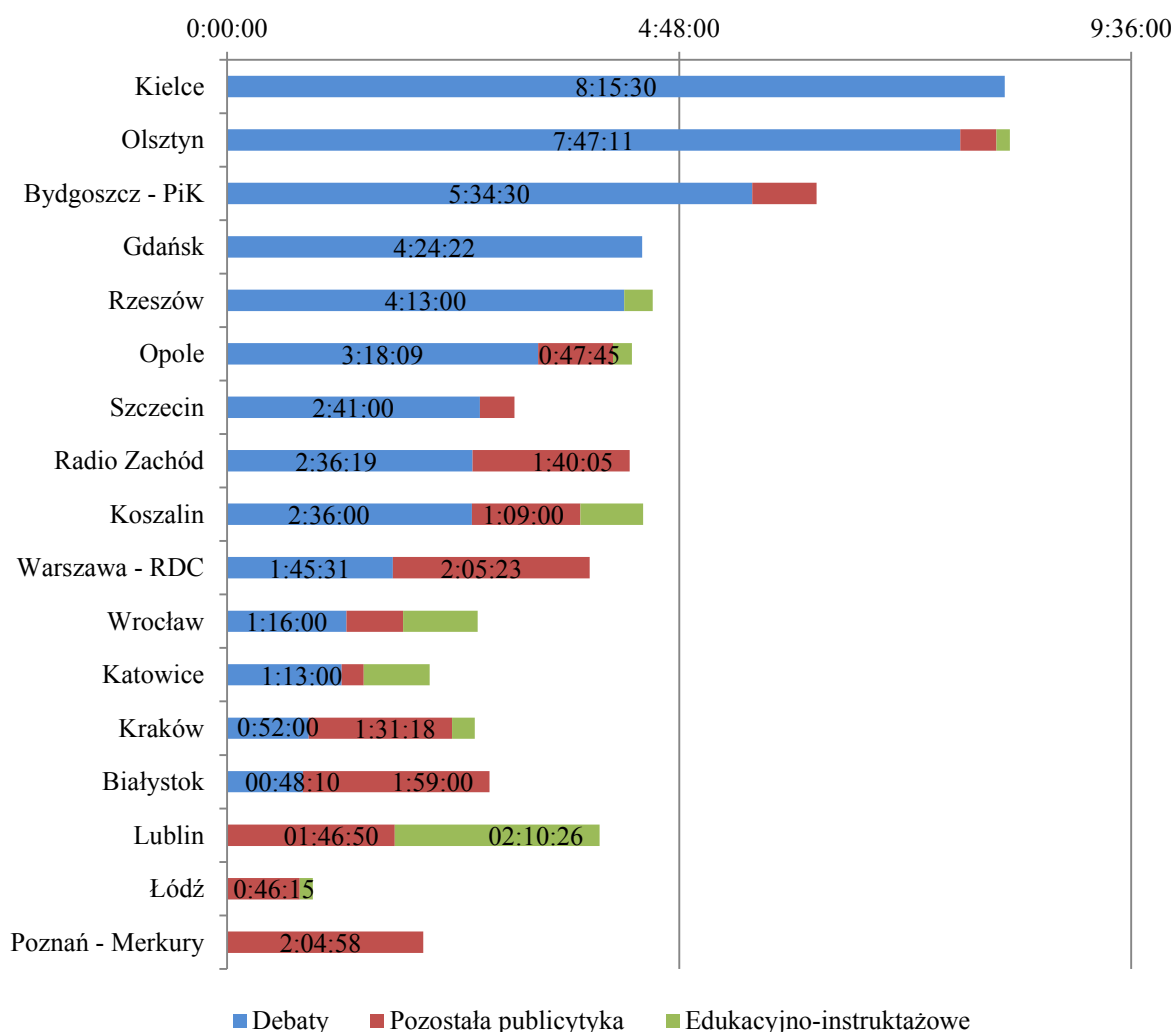
15	Radio Łódź	0	0:00:00	6	0:54:40
16	Radio Merkury - Poznań	0	0:00:00	10	2:04:58
17	Radio Lublin	0	0:00:00	22	3:57:16

*zestawienie zawiera dane dotyczące debat w których brali udział kandydaci i komitety

Najwięcej debat emitowano w Radiu Kielce oraz Radiu Olsztyn. Natomiast nie odnotowano tego rodzaju audycji w Radiu Łódź, Radiu Merkury i Radiu Lublin. Należy przy tym zaznaczyć, że przedstawione dane są cząstkowe, bo odnoszą się jedynie do ostatniego tygodnia kampanii. Rozgłośnie mogły bowiem nadawać debaty wcześniej. Taka sytuacja zaistniała m.in. w Radiu Lublin, które wyemitowało pięć debat w przedostatnim tygodniu kampanii, natomiast w monitorowanym okresie skupiło się na walorze edukacyjnym wyborów.

Udział debat i pozostałych audycji w monitorowanej ofercie publicystyczno-edukacyjnej nadawców przedstawiał się następująco:

Wykres nr 1. Udział debat i innych audycji publicystycznych oraz edukacyjno-instruktażowych w monitorowanej ofercie nadawców.

W łącznym czasie trwania monitorowanej oferty publicystyczno-edukacyjnej poświęconej wyborom najwyższy był udział debat w Radiu Kielce i Radiu Gdańsk (100%).

B. Organy samorządu i szczeble wyborów przedstawione w audycjach publicystycznych oraz edukacyjno-instruktażowych

W ramach publicystyki i edukacji nadawano audycje dotyczące różnych szczebli wyborów, choć należy zaznaczyć, że jeśli przeprowadzano debaty to z reguły koncentrowano się na wyborach bezpośrednich prezydentów, burmistrzów i wójtów (wszystkie debaty organizowane przez Radio Kielce, Radio Koszalin, Radio Opole, Radiu PiK, Radio Białystok), a rzadziej na wyborach radnych do sejmików (wszystkie debaty w Radiu Katowice i jedna z debat emitowanych w Radiu Gdańsk, Radiu Zachód, Radiu Olsztyn, Radiu Rzeszów, Radiu Szczecin, Radiu Wrocław, Radiu RDC i Radiu Kraków).

Ciekawym zabiegiem było (np. w Radiu RDC) zapraszanie do audycji reprezentantów różnego szczebla władzy samorządowej, np. radnych sejmiku i radnych miejskich oraz kandydatów, by nie tyle zaprezentowali własne poglądy i programy wyborcze, ile wyjaśnili w przystępny sposób wyborcom, kompetencje organów które reprezentują i do których jednocześnie kandydują. Słuchacze mogli bowiem zweryfikować podstawową wiedzę kandydatów na temat funkcjonowania samorządu, co mogło stanowić istotne kryterium oceny przy dokonywaniu wyboru danego komitetu lub kandydata.

C. Merytoryczność tematyki wyborczej

Audycje publicystyczne dostarczyły słuchaczom wiedzy o kandydatach, ich poglądach i stopniu rozeznania w sprawach miasta, województwa, gminy, czy kompetencji do zarządzania. Wątpliwości nie budzi także ważna edukacyjna i poradniczo-instruktażowa rola audycji - najczęściej realizowanych z udziałem ekspertów - dotyczących przebiegu wyborów.

Monitorowana próba wskazuje, że wyborcy zostali poinformowani w sposób wyczerpujący o procedurze wyborczej i zasadach głosowania. Zwłaszcza ostatniego dnia kampanii koncentrowano się na objaśnianiu procedury. Jednocześnie w monitorowanym okresie programy rozgłośni – za sprawą audycji kontaktowych poświęconych wyborom – pełniły rolę forum wymiany opinii między mieszkańcami regionu na temat znaczenia wyborów samorządowych, taktyki wyborczej kandydatów i ich programów, co mogło sprzyjać aktywizacji obywatelskiej słuchaczy (np. w Radiu Zachód, Radiu RDC i Radiu Kielce). W niektórych rozgłoszeniach, np. Radiu RDC, wybory przedstawiano w szerokim kontekście społeczno-kulturowym, omawiając w audycjach z udziałem ekspertów proces organizowania się społeczności miast w celu jak najlepszej – z ich punktu widzenia – realizacji zadań przez samorządy, w tym np. wprowadzenie budżetów obywatelskich i innych inicjatyw społecznych.

D. Równowaga w dostępie kandydatów i komitetów do anteny oraz zachowanie neutralności w sposobie ich prezentacji

W audycjach publicystycznych rozgłośnie zachowały równowagę w czasie wypowiedzi kandydatów partyjnych i obywatelskich na prezydentów miast. Podobna

prawidłowość dotyczyła innego szczebla wyborczego, tj. wyborów do sejmiku wojewódzkiego.

    Nie odnotowano przypadków naruszenia neutralności w sposobie przedstawiania kandydatów.

PRZEBIEG KAMPANII W POSZCZEGÓLNYCH ROZGŁOŚNIACH

RADIO BIAŁYSTOK S.A.

Audycje informacyjne

1. Czas trwania i ranga tematyki wyborczej

Monitoringiem objęto 13 wydań specjalnych dzienników wyborczych (*Wybory 2014*), które Radio Białystok nadawało codziennie w porach wysokiej słuchalności, tj. o godz. 7.50 i 17.15 (wyjątkowo emisję dwóch wydań przesunięto na godz. 16.15 i 17.45). Łączny czas ich trwania wyniósł 1 godz. 8 min. (średnio ponad 5 min. jedno wydanie). Dzienniki w całości poświęcone były problematyce wyborczej; nadano w nich łącznie 78 przekazów wyborczych (średnio 6 w każdym wydaniu audycji).

Poprzez przygotowanie specjalnych serwisów wyborczych nadawanych codziennie o stałych porach w czasie wysokiej słuchalności, duża ilość przekazów dotyczących programów i o walorze edukacyjnym - nadawca nadał wysoką rangę problematyce dotyczącej wyborów samorządowych.

2. Organy samorządu i szczeble wyborów

W monitorowanej próbie programu najwięcej czasu przeznaczono na przekazy uniwersalne odnoszące się do wszystkich szczebli samorządu i mające za zadanie uaktywnienie wyborców (1/3 czasu trwania serwisów). Podawano w nich podstawowe informacje o zbliżających się wyborach, instruktaż dotyczący zasad głosowania, informacje edukacyjne o samorządzie terytorialnym i wyborach.

W grupie przekazów wprost odnoszących się do poszczególnych szczebli samorządu (67%), najwięcej zajęły dotyczące wyborów gminnych - do rady miasta (przede wszystkim w Białymstoku). Problematyka ta zajęła 28% czasu trwania analizowanych dzienników. Nieco mniej, bo 22% tak określonego czasu zajęły wiadomości odnoszące się do wyborów na prezydenta (w przeważającej mierze dotyczyły wyborów w Białymstoku, rzadziej na stanowisko prezydenta Suwałk i zupełnie marginalnie - Łomży). Informacje o wyborach do rad podlaskiego sejmiku stanowiły 16% czasu emisji serwisów. Śladowy udział w przekazach miał 1 dotyczący wyborów na burmistrza (0,4%); dotyczył organizacji debaty pozapartyjnych kandydatów na burmistrza Sokółki. W ogóle nie było wiadomości dotyczących wyborów na wójta czy do rad gmin wiejskich.

Podsumowując, w specjalnie przygotowanych na czas wyborów serwisach Radia Białystok pt. „Wybory 2014”, najwięcej przekazów i czasu przeznaczono na wybory do rady miasta i na prezydenta Białegostoku.

3. Komitety wyborcze

Tabela nr 1. Łączny czas trwania przekazów wyborczych i wypowiedzi (setek) w podziale na komitety

Lp.	KOMITET WYBORCZY	Przekaz ogółem		Wypowiedzi wyborcze (setki)	
		Czas trwania	Udział % w łącznym czasie trwania przekazów wyborczych	Czas trwania wypowiedzi (setek)	Udział % w łącznym czasie trwania przekazów wyborczych
1.	KWW SLD Lewica Razem	0:10:32	15%	0:06:24	9%
2.	KW Prawo i Sprawiedliwość	0:07:35	11%	0:03:29	5%
3.	KWW Tadeusza Truskolaskiego	0:07:24	11%	0:03:52	6%
4.	KW Platforma Obywatelska RP	0:07:06	10%	0:02:33	4%
5.	KW Robert Żyliński Rozbudźmy Białystok	0:06:22	9%	0:03:15	5%
6.	Komitety Wyborczy PSL	0:03:21	5%	0:01:28	2%
7.	KW Samoobrona	0:01:46	3%	0:00:44	1%
8.	KW Nowa Prawica — Janusza Korwin-Mikke	0:01:43	3%	0:00:33	1%
9.	KWW Łomżyńska Wspólnota Samorządowa	0:01:15	2%	0:00:39	1%
10.	KWW z Renkiewiczem dla Suwałk	0:01:04	2%	0:00:13	0,3%
11.	KWW Ruch Narodowy	0:00:57	1%	0:00:19	0,5%
12.	KW Podlaski Ruch Samorządowy Praca i Rozwój	0:00:32	1%	-	-
13.	Inne	0:00:15	0,4%	-	-
14.	KW Współpraca i Zaufanie	0:00:05	0,1%	-	-
15.	KWW Blok Samorządowy	0:00:04	0,1%	-	-

Podstawę procentowania stanowi czas trwania serwisów wyborczych: 1 godz. 8 min. = 100%

Zaprezentowano 14 komitetów, z czego siedem ogólnopolskich (KW PiS, KKW SLD Lewica Razem, KW PO, KW PSL, KW Nowa Prawica — Janusza Korwin-Mikke, KWW Ruch Narodowy, KW Samoobrona) oraz siedem o zasięgu wojewódzkim (KWW Tadeusza Truskolaskiego, KW Robert Żyliński Rozbudźmy Białystok, KWW Łomżyńska Wspólnota Samorządowa, KWW z Renkiewiczem dla Suwałk, KW Podlaski Ruch Samorządowy Praca i Rozwój, KW Współpraca i Zaufanie, KWW Blok Samorządowy). W ogóle nie było informacji o prowadzonej kampanii przez komitety lokalne.

Dodatkowo, poza komitetami wskazanymi w Tabeli nr 1, serwisy zawierały także odniesienia do 12 innych komitetów wyborczych, które wymieniano w komunikatach o emisji nieodpłatnych audycji wyborczych komitetów. Zapowiedzi tego typu audycji zajęły łącznie 11 min., tj. 16% całkowitego czasu trwania badanych dzienników i wymieniały dodatkowo nazwy następujących komitetów: KW Augustowszczyzna Razem; KW Nasz Augustów; KWW Robert Wardziński Szansa na Rozwój; KWW Nowoczesny Augustów; KW Twój Ruch; KWW Dla Dobra Mieszkańców Gminy; KWW Forum samorządowe Powiatu Białostockiego; KWW Jedność i Samorządność; KWW Nasz Wasilków Czas na Zmiany; KWW Za Lasem; KW Demokracja Bezpośrednia; KWW Piotra Jasińskiego.

Najwięcej czasu w serwisach zajęły przekazy dotyczące działalności wyborczej KKW SLD Lewica Razem. Niższy blisko o 1/3 od lidera, jednak porównywalny pomiędzy sobą czas obecności zanotowały: 2 komitety krajowe - PiS, PO oraz 2 komitety regionalnych liderów walczących o prezydenturę Białegostoku - KWW Tadeusza Truskolaskiego (popieranego również przez PO) oraz KW Robert Żyliński Rozbudźmy Białystok. O 2/3 krótszy niż przedstawiciele lewicy czas obecności na antenie miało również PSL. Obecność pozostałych komitetów kształtowała się na zdecydowanie niższym poziomie – poniżej 3% czasu trwania dzienników.

Również obecność na antenie kandydatów i przedstawicieli komitetów mierzona czasem trwania ich wypowiedzi, potwierdza dominację KKW SLD Lewica Razem, stosunkową równowagę pomiędzy kolejnymi czterema komitetami (PiS, PO, Truskolaskiego i Żylińskiego). Wśród pozostałych komitetów, najslabiej reprezentowanych na antenie, najwięcej wypowiedzi antenowych miało PSL.

Dzienniki wyborcze nie zachowały równowagi w prezentacji komitetów. Najwięcej miejsca zajęły i najwyższą rangę miały przekazy dotyczące komitetów ogólnokrajowych (partyjnych), mających reprezentacje w parlamencie (SLD oraz PiS i PO) – poza PSL, a także 2 komitety regionalnych skupionych wokół starającego się o reelekcję prezydenta Białegostoku i jednego z jego głównych rywali. W przypadku komitetów lokalnych i mniej popularnych w regionie, większość z nich (11) obecna była jedynie z nazwy w zapowiedziach emisji bezpłatnych audycji wyborczych. Tym samym serwisy skupione na wydarzeniach wyborczych w stolicy regionu Białymstoku dotyczących wyboru prezydenta i radnych miasta, w znikomym stopniu prezentowały komitety aktywne w dużych miejskich ośrodkach regionu (m.in. Suwałki i Łomża) i w niewielkim stopniu przybliżyły słuchaczom różnorodność oferty wyborczej w regionie.

4. Merytoryczność przekazów

Tematyka dzienników wyborczych dotyczyła głównie prowadzonej kampanii wyborczej (ok. 68% czasu trwania dzienników) oraz zawierała treści edukacyjno-instruktażowe dotyczące aktu głosowania, wyborów i samorządu (ok. 32%).

Przekazy o kampanii wyborczej komitetów dotyczyły najważniejszych wydarzeń związanych z wyborami - spotkań wyborczych, przebiegu kampanii, programów wyborczych, sondaży oraz – choć rzadko - sporów pomiędzy konkurentami. Na podkreślenie zasługuje, że w tej grupie przekazów najwięcej miejsca zajęły dotyczące zagadnień programowych w różnych komitetach (stanowiły aż 40% wszystkich przekazów wyborczych w monitorowanej

próbie). Były one jednak zdominowane przez informacje dotyczące KW SLD Lewica Razem (1/3 przekazów programowych). Drugą grupę stanowiły informacje komitetów: PO, PiS i Truskolaskiego, których udział w przekazach dotyczących programu wynosił 18-11%. W ramach dzienników słuchacz mógł się zapoznać z głównymi postulatami programowymi wielu komitetów.

Wiadomości dotyczące kampanii wyborczej, w zdecydowanej większości dotyczyły przebiegu kampanii w Białymstoku – głównie na stanowisko prezydenta i do rady miasta. Dużo miejsca poświęcono ustępującemu i starającemu się o reelekcję prezydentowi Tadeuszowi Truskolaskiemu (startujący z własnego komitetu; popierany przez PO). Ocena jego osiągnięć i porażek jako prezydenta, stanowiły naturalny punkt odniesienia dla innych komitetów. Przekazy dotyczące konfliktów stanowiły niewielką część wszystkich przekazów w dziennikach, bo zaledwie 4%.

W ramach przekazów o treściach edukacyjnych i instruktażowych przedstawiciele instytucji wyborczych (PKW) oraz instytucji eksperckich (m.in. Koalicja Masz Głos Masz Wybór, politolog z KUL, ekspert z Wydz. Prawa Uniwersytetu w Białymstoku, socjolog) wyjaśniali podstawowe zasady głosowania i organizacji wyborów, prezentowali kompetencje poszczególnych szczebli samorządu, promowali ideę samorządności i wagę uczestnictwa w wyborach.

5. Równowaga w dostępie kandydatów/ komitetów do anteny oraz zachowanie neutralności w sposobie prezentacji

W serwisach nie zachowano równowagi w dostępie poszczególnych komitetów do anteny, natomiast zachowano bezstronność w sposobie ich prezentacji. Przekazy odnosiły się do przebiegu kampanii 14 komitetów (o pozostałych 12 informowano jedynie poprzez podanie ich nazwy i pory emisji bezpłatnych audycji wyborczych). Na 33 zarejestrowane w kraju komitety ogólnopolskie, na antenie odnoszono się do 7. Wśród nich zmarginalizowano komitety partyjne: KW Nowa Prawica — Janusza Korwin-Mikke, KWW Ruch Narodowy, KW Samoobrona. Na 68 zarejestrowanych komitetów o zasięgu wojewódzkim, informacje w dzienniku odnosiły się do 7; w przeważającej mierze do związanego z PO komitetu KW Tadeusza Truskolaskiego i KW Robert Żyliński Rozbudźmy Białystok. Informacji dotyczących komitetów szczebla gminnego praktycznie nie było.

Radio Białystok w specjalistycznym serwisie wyborczym w ostatnim tygodniu kampanii, w niewielkim wymiarze relacjonowało przebieg kampanii w regionie oraz miastach innych niż Białystok. Przekaz wyborczy był, co do czasu trwania i merytoryczności treści, wyraźnie skupiony na stolicy regionu.

Audycje publicystyczne

1. Informacje ogólne

Monitoringiem objęto następujących pięć audycji publicystycznych:

- *Debata w Polskim Radiu Białystok* (12 listopada, godz. 17.10, czas trwania audycji: 48 min. 10 sek.).

Debata przedwyborcza z udziałem kandydatów na prezydenta Białegostoku. Wzięli w niej udział wszyscy zgłoszeni kandydaci: Tadeusz Truskolaski (KWW Tadeusza

Truskolaskiego; popierany przez PO), Krzysztof Bil Jaruzelski (KW SLD Lewica Razem), Jan Dobrzyński (KW Prawo i Sprawiedliwość), Artur Milewski (KW Współpraca i Zaufanie), Robert Żyliński (KW Robert Żyliński Rozbudźmy Białystok), Tomasz Szeweluk (KW Nowa Prawica Janusza Korwin-Mikke), Kamil Żebrowski (KWW Podlaski Ruch Samorządowy Praca i Rozwój).

Debata nie miała ściśle określonych zasad przebiegu. Prowadząca narzuciła kilka tematów kluczowych dla samorządu w mieście i regionie, starając się uzyskać wypowiedzi wszystkich uczestników. Postawienie nowego tematu w debacie umożliwiało wypowiedź poszczególnych kandydatów, o których nazwiskach słuchacz przeważnie był informowany (choć były momenty gdy nie było wiadomo czyja to wypowiedź). Po początkowej, w miarę swobodnej wypowiedzi kandydatów na zadany temat, następowała część dyskusyjna, której przebieg (z reguły spokojny) zależał od kultury i poziomu emocji w dyskusji oraz sposobu moderowania jej przez dziennikarza. Taki rodzaj prowadzenia debaty (bez ścisłych reguł), choć prowokował zaistnienie chaosu w przekazie, to jednak sprzyjał dynamice debaty (1-2 razy stwierdzono nakładanie się głosów w dyskusji, co uniemożliwiało słuchaczom jej odbiór).

W trakcie debaty omawiano następujące zasadnicze zagadnienia:

- problem wąskiego rynku pracy, dużego bezrobocia, niskiej płacy i migracji młodych ludzi z Białegostoku;
- trudne warunki ekonomiczne i prawne prowadzenia działalności gospodarczej przez przedsiębiorców i zakładających nowe firmy oraz niski poziom szkolnictwa zawodowego;
- potrzeby i pomysły inwestycyjne dla miasta .

Dyskusja nad głównymi zagadnieniami przybliżała spojrzenie kandydatów na wątki pojawiające się w jej trakcie m.in.: Karta Dużej Rodziny, szanse rozwoju podstrefy białostockiej Suwalskiej Strefy Ekonomicznej, system polityki społecznej i socjalnej (lepszą ofertą edukacyjną na różnych szczeblach, dostępność żłobków i przedszkoli, polityka mieszkaniowa), stan finansów miasta, pomoc dla lokalnych kupców, lotnisko i alternatywny system komunikacji w mieście, budowa Muzeum Sybiraka.

W okresie poprzedzającym badany tydzień kampanii wyborczej, Radio Białystok przeprowadziło trzy 50-minutowe debaty (emisja ok. godz. 17.10) z udziałem: 5 kandydatów na prezydenta Suwałk (29 października), 6 kandydatów na prezydenta Łomży (5 listopada) oraz 9 kandydatów do sejmiku województwa podlaskiego (22 października).

- **Debata wyborcza ekspertów** (14 listopada, godz. 9.10, czas trwania audycji: 47 min.).

To debata ekspertów zajmujących się na co dzień sprawami samorządu, jego teorią, prawem czy krzewieniem idei w społeczeństwie. Gośćmi debaty byli: dr Sławomir Bartnicki z Instytutu Socjologii Uniwersytetu w Białymstoku; Agnieszka Maszkowska z Fundacji SocLab; dr Katarzyna Sztop-Rutkowska Fundacja SocLab z Instytutu Socjologii Uniwersytetu w Białymstoku; dr Robert Suwaj z Wydziału Prawa Uniwersytetu w Białymstoku oraz Marek Rybnik dyrektor Białostockiej Delegatury Krajowego Biura

Wyborczego. Zadaniem uczestników debaty było przybliżenie idei samorządu, prawnej organizacji, zasad głosowania, walorów i wad. Dyskutowano m.in. nad przyczynami coraz niższej frekwencji wyborczej, objaśniano złożoność głosowania w porównaniu do innych rodzajów wyborów, przyczyny błędów; analizowano powody niskiego poziomu edukacji samorządowej; szukano przyczyn małej aktywności lokalnych społeczności. Przybliżono kompetencje poszczególnych szczebli samorządu, oceniano wprowadzenie bezpośredniego wyboru wójtów, burmistrzów i prezydentów oraz okręgów jednomandatowych. Omawiano mankamenty samorządu, objawy jego upolitycznienia. Podkreślano wagę uczestnictwa w wyborach, budowania przekonania o sprawczej mocy głosowania oraz konieczność poprawy edukacji obywatelskiej.

- **Magazyn edukacji obywatelskiej *Nic o nas bez nas*** (13 listopada godz. 18.05 , czas trwania audycji: 20 min.).

Magazyn autorski o charakterze edukacyjnym, zawierający nagrane rozmowy z różnymi osobami - ekspertami zaangażowanymi w sprawy samorządu. W rozmowie z dr Katarzyna Sztop-Rutkowską (Fundacja SocLab z Instytutu Socjologii Uniwersytetu w Białymstoku), podkreślano ciągle niski poziom edukacji obywatelskiej. Dr Andrzej Modrzejewski z Wydziału Prawa Uniwersytetu w Białymstoku przybliżał kompetencje władz i rad poszczególnych szczebli samorządu. W innej części korzystając z dostępnego przez Internet poradnika Fundacji im. Stefana Batorego przedstawiono 10 powodów dla których warto zagłosować. W kolejnej rozmowie Agnieszka Maszkowska z Fundacji SocLab radziła jak szukać właściwych kandydatów na samorządowców. W części instruktażowej magazynu, w rozmowie z Markiem Rybnikiem (dyrektor białostockiej delegatury KBW) przedstawiono warunki i etapy oddania ważnego głosu, udzielano informacji dotyczących głosowania „nowych” 18-latków, czy głosowania poza miejscem zamieszkania. Wyjaśniano m.in. ewentualną trudność jaka może się pojawić przy głosowaniu na kartach jednostronicowych oraz mających formę książeczki.

- **Magazyn dla młodzieży *Akademia Życia*** (14 listopada, godz. 18.10; czas trwania audycji: 20 min.).

W pierwszej części (10 min.) zawiera żywą rozmowę prowadzącą z szóstką licealistów (z II Liceum w Białymstoku), którzy ukończyli 18 lat i pierwszy raz mają prawo uczestnictwa w wyborach samorządowych. Dziennikarka we wprowadzeniu przedstawiła informację o słabym zainteresowaniu młodych ludzi z UE i Polski udziałem w wyborach. Uczestnicy audycji po ukazaniu swoich oczekiwań związanych z wejściem w pełnoletniość, odpowiadali na pytania dotyczące ich udziału w zbliżających się wyborach do samorządu: czy mają świadomość przysługującego im prawa, czy z niego skorzystają, mają sposób na znalezienie i wybór osób na które chcą oddać głos. Młodzi uczestnicy audycji wyrażali swoją nieufność wobec polityki i brak wiary w sprawczą moc ich udziału w głosowaniu. Finałem rozmowy z dziennikarką, która wykazała związek między pozostaniem w domu a brakiem prawa do krytyki były deklaracje rozmówców (niemal wszystkich) o chęci podjęcia wysiłku by zainteresować się kandydatami oraz, że nie zrezygnują z prawa wyboru, choć widzą, że to trudne.

Druga część magazynu poświęcona była rozmowie z prof. Jerzym Kopanią -

historykiem filozofii, etykiem, tłumaczem, byłym posłem, rektorem i wykładowcą akademickim w Białymstoku. Rozmowa odnosiła się do sceptycyzmu młodych ludzi w stosunku do polityki i aktu wybierania samorządowców. Wskazywano na konieczność rozliczania wcześniej wybranych władz i radnych z obietnic wyborczych. Podkreślano potrzebę uczestnictwa w wyborach z przekonania a nie z poczucia powinności. Ta autentyczność ma być podstawowym motywem zachęcającym do udziału w wyborach.

- **Reportaż *Tam dom twój gdzie śmieci twoje*** (13 listopada, godz. 11.15; czas trwania audycji: 16 min.; powtórka o godz. 22.30).

Reportaż w cyklu reportaży Radia Białystok odnoszący się do prawnych meandrów ordynacji wyborczej, która w określonych warunkach może prowadzić do wręcz absurdalnych i niezrozumiałych dla zwykłych ludzi konsekwencji. Audycja opisuje aktualną sytuację mieszkańca Klepacz, kandydującego na radnego gminy Klepacz (był tam radnym 2 kadencji), który po donosie „obywatelskim”, na kilka dni przed wyborami otrzymał decyzję administracyjną o wykreśleniu z rejestru wyborców, gdyż mieszka poza miejscem zameldowania. Sprawa została zasądzona. Reportaż ukazuje bezradność mieszkańca, racje administracji oraz osoby, która „doniosła”. Audycja oprócz waloru reportażu społecznego, ukazującego „ludzką krzywdę” ma walor edukacyjny w zakresie wcielania w życie idei samorządności.

2. Organy samorządu i szczeble wyborów

W monitorowanych wydaniach audycji publicystycznych, jedynie w *Debatie Prezydenckiej* odnoszono się do konkretnego szczebla samorządu, tj. wyborów prezydenckich w Białymstoku. Uczestniczyli w niej wszyscy (7) zgłoszeni kandydaci na urząd prezydenta. Pozostałe audycje miały charakter edukacyjny i instruktażowy – odnosiły się ogólnie do zasad wyborów samorządowych, idei samorządności, stymulowania większej frekwencji w wyborach.

3. Komitety wyborcze i kandydaci prezentowane w audycjach

Wyłącznie *Debate prezydencka* umożliwiła prezentację różnych komitetów wyborczych i ich stanowiska w kluczowych sprawach. Zaprezentowano w niej 7 komitetów reprezentowanych przez kandydatów na urząd prezydenta (zob. Tabela nr 2). Pozostałe audycje w sposób uniwersalny odnosiły się ogólnie do wyborów i samorządu, bez odniesień do konkretnych komitetów czy kandydatów.

Tabela nr 2. Czas trwania wypowiedzi w podziale na komitety w audycji *Debate w Polskim Radiu Białystok*

Lp.	KOMITET WYBORCZY	KANDYDAT	Wypowiedzi przedstawicieli komitetów/kandydatów	
			Czas trwania	Udział (%)
1.	KWW Tadeusza Truskolaskiego (popierany przez PO)	Tadeusz Truskolaski	0:07:57	17%
2.	KW SLD Lewica Razem	Krzysztof Bil Jaruzelski	0:07:45	16%

3.	KW Prawo i Sprawiedliwość	Jan Dobrzyński	0:06:28	13%
4.	KW Współpraca i Zaufanie	Artur Milewski	0:06:27	13%
5.	KW Robert Żyliński Rozbudźmy Białystok	Robert Żyliński	0:05:51	12%
6.	KW Nowa Prawica Janusza Korwin-Mikke	Tomasz Szeweluk	0:04:00	8%
7.	KWW Podlaski Ruch Samorządowy Praca i Rozwój	Kamil Żebrowski	0:03:10	7%
Dziennikarz prowadzący			0:06:32	14%

Podstawą procentowania jest czas trwania audycji: 48 min. 10 sek. = 100%

W *Debacie* z udziałem kandydatów komitetów wyborczych na prezydenta Białegostoku stwierdzono przewagę wypowiedzi osób reprezentujących KWW Tadeusza Truskolaskiego oraz KW SLD Lewica Razem. Łącznie zajęły one blisko 2/5 czasu wypowiedzi komitetów. Najkrótszy (mniejszy o połowę) czas wypowiedzi kandydatów z komitetu KW Nowa Prawica Janusza Korwin-Mikke oraz KWW Podlaski Ruch Samorządowy Praca i Rozwój oraz różny czas wypowiedzi uczestników debaty, wiązały się za pewne z przyjętą formułą swobodnego przebiegu dyskusji. Była ona w minimalnym stopniu moderowana przez prowadzącą, która zasadniczo nie ingerowała w wypowiedzi. Inne powody stanowiły: cechy osobowościowe, sprawność komunikacyjna i stopień merytorycznego przygotowania mówców do dyskusji. Nadawcę cechowała neutralność wobec kandydatów.

Tadeusz Truskolaski lider KWW Tadeusza Truskolaskiego z racji sprawowania (od 2 kadencji) funkcji prezydenta, w sposób naturalny był adwersarzem swych konkurentów politycznych. Jego działania, bądź zaniechania, jako dotychczas sprawującego władzę w Białymstoku, często stawały się punktem odniesienia dla wypowiedzi innych kandydatów w zakresie różnych kwestii. Tym samym jego „nadreprezentatywność” w debacie wydaje się być usprawiedliwiona.

4. Merytoryczność tematyki wyborczej

Nadana debata prezydencka umożliwiała słuchaczom zapoznanie się ze stanowiskiem poszczególnych kandydatów z najistotniejszymi z punktu widzenia stolicy regionu problemami dotyczącymi rozwoju miasta i poprawy jakości życia mieszkańców. Obecność w debacie kandydata, który stara się o kolejną kadencję sprawowania władzy, dodała waloru autentyczności i aktualności omawianych wątków dyskusji i sprawiła zakotwiczenie ich w konkretach zagadnieniach.

Pozostałe audycje publicystyczne (*Debata wyborcza* ekspertów, magazyn dla młodzieży *Akademia Życia*, magazyn edukacji obywatelskiej *Nic o nas bez nas* oraz reportaż *Tam dom twój gdzie śmieci twoje*) w szeroki sposób przybliżyły i porządkowały wiedzę słuchaczy z zakresu prawa wyborczego (w tym jego mankamentów – m.in. reportaż), idei samorządności, kompetencji poszczególnych szczebli samorządu, możliwości obywatelskiego

uaktywnienia mieszkańców, czy wprost – instruktazu wyborczego nt. sposobu głosowania.

5. Równowaga w dostępie kandydatów i komitetów do anteny oraz zachowanie neutralności w sposobie prezentacji

W debacie prezydenckiej w monitorowanym wydaniu równowaga w czasie wypowiedzi poszczególnych kandydatów nie została zachowana. Wiąże się to w zdecydowanym stopniu z formą prowadzenia audycji, którą cechowała stosunkowo duża swoboda dyskusji między jej uczestnikami, bez określenia limitów czasowych wypowiedzi poszczególnych kandydatów, a także cechami osobowościowymi i przygotowaniem merytorycznym osób w studio. Należy zaznaczyć, że zarówno w debacie na prezydenta Białegostoku, jak i pozostałych audycjach publicystycznych, nadawca zachował neutralność w sposobie prezentowania przedstawicieli poszczególnych komitetów i profesjonalizm w prowadzonej na antenie edukacji wyborczej i samorządowej.

Audycje informacyjne

1. Czas trwania i ranga tematyki wyborczej

Monitoringiem objęto 28 wydań serwisów informacyjnych nadanych w najlepszej dobowej porze słuchalności programów regionalnych o godz.: 07.00, 09.00, 14.00 i 16.00. Łączny czas ich emisji wyniósł 2 godziny i 6 minut, z czego przekazy wyborcze zajęły 30 minut i 42 sekundy (23 przekazy), tj. stanowiły 24,3% czasu trwania serwisów informacyjnych.

Przekazy wyborcze pojawiały się w analizowanych serwisach informacyjnych codziennie, oprócz 11 listopada, kiedy to obchodzono Narodowe Święto Niepodległości i tematyka wyborcza zeszła na drugi plan. W tym dniu pojawiły się dwa przekazy, w których mowa była o trzech kandydatach startujących w wyborach samorządowych ale ich obecność w mediach wynikała ze sprawowanej funkcji, a nie zbliżających się wyborów – dotyczyły one informacji o lokalnych obchodach tego święta. Wzmiankowani byli więc prezydent Włocławka, prezydent Bydgoszczy i marszałek województwa kujawsko-pomorskiego. Przekazy te zajęły 2 minuty i 24 sekundy, co stanowi 1,9% czasu trwania analizowanych serwisów informacyjnych.

W pozostałych dniach nadano średnio 3 przekazy wyborcze dziennie (minimum 2, maksymalnie 6 przekazów w ciągu dnia), co oznacza, że obecne były nie w każdym z monitorowanych wydań serwisów. Były one nadawane najczęściej na 1 lub 2 miejscu, sporadycznie pojawiały się na 3 i 4 pozycji. W serwisach, w których nadawano forszpany, przekazy wyborcze były również w nich anonsowane.

2. Organy samorządu i szczeble wyborów

Przekazy wyborcze odnosiły się do różnych szczebli organów samorządowych, choć zdecydowanie przeważały przekazy dotyczące wyborów do sejmiku województwa, do rad dwóch wiodących w regionie miast: Bydgoszczy i Torunia oraz wyborów na prezydentów tych miast. Pojawiła się również wzmianka o kandydacie na prezydenta Włocławka (Edyta Mokra KWW Bezpartyjny Włocławek) oraz Grudziądza (KWW Koalicja Janusz Dzieciola). Informacje o kandydatach do niższych szczebli były obecne w stopniu marginalnym. Kandydaci, o których mówiono w monitorowanych serwisach, startowali zarówno z list partyjnych, jak i komitetów obywatelskich, np. KWW Porozumienie Dombrowicza, KWW Bezpartyjny Włocławek.

3. Komitety wyborcze

Wszystkie nadane przekazy dotyczyły kandydatów i/lub komitetów. W ramach serwisów informacyjnych nie nadano żadnych wiadomości związanych z edukacją nt. wyborów, sondaży czy głosowania.

Czas przekazów wyborczych rozłożył się na 11 komitetów. Najwięcej czasu poświęcono: KW Platforma Obywatelska (18,5%), KW Prawo i Sprawiedliwość (16,3%) oraz KKW SLD Lewica Razem (15,7%). Wśród komitetów partyjnych najmniej czasu poświęcono

KW Nowa Prawica - Janusza Korwin-Mikke (3,5%), a KW PSL czy KW Twój Ruch nie miał w ogóle swojej reprezentacji w monitorowanej próbie. W ramach komitetów najczęściej wypowiadali się sami kandydaci ubiegający się o fotel prezydenta czy mandat radnego, sporadycznie osoby wspierające danych kandydatów czy komitet. W przypadku KWW Koalicja Janusza Dziecioła czy KWW Wieś, wypowiedzi bezpośrednie należały do przedstawicieli wymiaru sprawiedliwości (adwokat, sędzia) zaangażowanych w sprawy sądowe kandydatów.

Tabela nr 1. Łączny czas trwania przekazów wyborczych i wypowiedzi w podziale na komitety

Lp.	KOMITET WYBORCZY	Przekazy wyborcze		Wypowiedzi wyborcze	
		Czas trwania przekazów o komitecie	Udział % w łącznym czasie trwania przekazów	Czas trwania wypowiedzi	Udział % w łącznym czasie trwania przekazów
1.	KW Platforma Obywatelska RP	00:05:40	18,5%	00:03:07	10,2%
2.	KW Prawo i sprawiedliwość	00:05:00	16,3%	00:03:03	9,9%
3.	KKW SLD Lewica Razem	00:04:49	15,7%	00:02:12	7,2%
4.	KWW Porozumienie Dombrowicza	00:03:32	11,5%	00:01:16	4,1%
5.	KWW Porozumienie Samorządowe "Ponad podziałami"	00:02:47	9,1%	00:01:11	3,9%
6.	KWW Czas Mieszkańców - Porozumienie Ruchów miejskich	00:02:08	6,9%	00:01:39	5,4%
7.	KWW Koalicja Janusza Dziecioła	00:01:39	5,4%	00:00:54	2,9%
8.	KWW Wieś	00:01:32	5,0%	00:00:40	2,2%
9.	KWW Bezpartyjny Włocławek	00:01:23	4,5%	00:00:26	1,4%
10.	KWW Michał Zaleski - Czas Gospodarzy	00:01:07	3,6%	00:00:49	2,7%
11.	KW Nowa Prawica - Janusza Korwin-Mikke	00:01:05	3,5%	00:00:48	2,6%

Podstawą procentowania jest czas trwania przekazów wyborczych: 30 min. 42 sek. = 100%

Największą obecność w serwisach w formie bezpośrednich wypowiedzi mieli dwaj kandydaci na stanowisko prezydenta Bydgoszczy: Marek Gralik i Rafał Bruski, będący jednocześnie reprezentantami największych komitetów (PiS i PO). Ich wypowiedzi zajęły 3 minuty i 31 sekund (odpowiednio: 1 minuta i 23 sekundy oraz 2 minuty i 8 sekund). Pozostały czas, tj. 12 minut i 34 sekundy, podzielony był pomiędzy 32 osoby (głównie kandydatów, ale też osoby wspierające), co spowodowało, że mieli oni kilku bądź kilkunastu sekundowe wypowiedzi.

4. Merytoryczność przekazów

Wszystkie przekazy wyborcze dotyczyły komitetów i/lub kandydatów. Prezentowane wypowiedzi dotyczyły głównie programów kandydatów, ich planów i obietnic, wizji koniecznych zmian, diagnozy potrzeb mieszkańców wymagających zaspokojenia. Kandydaci zachęcali nie tylko do głosowania na nich, ale również propagowali postawę obywatelską i zachęcali do głosowania w ogóle.

Poza merytorycznymi wypowiedziami dotyczącymi programów kandydatów, prezentowanymi wydarzeniami z przebiegu kampanii, podsumowaniami z konferencji prasowych poszczególnych kandydatów i komitetów, nadano pięć przekazów dotyczących konfliktów. Były to neutralne dziennikarsko przekazy informujące o toczących się sporach okołowyborczych. Warto jednak podkreślić, że czas antenowy kandydatów, których one dotyczyły, ograniczał się wyłącznie do tych właśnie przekazów. Ich sylwetki nie zostały zaprezentowane w żadnym innym kontekście.

5. Równowaga w dostępie kandydatów/komitetów do anteny oraz zachowanie neutralności w sposobie ich prezentacji

Jak wynika z Tabeli nr 1, w badanej próbie, równowaga w dostępie do anteny komitetów partyjnych i obywatelskich nie została zachowana. Były komitety, którym poświęcono ok. 4% czasu trwania wszystkich przekazów oraz takie, które miały ok. 18% czasu. Obecność trzech partyjnych komitetów była porównywalna z obecnością siedmiu komitetów lokalnych. Podobnie było także pod względem czasu obecności na antenie kandydatów „własnym głosem”. Najwięcej czasu poświęcono komitetom partyjnym: PO, PiS i SLD.

W przekazie dziennikarskim zachowano należytą neutralność.

Audycje publicystyczne

1. Informacje ogólne

Audycje publicystyczne zajęły łącznie 6 godz. 16 min., z czego 89% czasu stanowiły debaty prezydenckie (były dostępne również w Internecie)

Monitoringiem objęto następujące audycje:

- **Debata na prezydenta Torunia** (emisja 12 listopada o godz. 12.05 i 16.30, łączny czas trwania to 1 godzina i 12 minut). O godzinie 23.00 nadano powtórkę pierwszej części tej debaty (52 minuty i 30 sekundy).

Debata odbywała się w czterech turach. W pierwszej kandydaci dokonywali autoprezentacji, każdy miał do dyspozycji minutę. W drugiej części kandydaci odpowiadali na losowane przez siebie pytania. Na odpowiedź mieli po 1,5 minuty. Część trzecią stanowiła dyskusja nt. zadłużenia miasta, tutaj czas był nielimitowany, kandydaci mogli sobie przerywać, dopytywać i dopowiadać. Ostatnia część debaty stanowiły pytania od publiczności lub kontrkandydatów – tutaj również czas był określony i każdy miał do dyspozycji minutę na odpowiedź.

- **Debata na prezydenta Bydgoszczy** (emisja 14 listopada o godz. 12.05 i 16.05, łączny czas trwania 1 godzina i 45 minut). Powtórzono ją w całości po godzinie 22.00.

Konstrukcja debaty była taka sama jak debaty toruńskiej. Również miała cztery części, tj. autopromocja, odpowiedzi kandydatów na wylosowane pytania, dyskusja kandydatów na zadany temat (bardzo słaba pozycja Bydgoszczy we wszelkich rankingach) oraz odpowiedzi na pytania publiczności. W ostatniej części wprowadzono pewną zmianę, a mianowicie każdy kandydat miał odpowiedzieć na pytanie zadane przez osobę z publiczności.

- **Muzyka Spoza Układu** (emisja 13 listopada o godz. 18.15, czas trwania 41 minut).

Były to rozmowy z młodymi ludźmi osadzone w kontekście wyborów. Rozmawiano zarówno z młodymi kandydatami startującymi w wyborach, jak i z młodymi wyborcami czy nawet przyszłymi wyborcami – studentami i uczniami.

2. Organy samorządu i szczeble wyborów

Debaty wyborcze zajęły 89% czasu monitorowanych audycji publicystycznych i w całości poświęcone były debatom prezydenckim w Bydgoszczy i Toruniu. Kandydaci do rad miejskich w Bydgoszczy i Inowrocławiu oraz powiatu inowrocławskiego i powiatu prezentowani byli w audycji *Muzyka Spoza Układu*. Pozostałe organy i szczeble władzy samorządowej, w monitorowanej próbie, nie były reprezentowane.

3. Kandydaci i komitety prezentowane w audycjach

W obu debatach wzięło udział 11 kandydatów na prezydentów (trzech na prezydentów Torunia i ośmiu kandydatów na prezydenta Bydgoszczy). Udział wzięli więc wszyscy zarejestrowani kandydaci poza jednym – Zbigniewem Rasielewskim (KW Prawo i Sprawiedliwość). Niemal wszyscy kandydaci startowali również w wyborach do rad miasta. Kandydaci do rady miasta i powiatu prezentowani byli także w audycji *Muzyka Spoza Układu*.

a) Debata na prezydenta Torunia

Do udziału w debacie na prezydenta Torunia zaproszono wszystkich kandydatów. Jeden z nich - Zbigniew Rasielewski z KW PiS nie przyjął zaproszenia. Obecni byli więc: Jacek Kostrzewa (KWW Nowa Prawica - Janusz Korwin-Mikke), Joanna Scheuring-Wielgus (KWW Czas Mieszkańców -Porozumienie Ruchów Miejskich) oraz Michał Zaleski (KWW Michał Zaleski - Czas Gospodarzy).

W debacie najwięcej czasu wykorzystwała Joanna Scheuring-Wielgus (KWW Czas Mieszkańców - Porozumienie Ruchów Miejskich) – 30,2%, następnie Michał Zaleski (KWW Michał Zaleski - Czas Gospodarzy) – 25,3%, a zdecydowanie najmniej Jacek Kostrzewa (KWW Nowa Prawica - Janusz Korwin-Mikke) – 16,7%. Ta dysproporcja wynikała w dużej mierze z samej konstrukcji debaty, gdzie w części III i IV to publiczność i dyskutanci zdecydowali o tym, do kogo kierują pytanie. Dziennikarze interweniowali i przypominali, że pytania można kierować do wszystkich. Należy podkreślić, że tam gdzie czas był limitowany, dziennikarze skrupulatnie przestrzegali jego pilnowania. Momentami jednak sami kandydaci nie wykorzystywali przeznaczonego dla nich czasu i kończyli wypowiedź wcześniej. Rozmawiano o ważnych dla miasta i jego mieszkańców kwestiach, np. zadłużeniu miasta, działaniach na rzecz niepełnosprawnych, rozbudowie dróg, komunikacji miejskiej problemach z parkingami itd.

Tabela nr 2. Czas trwania wypowiedzi w podziale na komitety i kandydatów w debacie prezydenckiej (Toruń)

Lp.	KOMITET WYBORCZY	Kandydat	Wypowiedzi kandydatów			
			Czas trwania premiery	Czas trwania powtórki	Łączny czas trwania	Udział (%) w łącznym czasie trwania
1.	KWW Czas Mieszkańców - Porozumienie Ruchów Miejskich	Joanna Scheuring-Wielgus	00:20:51	00:16:46	0:37:37	30,2%
2.	KWW Michał Zaleski - Czas Gospodarzy	Michał Zaleski	00:18:35	00:12:57	0:31:32	25,3%
3.	KWW Nowa Prawica - Janusz Korwin-Mikke	Jacek Kostrzewa	00:11:26	00:09:21	0:20:47	16,7%

Podstawą procentowania jest łączny czas trwania audycji: 2 godz. 4 min. i 45 sek. = 100%

b) Debata na prezydenta Bydgoszczy

W debacie na prezydenta Bydgoszczy udział wzięli wszyscy kandydaci: Rafał Bruski (KW Platforma Obywatelska RP), Piotr Cyprys (KW Stowarzyszenie Metropolia Bydgoska), Konstanty Dombrowicz (KWW Porozumienie Dombrowicza), Marek Gralik (KW Prawo i Sprawiedliwość), Anna Mackiewicz (KKW SLD Lewica Razem), Mariusz Nowowiejski (KWW Przyszłość Mariusz Nowowiejski), Małgorzata Stawicka (KWW Małgorzaty Stawickiej), Marcin Sypniewski (KW Nowa Prawica — Janusza Korwin-Mikke).

W debacie najwięcej czasu wykorzystał Marek Gralik (KW Prawo i Sprawiedliwość) – 12,0%, a najmniej Mariusz Nowowiejski (KWW "Przyszłość" Mariusz Nowowiejski) – 7,2% i Maksym Sypniewski (KW Nowa Prawica — Janusza Korwin-Mikke) – 7,1%. Pozostali kandydaci mieli dość równy udział w debacie ok. 10%. W ostatniej części debaty wprowadzono pewną zmianę w stosunku do debaty toruńskiej, a mianowicie każdy kandydat miał odpowiedzieć na każde pytanie zadane przez osobę z publiczności. Zmiana ta nieco

wyrównała dysproporcje w czasach wypowiedzi kolejnych kandydatów, choć nadal nie były one równe. Dziennikarze, w sytuacji limitowanego czasu, pilnowali jego przestrzegania, ale na aktywność kandydatów w trakcie swobodnej dyskusji nie mieli wpływu, jak również na pełne wykorzystywanie czasu dostępnego w ramach przysługujących limitów.

Tabela nr 3. Czas trwania wypowiedzi w podziale na komitety i kandydatów w debacie prezydenckiej (Bydgoszcz)

Lp.	KOMITET WYBORCZY	Kandydat	Wypowiedzi kandydatów			
			Czas trwania premiery	Czas trwania powtórki	Łączny czas trwania	Udział (%) w łącznym czasie trwania
1.	Komitet Wyborczy Prawo i Sprawiedliwość	Marek Gralik	00:12:34	00:12:34	00:25:08	12,0%
2.	Komitet Wyborczy Wyborców Porozumienie Dombrowicza	Konstanty Dombrowicz	00:11:29	00:11:29	00:22:58	10,9%
3.	Komitet Wyborczy Stowarzyszenie "Metropolia Bydgoska"	Piotr Cyprys	00:11:28	00:11:28	00:22:56	10,9%
4.	Komitet Wyborczy Platforma Obywatelska RP	Rafał Bruski	00:10:53	00:10:53	00:21:46	10,4%
5.	Komitet Wyborczy Wyborców Małgorzaty Stawickiej	Małgorzata Stawicka	00:09:28	00:09:28	00:18:56	9,0%
6.	Koalicyjny Komitet Wyborczy SLD Lewica Razem	Anna Mackiewicz	00:08:59	00:08:59	00:17:58	8,6%
7.	Komitet Wyborczy Wyborców "Przyszłość" Mariusz Nowowiejski	Mariusz Nowowiejski	00:07:35	00:07:35	00:15:10	7,2%
8.	Komitet Wyborczy Nowa Prawica — Janusza Korwin- Mikke	Marcin Sypniewski	00:07:27	00:07:27	00:14:54	7,1%

Podstawą procentowania jest czas trwania audycji: 3 godz. 29 min. i 52 sek. = 100%

c) Muzyka Spoza Układu

W audycji, poza studentami i uczniami prezentującymi swoje poglądy i stosunek do polityki, czas mieli również kandydaci reprezentujący cztery komitety. Najwięcej czasu mieli kandydaci z KKW SLD Lewica Razem (Biegański Przemysław, Królewicz Mirosław i Jakub Mendry). Szczegóły przedstawia poniższa tabela.

Tabela nr 4. Czas trwania wypowiedzi w podziale na komitety i kandydatów w audycji *Muzyka Spoza Układu*

Lp.	KOMITET WYBORCZY	Czas trwania wypowiedzi o komitecie	Udział % w czasie trwania audycji	Kandydat	Czas trwania wypowiedzi o komitecie w podziale na wypowiedzi kandydatów	Udział % wypowiedzi kandydatów w czasie trwania audycji
1.	KKW SLD Lewica Razem	00:02:50	6,9%	Biegański Przemysław	00:00:28	1,1%
				Królewicz Mirosław	00:00:48	2,0%
				Jakub Mendry	00:01:34	3,8%
2.	KW Nowa Prawica — Janusza Korwin-Mikke	00:01:58	4,8%	Jarzecki Arkadiusz	00:01:10	2,8%
				Wesołowski Patryk	00:00:16	0,7%
				Jagoda Szmaglińska	00:00:32	1,3%
3.	KW Platforma Obywatelska RP	00:01:38	4,0%	Zwolak Mateusz	00:01:01	2,5%
				Karol Kabaciński	00:00:37	1,5%
4.	KWW Porozumienie Ryszarda Brejzy	00:00:53	2,2%	Trojanowska Anna Diana	00:00:53	2,2%

Podstawą procentowania jest czas trwania audycji: 41 min. = 100%

Audycja nie wносиła wiedzy wyborczej, ale prezentowano w niej stanowiska i poglądy młodych ludzi w obszarze wiedzy politycznej i postaw obywatelskich – począwszy od tych zupełnie niezorientowanych i niezainteresowanych polityką i głosowaniem, na tych mocno zaangażowanych kończąc. Młodzi słuchacze mieli możliwość poznać sylwetki młodych kandydatów, będących wiekowo i mentalnie na podobnym poziomie, dobrze rozumiejących problemy i potrzeby młodych, co mogło być czynnikiem zachęcającym do wzięcia udziału w wyborach.

4. Merytoryczność tematyki wyborczej

Debaty dawały możliwość zapoznania się z kandydatami na prezydentów, ich programami i pomysłami na poprawę życia mieszkańców poszczególnych miast. Mieszkańcy mieli możliwość zadania pytań w interesujących ich kwestiach. Obie debaty w części dyskusyjnej koncentrowały się na kluczowych dla miasta zagadnieniach: w Toruniu było to wywołujące emocje zadłużenie miasta, a w Bydgoszczy słaba pozycja miasta w rankingach.

Wypowiedzi kandydatów były zwykle merytoryczne, odpowiadali oni ściśle na zadane pytania, bez osobistych wycieczek czy przerywania sobie i przekrzykiwania się. Dobór tematów w stosunku do których musieli zająć oni stanowisko, przedstawić własne pomysły rozwiązań, wynikał z istotnych i aktualnych dla regionu i jego mieszkańców problemów, jak np.: budowy dróg, pomoc niepełnosprawnym, komunikacja miejska, rozwój przedsiębiorczości, kultury czy zapobiegania wyjeżdżaniu młodych ludzi za granicę i zarządzania miastem.

5. Równowaga w dostępie kandydatów/komitetów do anteny oraz zachowanie neutralności w sposobie ich prezentacji

W monitorowanych debatach równowaga w dostępie kandydatów/komitetów zasadniczo była zachowana. Nie stwierdzono uchybień w kwestii neutralności. Reguły przebiegu debat były jasno określone, a dziennikarze pilnowali przestrzegania limitów czasowych. Powstałe różnice w czasach obecności komitetów na antenie wynikały głównie z dyskusji i pytań publiczności, które nie były równo kierowane do wszystkich kandydatów a czasami sami kandydaci kończyli swoje wypowiedzi przed upływem przysługującego im czasu. Z kolei w audycji publicystycznej MSU, nadreprezentację, w stosunku do innych, miał KKW SLD Lewica Razem. Przedstawiono kandydatów zaledwie czterech komitetów, nie wyjaśniając dlaczego akurat tych wybrano.

Audycje informacyjne

1. Czas trwania i ranga tematyki wyborczej

Informacjom wyborczym nadano wysoką rangę, zajęły one znaczące miejsce w monitorowanych serwisach.

Monitoringiem objęto 28 wydań serwisów informacyjnych wskazanych przez nadawcę jako zawierające przekazy wyborcze: emitowane o godz. 10.00, 12.00, 16.00 i 18.00. Czas trwania monitorowanych wydań wyniósł ogółem 2 godz. 11 min. W ich ramach nadano 45 przekazów wyborczych, które zajęły 1 godz. 7 min. 36 sek., to jest ponad połowę (52%) czasu analizowanych serwisów informacyjnych.

Przekazy wyborcze były obecne codziennie, niemal we wszystkich wskazanych wydaniach serwisów (z wyjątkiem serwisu wyemitowanego w dniu 11 listopada o godz. 16.00). Nadawano im wysoką rangę - najczęściej umieszczano je na pierwszej i drugiej pozycji w serwisie (13 razy pojawiły się na pierwszej pozycji, 16 razy na drugiej pozycji, 12 razy na trzeciej pozycji i cztery razy na czwartej pozycji w serwisie). Najwięcej przekazów wyborczych zostało nadanych w czwartek 13 listopada (10) oraz w środę 12 listopada (7). Jednocześnie przekazy wyborcze nadawane w ciągu ostatnich dwóch dni przed ciszą wyborczą miały niemal najwyższe udziały w łącznym czasie trwania monitorowanych wówczas dzienników – odpowiednio nieco ponad 57 i 67%, co wskazuje, że znaczenie tematyki wyborczej w serwisach nadawcy rosło wraz ze zbliżaniem się finiszu kampanii. Nadawano wtedy więcej przekazów informujących o procedurze głosowania oraz przepisach wynikających z kodeksu wyborczego, a także relacji podsumowujących kampanię poszczególnych komitetów i kandydatów biorących udział w wyborach w województwie.

Natomiast najmniej przekazów wyborczych nadano we wtorek 11 listopada – w badanych w tym czasie dziennikach zajęły one jedynie 6 min., co stanowiło 36% badanej tego dnia próby. Nie nadano wówczas żadnego przekazu o przebiegu kampanii, a jedynie krótkie instruktaże wyborcze. Niższy udział przekazów wyborczych w tym dniu można tłumaczyć obecnością w programie relacji dotyczących obchodów Narodowego Święta Niepodległości w regionie.

2. Organy samorządu i szczeble wyborów

W monitorowanej próbie informowano głównie o działaniach i programach kandydatów na burmistrzów i prezydentów miast – stolicy regionu (Gdańska), a także mniejszych miast regionu (Kwidzyń, Elbląg, Tczew, Słupsk, Wejherowo, Gdynia i Sopot). Tego typu relacje zajęły ok. 65% nadanych przekazów wyborczych. Nadawano w nich wypowiedzi wszystkich kandydatów startujących w wyborach na tym szczeblu w ww. miastach.

Wybory na poziomie szczebla gminy (do rady gminy i na wójta gminy) omawiano w 8% analizowanych przekazów wyborczych. O wyborach na tym szczeblu mówiono w odniesieniu do zaledwie kilku gmin w regionie (Damnica koło Słupska, Sulęczyno, Sztum),

bez przedstawiania konkretnych kandydatów i ich programów.

Dużo mniej uwagi (4% przekazów wyborczych) poświęcono w serwisach wyborom do władz sejmiku województwa pomorskiego. Przedstawiono w nich kandydatów poszczególnych komitetów w wyborach na tym szczeblu.

Jeden przekaz dotyczył wyborów do rady miasta Hel.

3. Komitety wyborcze

Tabela nr 1. Czas trwania informacji o komitetach wyborczych oraz czas trwania wypowiedzi (setek) kandydatów

Lp	KOMITET WYBORCZY	Przekazy wyborcze		Wypowiedzi wyborcze (setki)	
		Czas trwania przekazów o komitecie	Udział % w łącznym czasie trwania przekazów	Czas trwania wypowiedzi (setki)	Udział % w łącznym czasie trwania przekazów
1.	KW Prawo i Sprawiedliwość	00:03:39	5,4%	00:03:06	4,6%
2.	KKW SLD Lewica Razem	00:02:04	3,1%	00:01:49	2,7%
3.	KW Platforma Obywatelska	00:02:03	3,0%	00:01:11	1,8%
4.	KWW Platforma Sopotian	0:01:02	1,5%	0:00:30	0,7%
5.	KW Nowa Prawica- Janusza Korwin- Mikke	00:00:42	1,0%	00:00:42	1,0%
6.	KW W Morskie Przymierze Hel	0:00:42	1,0%	0:00:00	0,0%
7.	KWW Razem i Odpowiedzialnie	0:00:33	0,8%	0:00:33	0,8%
8.	KWW Masz Wybór	0:00:29	0,7%	0:00:15	0,4%
9.	KWW Wejherowski Ruch Sąsiedzki	0:00:28	0,7%	0:00:21	0,5%
10.	KW W Mieszkańcy dla Sopotu	0:00:26	0,6%	0:00:26	0,6%
11.	KW W Porozumienie Samorządowe 2014	0:00:24	0,6%	0:00:17	0,4%
12.	KWW Kocham Sopot	0:00:23	0,6%	0:00:23	0,6%
13.	KWW Kwidziniacy	0:00:20	0,5%	0:00:20	0,5%
14.	KWW Samorządność	0:00:17	0,4%	0:00:17	0,4%

15.	KWW Wolę Wejherowo	0:00:17	0,4%	0:00:17	0,4%
16.	KWW Porozumienie na Plus	0:00:15	0,4%	0:00:15	0,4%
17.	KWW Wybierz Mądrze i Odpowiedzialnie	0:00:15	0,4%	0:00:15	0,4%
18.	KWW Gdańsk Obywatelski	0:00:11	0,3%	0:00:11	0,3%
19.	KWW Witolda Wróblewskiego	0:00:10	0,2%	0:00:10	0,2%
20.	KW W Obywatelski Elbląg	0:00:10	0,2%	0:00:10	0,2%
21.	KWW Elbląska Koalicja Obywatelska	0:00:10	0,2%	0:00:10	0,2%
22.	KWW Elblążanie razem	0:00:10	0,2%	0:00:10	0,2%
23.	KWW Aleksandra Jacka	0:00:07	0,2%	0:00:07	0,2%
24.	KWW Nareszcie zmiana	0:00:07	0,2%	0:00:07	0,2%
25.	KWW Andrzeja Kaczmarczyka	0:00:07	0,2%	0:00:07	0,2%
26.	KWW Słupsk na prawo	0:00:07	0,2%	0:00:07	0,2%
27.	KWW Słupskie Porozumienie Obywatelskie	0:00:07	0,2%	0:00:07	0,2%

Podstawą procentowania jest łączny czas trwania dzienników: 2 godz. 11 min. = 100%

W analizowanych wydaniach serwisów zaprezentowano dużą liczbę komitetów wyborczych obecnych w regionie (aż 27) – cztery z list partyjnych (KW PiS, KW PO, KKW SLD Lewica Razem i KW Nowa Prawica — Janusza Korwin-Mikke) oraz aż 23 komitety kandydatów obywatelskich. Wysoki był także udział prezentowanych na antenie komitetów obywatelskich – w serwisach poświęcono im niemal tyle samo uwagi co komitetom partyjnym (11% przekazów wyborczych dotyczyło komitetów obywatelskich, 13% - komitetów partyjnych). Należy tu zauważyć, że niektórzy kandydaci w tych wyborach startowali nie pod szyldem partyjnym, ale z własnego komitetu obywatelskiego (np. dotychczasowy prezydent Sopotu Jacek Karnowski z KWW Platforma Sopocian).

Najwięcej czasu poświęcono komitetowi Prawa i Sprawiedliwości – ponad 3,5 minuty. Jego konkurentowi – Platformie Obywatelskiej oraz komitetowi SLD Lewica Razem poświęcono po dwie minuty czasu. Zauważalny udział w serwisie - na poziomie od 40 sekund do 1 minuty czasu odnotowano w odniesieniu do komitetu dotychczasowego prezydenta Sopotu z KWW Platforma Sopocian, KWW Morskie Przymierze Hel, a także ugrupowania Nowa Prawica—Janusza Korwin-Mikke. Pozostałe komitety prezentowane w serwisach wyborczych zajmowały od 7 do 33 sekund. Najczęściej były to komitety kandydatów na prezydentów miast, których dotyczyły debaty Radia Gdańsk nadawane w monitorowanym tygodniu tj. Gdańska, Wejherowa, Gdyni i Sopotu oraz debaty z poprzedniego tygodnia

omawiane w weekendowych serwisach tj. Kwidzyna, Słupska, Elbląga i Tczewa.

4. Merytoryczność przekazów

Jak wcześniej wspomniano, zdecydowana większość informacji o poszczególnych komitetach była prezentowana w aspekcie dotyczącym wyborów na prezydenta miasta. W każdym dniu, kiedy zaplanowano debatę prezydencką omawiano problemy miasta, które miało być tematem debaty: 10 listopada był to Gdańsk, 12 listopada - Wejherowo, 13 listopada - Gdynia, a 14 listopada - Sopot. Każdego dnia reporterzy Radia Gdańsk już od rana przygotowywali słuchaczy do debaty - udawali się do wspomnianych miast, relacjonowali obecną sytuację w mieście i rozmawiali z jego mieszkańcami, zapraszali do studia, w którym debata miała się odbyć. Radio Gdańsk zamówiło także sondaż wyborczy w pracowni Homo Homini dotyczący szans każdego z kandydatów startujących w wyborach prezydenckich w danym mieście oraz prognozowanej frekwencji wyborczej. Wyniki tego sondażu były prezentowane w serwisie o godzinie 12.00 i komentowane przez dziennikarzy lokalnych mediów. Z kolei w serwisie o godz. 18.00, już po debacie, omawiano jej przebieg i najważniejsze tematy w niej podejmowane. Natomiast w serwisach weekendowych tj. 8 i 9 listopada w podobny, choć nieco skrócony sposób omawiano debaty, które odbyły się w poprzednim tygodniu i dotyczyły: Słupska, Tczewa, Kwidzyna i Elbląga.

W dniu debaty sejmikowej (14 listopada) przedstawiono także wyniki sondażu przeprowadzonego przez tą samą pracownię Homo Homini odnośnie szans poszczególnych komitetów startujących w wyborach do sejmiku wojewódzkiego. Informowano także o przebiegu i tematach podejmowanych w tej debacie.

Pozostałe przekazy wyborcze dotyczyły kwestii merytorycznych, tj.: programów komitetów, podsumowania dotychczasowych działań kandydatów w mieście lub gminie oraz oceny przebiegu kampanii.

Na bieżąco informowano również o różnych zdarzeniach z przebiegu kampanii w regionie (np. rezygnacji dotychczasowego burmistrza Helu z drukowania plakatów wyborczych i przekazania zaoszczędzonych w ten sposób pieniędzy na hospicjum, jednym z kandydatów na wójta Sulęczyzna poruszającym się „wójtowozem”, czy kampanii w Damnicy koło Słupska, gdzie jednemu z kandydatów podrzucono narkotyki w samochodzie, żeby zniechęcić wyborców).

W ramach przekazów wyborczych nie odnoszących się bezpośrednio do poszczególnych komitetów mówiono o procedurach dotyczących głosowania, możliwości dopisywania się do listy wyborców, informowano na czym polegają jednomandatowe okręgi wyborcze i jak przebiega praca w komisji wyborczej. Najwięcej informacji tego rodzaju wyemitowano w dniu Święta Niepodległości (11 listopada), kiedy nie nadawano przekazów o przebiegu kampanii oraz ostatniego dnia kampanii wyborczej (tj. 14 listopada).

5. Równowaga w dostępie kandydatów/komitetów do anteny oraz zachowanie neutralności w sposobie ich prezentacji

Największy udział w czasie trwania tematyki wyborczej miały komitety partyjne (KW PiS – 5%, KW PO i KKW SLD Lewica razem – po 3%). Wśród komitetów ogólnopolskich w serwisach zaprezentowano jeszcze tylko jeden komitet partyjny (KW Nowa Prawica —

Janusza Korwin-Mikke z udziałem na poziomie 1% przekazów wyborczych). Pozostałym komitetom ogólnopolskim nie poświęcono żadnego przekazu.

W serwisach istotny udział (na poziomie 1,5%) miały także dwa komitety obywatelskie – dotychczasowego prezydenta Sopotu (KWW Platforma Sopotian) i KWW Morskie Przymierze Hel. Natomiast informacje o pozostałych komitetach na szczeblu lokalnym w monitorowanej próbie, mimo ich liczebności (21 komitetów), stanowiły zaledwie tło dla przekazów o komitetach ogólnopolskich i ich udział w serwisach był mało istotny (na poziomie 0,2-0,6% przekazów wyborczych).

Audycje publicystyczne

1. Informacje ogólne

Łączny czas trwania wszystkich monitorowanych audycji wyniósł **4 godz. 24 min. 22 sek.** Monitoringiem objęto następujące audycje publicystyczne:

a) **4 wydania *Debat Wyborczych*** (czas trwania pojedynczego wydania to średnio 53 minuty; łącznie zmonitorowano 3 godziny 31 minut 20 sekund).

Debata przygotowywane przez Radio Gdańsk wspólnie z redakcją Dziennika Bałtyckiego, prowadzone przez dwójkę dziennikarzy reprezentujących obie redakcje. Odbywały się z udziałem publiczności w siedzibie Dziennika Bałtyckiego, w Filharmonii Kaszubskiej oraz w studiu Koncertowym im. Janusza Hajduna w Radiu Gdańsk. Każda debata rozpoczynała się od przedstawienia gości i zasad debaty. Następnie przedstawiano wyniki sondażu zamówionego przez Radio Gdańsk i Dziennik Bałtycki w pracowni Homo Homini na temat szans każdego z kandydatów i przewidywanej frekwencji w omawianym tego dnia mieście.

W pierwszej części dziennikarze zadawali kandydatom pytania, nie były to zawsze te same pytania do każdego, ale wszystkie osoby ubiegające się o fotel prezydenta miały taki sam czas na odpowiedź. Dziennikarze dopytywali również o szczegóły programów wyborczych każdego z kandydatów. Dodatkowo kandydaci mieli możliwość albo odnieść się do słów innych kandydatów, albo złożyć oświadczenie. Obecna na spotkaniu publiczność mogła odpowiedzi nagradzać oklaskami lub też okazywać swoje niezadowolenie. Nie było pytań od publiczności.

Kolejno były to debaty:

– ***Debata Wyborcza o Gdańsku***

(emisja 10.11, godz. 17.05; czas trwania: 53 min. 23 sek.).

W debacie uczestniczyli wszyscy zarejestrowani kandydaci: Ewa Lieder z KWW Gdańsk Obywatelski, Paweł Adamowicz z KW Platforma Obywatelska (dotychczasowy prezydent), Andrzej Jaworski z KW Prawo i Sprawiedliwość, Jarosław Szczukowski z KKW SLD Lewica Razem, Waldemar Bartelik z KWW Masz Wybór oraz Zbigniew Wysocki z KW Nowa Prawica- Janusza Korwin-Mikkego.

Pytania dziennikarzy do kandydatów dotyczyły m.in.: tego, co się udało, a co się nie

udało zrobić w Gdańsku przez ostatnie cztery lata, smrodu z wysypiska, rewitalizacji Letnicy i Oruni, budowy stadionu, Europejskiego Centrum Solidarności, kościoła na Łostowicach, szkoły w Kokoszkach i budżetu obywatelskiego.

– **Debata Wyborcza z Wejherowa**

(emisja 12.11, godz. 17:05; czas trwania: 52 min. 46 sek.).

W debacie uczestniczyli wszyscy zarejestrowani kandydaci: Krzysztof Hildebrandt z KWW Wolę Wejherowo (dotychczas prezydent), Aleksander Lewandowski z KWW Porozumienie Samorządowe 2014, Jacek Gafka z KW Platforma Obywatelska i Marek Kurowski z KWW Wejherowski Ruch Sąsiedzki.

Pytania dziennikarzy do kandydatów dotyczyły m. in.: budżetu obywatelskiego, którego nie ma w Wejherowie; ustawienia kamer na drodze krajowej nr 6 oraz korków tworzących się przed szlabanami kolejowymi, które dzielą miasto; wspierania lokalnego sportu, w tym piłkarzy Gryfa Wejherowo; pomocy dużym rodzinom i drobnym przedsiębiorcom, wizytówki miasta oraz najważniejszych spraw do załatwienia.

– **Debata Wyborcza o Gdyni**

(emisja 13.11, godz. 17:05; czas trwania: 52 min. 43 sek.).

W debacie uczestniczyli wszyscy zarejestrowani kandydaci: Wojciech Szczurek startujący z KWW Samorządność (dotychczas prezydent), Marcin Horała z KW PiS, Andrzej Różański z KKW SLD Lewica Razem i Artur Dziambor z KW Nowa Prawica Janusza Korwin-Mikke.

Pytania dziennikarzy do kandydatów dotyczyły m. in.: zmian, jakie trzeba wprowadzić w mieście, zmniejszenia wydatków na promocję i duże imprezy, darmowej opieki nad dziećmi w szkołach, dokończenia budowy lotniska w Kosakowie, remontów dróg osiedlowych.

– **Debata Wyborcza o Sopocie**

(emisja 14.11, godz. 17:05; czas trwania: 52 min. 28 sek.).

W debacie uczestniczyli wszyscy zarejestrowani kandydaci: Grażyna Czajkowska z KWW Kocham Sopot, Małgorzata Tarasiewicz z KWW Mieszkańcy dla Sopotu, Michał Stróżyk z KW Prawo i Sprawiedliwość i Jacek Karnowski z KWW Platforma Sopotian (dotychczas prezydent).

Pytania dziennikarzy do kandydatów dotyczyły m. in.: stanu bezpieczeństwa w mieście, propozycji zwiększenia liczby patroli policji i straży miejskiej, ograniczenia przyznawania koncesji na sprzedaż alkoholu; kwestii czy Sopot jest bardziej miastem dla mieszkańców czy dla turystów; czy powinna dominować kultura wysoka czy tania rozrywka; inwestycji m.in. budowanego nowego dworca oraz problemu miejsc parkingowych w kurorcie.

b) **Debata Sejmikowa** (emisja 14.11, godz. 12:05; czas trwania: 53 min. 2 sek.)

Debata z udziałem przedstawicieli wszystkich komitetów, które wystawiły kandydatów w wyborach do sejmiku (dziewięciu). Byli to: Krzysztof Trawicki z KW PSL, Karol Bauer z KWW Demokracja Bezpośrednia, Danuta Sikora z KW PiS, Mieczysław Struk

z KW PO (dotychczas marszałek województwa), Michał Urbaniak z KW Ruch Narodowy, Mariusz Falkowski z KKW SLD Lewica Razem, Piotr Gieldon z KW Nowa Prawica Janusza Korwin-Mikke, Ewa Brzezińska z KW Liga Polskich Rodzin i Jarosław Guss z KW Twój Ruch.

Debata nadawana była na żywo ze Studia Radia Gdańsk im. Janusza Hajduna, prowadzona przez jedną dziennikarkę. Rozpoczęła się od przedstawienia gości, zasad debaty oraz wyników sondażu zamówionego przez Radio Gdańsk i Dziennik Bałtycki w pracowni Homo Homini na temat szans każdego z komitetów i przewidywanej frekwencji.

Pytania dziennikarki do kandydatów dotyczyły m. in.: decyzji, jakie będą podejmować po wyborach; kierunku inwestowania, który będzie przyjęty na Pomorzu, przyszłości pomorskich szpitali, kwestii transportu kolejowego i kosztów utylizacji odpadów.

2. Organy samorządu i szczeble wyborów

W monitorowanych wydaniach audycji publicystycznych uczestniczyli kandydaci w wyborach do władz miasta (na prezydentów miast) i do sejmiku samorządowego. Byli to zarówno kandydaci do władz stolicy regionu (Gdańska), jak również nieco mniejszych miast w regionie (Wejherowo, Gdynia, Sopot). W ramach wyborów do władz miasta prezentowano zarówno kandydatów z list partyjnych jak i kandydatów obywatelskich, natomiast w wyborach do sejmiku wojewódzkiego kandydatów wystawiły tylko partie.

3. Kandydaci i komitety prezentowane w audycjach

W debatach wzięło udział 27 kandydatów, reprezentujących 18 komitetów wyborczych (dziewięciu kandydatów do sejmiku wojewódzkiego, sześciu kandydatów na prezydenta Gdańska, po czterech kandydatów na prezydenta Wejherowa, Gdyni i Sopotu). Do debat zaproszono wszystkich zarejestrowanych kandydatów, wszyscy skorzystali z zaproszenia Radia Gdańsk. Udział procentowy czasu trwania wypowiedzi kandydatów w podziale na komitety w monitorowanych wydaniach *Debat wyborczych i Debacie sejmikowej*:

Tabela nr 2. Czas trwania wypowiedzi kandydatów w *Debacie wyborczej o Gdańsku*

Lp.	KOMITET WYBORCZY	Wypowiedzi kandydatów		Imiona i nazwiska kandydatów
		Czas trwania wypowiedzi	Udział % czasu trwania wypowiedzi w debacie	
1.	KWW Masz Wybór	00:07:42	14%	Waldemar Bartelik
2.	KW Platforma Obywatelska	00:07:12	13%	Paweł Adamowicz (dotychczas prezydent)
3.	KWW Gdańsk Obywatelski	00:06:11	12%	Ewa Liedler
4.	KW Prawo i Sprawiedliwość	00:06:03	11%	Andrzej Jaworski
5.	KKW SLD Lewica Razem	00:05:55	11%	Jarosław Szczukowski
6.	KW Nowa Prawica- Janusza	00:05:01	9%	Zbigniew Wysocki

	Korwin- Mikke			
--	---------------	--	--	--

Podstawą procentowania jest czas trwania audycji: 53 min. 23 sek. = 100%

Tabela nr 3. Czas trwania wypowiedzi kandydatów w *Debacie wyborczej z Wejherowa*

Lp.	KOMITET WYBORCZY	Wypowiedzi kandydatów		Imiona i nazwiska kandydatów
		Czas trwania wypowiedzi	Udział % czasu trwania wypowiedzi w debacie	
1.	KW Platforma Obywatelska	00:13:54	26%	Jacek Gafka
2.	KWW Wolę Wejherowo	00:12:38	24%	Krzysztof Hildebrandt (dotychczas prezydent)
3.	KWW Wejherowski Ruch Sąsiedzki	00:08:50	17%	Marek Kurowski
4.	KWW Porozumienie Samorządowe 2014	00:05:32	10%	Aleksander Lewandowski

Podstawą procentowania jest czas trwania audycji: 52 min. 46 sek. = 100%

Tabela nr 4. Czas trwania wypowiedzi kandydatów w *Debacie wyborczej o Gdyni*

Lp.	KOMITET WYBORCZY	Wypowiedzi kandydatów		Imiona i nazwiska kandydatów
		Czas trwania wypowiedzi	Udział % czasu trwania wypowiedzi w debacie	
1.	KWW Samorządność	00:12:48	24%	Wojciech Szczurek (dotychczas prezydent)
2.	KKW SLD Lewica Razem	00:08:55	17%	Andrzej Różański
3.	KW Prawo i Sprawiedliwość	00:07:42	15%	Marcin Horała
4.	KW Nowa Prawica- Janusza Korwin- Mikke	00:07:21	14%	Artur Dziambor

Podstawą procentowania jest czas trwania audycji: 52 min. 43 sek. = 100%

Tabela nr 5. Czas trwania wypowiedzi kandydatów w *Debacie wyborczej o Sopotie*

Lp.	KOMITET WYBORCZY	Wypowiedzi kandydatów		Imiona i nazwiska kandydatów
		Czas trwania wypowiedzi	Udział % czasu trwania wypowiedzi w debacie	
1.	KWW Kocham Sopot	00:10:13	19%	Grażyna Czajkowska
2.	KWW Mieszkańcy dla Sopotu	00:10:31	20%	Małgorzata Tarasiewicz

3.	KW Prawo i Sprawiedliwość	00:07:40	15%	Michał Stróżyk
4.	KWW Platforma Sopotian	00:11:19	22%	Jacek Karnowski (dotychczas prezydent)

Podstawą procentowania jest czas trwania audycji: 52 min. 28 sek. = 100%

Tabela nr 6. Czas trwania wypowiedzi kandydatów w *Debacie sejmikowej*

Lp.	KOMITET WYBORCZY	Wypowiedzi kandydatów		Imiona i nazwiska kandydatów
		Czas trwania wypowiedzi	Udział % czasu trwania wypowiedzi w debacie	
1.	KW PSL	00:04:12	8%	Krzysztof Trawicki
2.	KKW SLD Lewica razem	00:03:17	6%	Mariusz Falkowski
3.	KW Demokracja Bezpośrednia	00:02:48	5%	Karol Bauer
4.	KW Liga Polskich Rodzin	00:02:17	4%	Ewa Brzezińska
5.	KW Nowa Prawica - Janusza Korwin- Mikke	00:03:06	6%	Piotr Giędoń
6.	KW Prawo i Sprawiedliwość	00:07:45	15%	Danuta Sikora
7.	KW Platforma Obywatelska	00:10:55	21%	Mieczysław Struk (dotychczas marszałek)
8.	KW Twój Ruch	00:03:45	7%	Jarosław Guss
9.	KW Ruch Narodowy	00:03:06	6%	Michał Urbaniak

Podstawą procentowania jest czas trwania audycji: 53 min. 2 sek. = 100%

W debatach nie obowiązywały limity czasowe dla poszczególnych uczestników dyskusji. W efekcie kandydaci najbardziej sprawni potrafili maksymalnie wykorzystać czas na odpowiedź dany im przez dziennikarza. Ponadto formuła debaty dawała możliwość odniesienia się do wypowiedzi poprzedników, a najwięcej tych wypowiedzi dotyczyło działań dotychczasowych władarzy miasta – stąd czas ich wypowiedzi był dłuższy. Z kolei niektórzy z kandydatów potrafili udzielać na zadane pytania krótkich i zwięzłych odpowiedzi, a to skracało ich ogólny czas wypowiedzi.

4. Merytoryczność tematyki wyborczej

Wyborcy zostali wyczerpująco poinformowani o kandydatach na prezydentów i burmistrzów wybranych miast oraz komitetach startujących w wyborach do sejmiku wojewódzkiego w ramach debat organizowanych w dni powszednie. Przedstawiano w nich stanowiska kandydatów w najważniejszych kwestiach dotyczących miasta i regionu m.in.: budżetu obywatelskiego, przyszłości służby zdrowia i edukacji, inwestycji,

przedsiębiorczości, czy też kwestii związanych z bezpieczeństwem i komunikacją w regionie. W debatach zdecydowanie częściej zadawano kandydatom pytania o fakty (program, plany dotyczące rozwoju regionu itp.) niż o opinie (np. co pańskim zdaniem jest wizytówką miasta?), dzięki czemu słuchacze mieli możliwość zapoznania się z propozycjami przedstawicieli poszczególnych partii i komitetów na realizację haseł wyborczych.

5. Równowaga w dostępie kandydatów i komitetów do anteny oraz zachowanie neutralności w sposobie ich prezentacji

W *Debatach wyborczych* kandydatów na prezydentów miast różnice czasu wypowiedzi poszczególnych kandydatów oscylowały na poziomie kilku punktów procentowych i wynikały z wymienionych wcześniej przyczyn (nie określono dokładnych limitów czasowych wypowiedzi poszczególnych kandydatów). W debacie kandydatów na prezydenta Gdańska najmniej czasu (9% czasu audycji) zajęły wypowiedzi przedstawiciela KW Nowa Prawica-Janusza Korwin-Mikke, a wypowiedzi dotychczasowego prezydenta Pawła Adamowicza z KW PO i Waldemara Bartelika z KWW Masz Wybór o 4-5 punktów procentowych więcej (13 i 14%). Większe różnice czasu wypowiedzi poszczególnych kandydatów dotyczyły kolejnej z debat – z Wejherowa: wypowiedzi przedstawiciela KWW Porozumienie zajęły zaledwie 10% czasu audycji, natomiast czas wypowiedzi dwóch innych kandydatów był ponad dwukrotnie większy: wypowiedzi dotychczasowego prezydenta miasta z KWW Wejherowo zajęły 24% czasu, a przedstawiciela KW Platforma Obywatelska aż 26% czasu audycji. Podobnie w debatach o Gdyni i o Sopocie wyraźnie więcej czasu zajmowały wypowiedzi dotychczas urzędujących prezydentów: w debacie o Gdyni wypowiedzi przedstawiciela KW Nowa Prawica - Janusza Korwin-Mikkego zajęły 14%, a dotychczasowego prezydenta z KWW Samorządność o 10 punktów procentowych więcej (24%). Natomiast w debacie o Sopocie przedstawiciel KW Prawo i Sprawiedliwość wypowiadał się przez 15% czasu, a dotychczasowy prezydent z KW Platforma Sopotian o 7 punktów procentowych więcej (22%).

Jednak największe dysproporcje czasu wypowiedzi poszczególnych kandydatów dotyczyły *Debaty sejmikowej*. Dziennikarka nie do końca panowała nad zaproszonymi do studia gośćmi, których było aż dziewięciu i stąd duże dysproporcje czasu wypowiedzi poszczególnych uczestników dyskusji. Wypowiedzi przedstawicielki KW Liga Polskich Rodzin zajęły zaledwie 4% czasu audycji, natomiast przedstawicielki KW Prawo i Sprawiedliwość – prawie cztery razy więcej (15%), a dotychczasowego marszałka województwa z KW Platforma Obywatelska aż pięć razy więcej czasu (21% czasu audycji).

Nie stwierdzono naruszeń w sposobie prezentowania kandydatów i ich programów. Do debat zaproszono wszystkich zarejestrowanych kandydatów, każdy z nich miał możliwość wypowiedzenia się na zadany temat, nie przerywano ich wypowiedzi.

Audycje informacyjne

1. Czas trwania i ranga tematyki wyborczej

Czas monitorowanych wydań dzienników (godz. 07.00, 09.00, 12.00 i 16.00) wyniósł ogółem 3 godz. 6 minut. W ich ramach nadano 19 przekazów wyborczych, które zajęły 30 min. 45 sek., to jest 17% czasu trwania serwisów informacyjnych. Były one nadawane jako druga i dalsze pozycje w ciągu dziennika i jeden raz w forszpanie. Nadawano je natomiast codziennie, w co najmniej dwóch edycjach dzienników. Czasowo, najczęściej miejsca zajęły one w poniedziałek i na dwa dni przed ciszą wyborczą (średnio po około 6 minut). Każdy z przekazów trwał średnio około półtorej minuty.

2. Organy samorządu i szczeble wyborów

Żaden z przekazów nie dotyczył bezpośrednio komitetów wyborczych i kandydatów, ani bieżących wydarzeń kampanijnych.

3. Merytoryczność przekazów

Przekazy wyborcze nadane w serwisach informacyjnych miały wyłącznie charakter edukacyjno -perswazyjno -instruktażowy. Były one poprzedzane specjalnym jinglem o treści: **Radio Katowice przypomina. Masz głos, masz wybór!!** Można je podzielić na dwie warstwy tematyczne: edukacyjną i informującą o procedurach wyborów samorządowych. Wszystkie przekazy zawsze zawierały wypowiedzi socjologów, politologów, przedstawicieli Krajowego Biura Wyborczego i Państwowej Komisji Wyborczej.

W obrębie edukacji obywatelskiej, informowano, między innymi o tym: jakie są społeczne argumenty za tym, aby pójść na wybory samorządowe; czy potrafimy docenić znaczenie tych wyborów dla jakości otoczenia, w którym żyjemy; dlaczego wahamy się przed pójściem na wybory; jak na KUL zachęca się studentów do wyborów – relacja; co to są okręgi jednomandatowe; na czym polega metoda D'Hondta stosowana w podziale mandatów w wyborach do sejmików wojewódzkich; czego dotyczą zmiany w tych wyborach w przypadku wyborów do rad gmin, które nie są miastami na prawach powiatu; na czym polega podział mandatów na zasadzie proporcjonalności; dlaczego warto uczestniczyć w wyborach samorządowych na radnych gminnych; głosowanie jako jedno z najważniejszych praw obywatelskich i jakie to ma przełożenie na realną jakość życia; zalety wyborów w okręgach jednomandatowych – bezpośredni wybór kandydata przez głosującego, a nie poprzez listę partyjną itd.

W dziedzinie informowania o procedurach obowiązujących w tych wyborach: przypomniano systematycznie o szczeblach wyborów (miasto, powiat, gmina) i kogo w ich ramach będzie się wybierać (prezydent, burmistrz, wójt, radni itp.), o uprawnieniach i usprawnieniach dla niepełnosprawnych i powyżej 75 roku życia, o liczbie i kolorze kart do

głosowania, o sposobie stawiania znaków, o potrzebnych dokumentach tożsamości, możliwościach głosowania przez pełnomocnika itp.

Audycje publicystyczne

1. Informacje ogólne

Analizie poddano trzy audycje publicystyczne o tematyce wyborczej, o łącznym czasie nadawania: 1 godz. 27 minut. Były to:

- „**Kawa na lawę**” (emisja 14.XI., godz. 07:38, czas trwania: 14 min.).

Gościem prowadzącego był Wojciech Litewka – dyrektor Delegatury Krajowego Biura Wyborczego w Katowicach. Głównym tematem rozmowy były przygotowania do wyborów w regionie, a w szczególności o tym w jakich godzinach będą czynne lokale wyborcze i obwodowe komisje wyborcze, w jaki sposób będą liczone głosy, jeśli będzie źle funkcjonował centralny system informatyczny, kiedy będą znane sondażowe wyniki wyborów w regionie, jak należy głosować w okręgach jednomandatowych, jakie przewidziano usprawnienia dla niepełnosprawnych i niewidomych, możliwości głosowania przez pełnomocnika i korespondencyjne, broszury i karty do głosowania: co oznaczają kolory, ile i jakie znaki stawiamy i inne praktyczne wskazówki.

Nadawca wymienił jeszcze 2 wydania „Kawy na lawę” poświęcone tej tematyce, nadane w poprzednich tygodniach, ale niedostępne na otrzymanych nagraniach.

- **Debata radnych urzędującego Sejmiku Wojewódzkiego** (emisja 10.XI. godz. 12:23, czas trwania: 35 min.).

Celem debaty było podsumowanie działalności czterech ostatnich lat Sejmiku wojewódzkiego. Udział w dyskusji wzięli dotychczasowi radni (i zarazem kandydaci na nową kadencję): Bożena Borys Szopa z PiS, Michał Wójcik (lider SP na Śląsku) z Solidarnej Polski, Kazimierz Karolczak (wicemarszałek) z SLD, Arkadiusz Chęciński (wicemarszałek) z PO, Jerzy Gorzelik – szef Ruchu Autonomii Śląska. Na spotkanie nie przyszedł, mimo zaproszenia, koalicjant z PSL. Dyskusja, w której nie obowiązywały ściśle określone limity czasowe dla poszczególnych ugrupowań, toczyła się wokół postawionego na wstępie pytania: „Co Wam się udało przez te cztery lata zrealizować, a co nie”? W rezultacie, debata była chwilami chaotyczna, czasami pełna wzajemnych oskarżeń, przerzucania się odpowiedzialnością za niepowodzenia. Nie mniej, jak w pigułce pokazała obraz i kondycję obecnego sejmiku.

- **Debata kandydatów na radnych do Sejmiku Wojewódzkiego** (emisja 12.XI. godz. 12:21, czas trwania 38 minut).

Udział w debacie wzięli przedstawiciele tych ugrupowań, które wystawiły najwięcej kandydatów w wyborach do sejmiku (tak poinformował prowadzący). Zatem w dyskusji udział brali kandydaci z następujących komitetów wyborczych: Antoni Sosnowski - Liga Polskich Rodzin, Zbigniew Widera – Niezależny Samorząd województwa Śląskiego, Adam Słomka – Ruch Oburzonych, Henryk Mercik – Ruch Autonomii Śląska. Mimo zaproszenia,

na debatę nie przyszedł przedstawiciel Ruchu Narodowego. Czas wypowiedzi dyskutantów był ściśle limitowany – po 3 minuty na każde pytanie. A pytań było trzy: 1/ Po co startuje Pan do Sejmiku i jaki ma program?; 2/ Czym dla Pana jest samorządność?; 3/ Jaki powinien być model samorządów (czy potrzebne są wszystkie obecne szczeble, ile jest władzy państwowej w samorządach)?

Wśród audycji publicystycznych przeważały debaty, które wypełniły 84% czasu trwania publicystyki.

2. Organy samorządowe i szczeble wyborów

W obu debatach ukazano wojewódzki szczebel samorządowy, prezentowany przez radnych lub kandydatów na radnych do Sejmiku Wojewódzkiego. Zaś w rozmowie z dyrektorem delegatury KBW w Katowicach – wszystkie szczeble.

3. Komitety wyborcze prezentowane w audycjach

Tabela nr 1. Czas trwania wypowiedzi w podziale na komitety w audycji pn. *Debata radnych urzędującego Sejmiku Wojewódzkiego*

Lp.	KOMITET WYBORCZY	Wypowiedzi przedstawicieli komitetów/kandydatów	
		Czas trwania wypowiedzi	Udział % czasu trwania wypowiedzi w czasie trwania audycji
	Dziennikarz	00:05:00	14,29%
1.	KW Ruch Autonomii Śląska	00:08:00	22,86%
2.	KW PiS	00:06:00	17,14%
3.	KW PO	00:06:00	17,14%
4.	KKW SLD Lewica Razem	00:05:00	14,29%
5.	KW Solidarna Polska	00:05:00	14,29%

Podstawą procentowania jest czas trwania audycji: 35 min. = 100%

Tabela nr 2. Czas trwania wypowiedzi w podziale na komitety w audycji pn. *Debata kandydatów na radnych do Sejmiku Wojewódzkiego*

Lp.	KOMITET WYBORCZY	Wypowiedzi przedstawicieli komitetów/kandydatów	
		Czas trwania wypowiedzi	Udział % czasu trwania wypowiedzi w czasie trwania audycji

	Dziennikarz	00:02:00	5,26%
1.	KW Liga Polskich Rodzin	00:09:00	23,68%
2.	KW Ruch Autonomii Śląska	00:09:00	23,68%
3.	KWW Niezależny Samorząd woj. śląskiego	00:09:00	23,68%
4.	KWW Ruch Oburzonych	00:09:00	23,68%

Podstawą procentowania jest czas trwania audycji: 38 min. = 100%

W debatach udział wzięło dziewięciu kandydatów z ośmiu komitetów wyborczych. Pięć z nich – to komitety partii politycznych, dwa – komitety wyborcze wyborców i jeden – komitet regionalnego stowarzyszenia. Mimo zaproszenia, z nieznanymi przyczynami nie uczestniczyli w dyskusji przedstawiciele komitetów: Ruch Narodowy i PSL.

Wskazane wyżej wymiary czasowe są tożsame z wypowiedziami kandydatów i czasem poszczególnych komitetów, to znaczy występowali tylko oni, a rola dziennikarzy ograniczała się do zadawania jednakowych dla wszystkich pytań. Najwięcej czasu zajął komitet wyborczy Ruch Autonomii Śląska, którego przedstawiciele występowali w obu nadanych debatach.

4. Merytoryczność tematyki wyborczej

Były to wypowiedzi uczestników debat na zadane przez prowadzącego pytania. W debacie kandydatów do przyszłego sejmiku, precyzowali oni głównie swoje stanowiska wobec przyszłego modelu samorządu wojewódzkiego (kompetencje sejmiku), zaś w debacie poświęconej działalności ustępującego sejmiku – dokonywali samokrytycznej oceny jego czteroletniej działalności. W sumie była to swoista konfrontacja wizji przyszłości z realiami. Dla słuchaczy był to także przykład tego, że mają prawo jako wyborcy dokonywać rozliczenia wybranych radnych ze złożonych w kampanii obietnic wyborczych.

Niejako uzupełnieniem pozyskanej wiedzy o programach kandydatów, była audycja w dużej części o charakterze instruktażowym, dotycząca praktycznych aspektów samego głosowania.

5. Równowaga w dostępie kandydatów i komitetów do anteny oraz zachowanie neutralności w sposobie ich prezentacji

Nie stwierdzono uchybień w tym zakresie. Na początku każdej z debat informowano według jakiego klucza dokonywano wyborów komitetów: te, które wystawiły na listach najwięcej kandydatów lub te, które mają najbardziej liczących się radnych.

Audycje edukacyjno – instruktażowych

1. Informacje ogólne

W monitorowanym tygodniu nadawano systematycznie informacje dotyczące procedur głosowania. Najważniejszą pozycją był:

Poradnik wyborczy „Masz głos, masz wybór” (emisja: 8,10,12, 13 i 14 listopada o godz. 08:15 i około 12:00. Łączny czas trwania: 42 minuty).

Poradnik przygotowany we współpracy z Fundacją im. Stefana Batorego, a konkretnie z jej programem operacyjnym „Masz głos, Masz wybór”. W dziesięciu odrębnych odcinkach (każdy średnio po 4 minuty) wyjaśniano w kontekście wyborów (dr Olga Krzyżanowska i dr Anna Materska – Sosnowska) istotę okręgów jednomandatowych, sposoby weryfikacji obietnic wyborczych z faktycznym działaniem, rolę i znaczenie budżetów obywatelskich, zasady obliczania głosów metodą D’Hondta, kompetencje władz samorządowych na szczeblu gminy, powiatu, województwa i procedury głosowania. Równocześnie podawano instrukcje dotyczące głosowania na różnych szczeblach wyborów.

Część odcinków kończyła się piosenką o tematyce profrekwencyjnej w wykonaniu Zespołu Adwokackiego „Dyskrecja”.

2. Organy samorządu i szczeble

Porady i omówienia dotyczyły wszystkich organów i szczebli wyborów.

3. Merytoryczność tematyki wyborczej

Przekazane informacje były podane w sposób rzetelny, bezstronny, a nade wszystko przystępny. Dotyczyły istoty jednego z najważniejszych praw obywatelskich, jakim jest prawo wyborcze. Na niższym zaś etapie – jak z tego prawa świadomie korzystać.

Audycje informacyjne

1. Czas trwania i ranga tematyki wyborczej

Informacjom wyborczym nadano niewysoką rangę.

Monitoringiem objęto 28 wydań serwisów informacyjnych nadawanych w porze najlepszej słuchalności programów regionalnych (wydania emitowane o godz. 7.00, 09.00, 14.00 i 16.00). Czas trwania monitorowanych wydań wyniósł ogółem 1 godz. 55 min. 26 sek. W ich ramach nadano 17 przekazów wyborczych, które zajęły 24 min. 57 sek., to jest 22% czasu analizowanych serwisów informacyjnych. Przekazy wyborcze zajmowały dwa pierwsze miejsca w analizowanych wydaniach serwisów (10 razy pojawiły się na pierwszej pozycji, a 7 razy na drugiej pozycji w serwisie).

Informacje dotyczące wyborów pojawiły się w zaledwie połowie serwisów objętych analizą. W dniu 11 listopada serwisy informacyjne dotyczyły głównie obchodów Narodowego Święta Niepodległości w województwie świętokrzyskim i nie nadano żadnego przekazu związanego z wyborami.

2. Organy samorządu i szczeble wyborów

W przekazach wyborczych koncentrowano się w równym stopniu na wyborach do władz stolicy i większych miast w regionie (rady miasta i prezydenta), jak i na wyborach do rad gmin w mniejszych ośrodkach miejskich lub wsiach.

O wyborach do rad gminy mówiono w związku z ogłoszeniem wyroku w procesie w trybie wyborczym, dotyczącym jednego z kandydatów na wójta gminy Piekoszów. Nadano wypowiedzi kandydata na wójta Wiesława Józwika (KWW Inicjatorzy Dobrej Przyszłości), któremu sąd nakazał przeprosić dotychczasowego wójta Zbigniewa Piątka (KW PiS, nadano także jego wypowiedź) za nieprawdziwe informacje przekazywane w spocie wyborczym. Kolejny temat dotyczył naruszeń przepisów kodeksu wyborczego w Nowej Słupi. Poinformowano o filmie pokazującym zalepianie plakatu wyborczego jednego z kandydatów na wójta tej gminy obwieszczeniem wyborczym oraz nagraniu sugerującym, że to nie jedyny taki przypadek. Sprawę skierował do prokuratury poseł Prawa i Sprawiedliwości Krzysztof Lipiec (nadano jego wypowiedź), do sprawy odniósł się także dotychczasowy wójt Wiesław Gałka (KW PSL) oraz sekretarz gminy Zbigniew Zagnański.

O wyborach na szczeblu rady miasta mówiono w przekazie na temat konwencji Prawa i Sprawiedliwości w Kieleckim Centrum Kultury, podczas której zaprezentowano kandydatów partii do rady miasta Kielce.

O wyborach na prezydenta Kielc mówiono w kontekście oddalonego pozwu złożonego w trybie wyborczym przeciwko dotychczasowemu prezydentowi Kielc Wojciechowi Lubawskiemu przez kandydata na prezydenta Dawida Lewickiego (KW Nowa Prawica — Janusza Korwin-Mikke), który zarzucał prezydentowi podanie niewłaściwych danych dotyczących kosztów budowy stadionu w Kielcach.

Ten sam pozew oddalony przez sąd dotyczył też wyborów do sejmiku województwa świętokrzyskiego – kandydat Nowej Prawicy — Janusza Korwin-Mikke zarzucał dotychczasowemu marszałkowi województwa Adamowi Jarubasowi (KW PSL) umieszczenie zdjęć zagranicznych plenerów w swoim spocie wyborczym promującym przywiązanie do świętokrzyskiego.

3. Komitety wyborcze

Tabela nr 1. Czas trwania informacji o komitetach wyborczych oraz czas trwania wypowiedzi (setek) kandydatów

	KOMITET WYBORCZY	Przekazy wyborcze		Wypowiedzi wyborcze (setki)	
		Czas trwania przekazów o komitecie	Udział % w łącznym czasie trwania przekazów	Czas trwania wypowiedzi (setek)	Udział % w łącznym czasie trwania przekazów
1.	KW PiS	00:10:51	43,5%	00:01:53	7,5%
2.	KW PO	00:05:10	20,7%	00:00:55	3,7%
3.	KW PSL	00:03:16	13,1%	00:00:21	1,4%
4.	KWW Porozumienie Samorządowe Wojciech Lubawski	00:01:51	7,4%	00:00:00	0,0%
5.	KWW Inicjatorzy Dobrej Przyszłości	00:01:03	4,2%	00:00:29	1,9%
6.	KW Nowa Prawica — Janusza Korwin-Mikke	00:00:33	2,2%	00:00:00	0,0%

Podstawą procentowania jest czas trwania przekazów wyborczych: 24 min. 57 sek. = 100%

W analizowanych wydaniach serwisów zaprezentowano niewielką liczbę komitetów wyborczych obecnych w regionie - zaledwie sześć. Były to cztery komitety z list partyjnych (KW PiS, KW PO, KW PSL i KW Nowa Prawica—Janusza Korwin-Mikke) oraz dwa komitety kandydatów obywatelskich (KWW Porozumienie Samorządowe W. Lubawski i KWW Inicjatorzy Dobrej Przyszłości).

Najwięcej uwagi poświęcono komitetowi Prawa i Sprawiedliwości – niemal połowę czasu analizowanych przekazów wyborczych. Platformie Obywatelskiej poświęcono o połowę mniej czasu w analizowanych serwisach. Jeszcze mniej przekazów dotyczyło Polskiego Stronnictwa Ludowego – zaledwie 1/3 czasu poświęconego PiS. Wśród komitetów partyjnych pojawiło się także ugrupowanie Nowa Prawica—Janusza Korwin-Mikke. W czasie poświęconym komitetom wyborczym wypowiadali się zarówno kandydaci jak i partyjni liderzy. Kandydaci z list obywatelskich pojawili się w serwisach w związku z toczącymi się postępowaniami sądowymi w trybie wyborczym, przy czym komitetowi dotychczasowego prezydenta Kielc (KWW Porozumienie Samorządowe W. Lubawski) poświęcono dwukrotnie więcej czasu niż komitetowi kandydata na wójta Piekoszowa (KWW Inicjatorzy Dobrej Przyszłości).

4. Merytoryczność przekazów

W większości informacje wyborcze były związane z przebiegiem kampanii – zdominowały je doniesienia o opisywanych wcześniej pozwach w trybie wyborczym: kandydata na wójta gminy Piekoszów (KWW Inicjatorzy Dobrej Przyszłości) oraz kandydata KW Nowa Prawica — Janusza Korwin-Mikke na prezydenta Kielc – oddalonych przez sąd. Mówiono także o utrudnianiu prowadzenia kampanii poprzez zalepianie plakatów wyborczych jednego z kandydatów w gminie Nowa Słupia.

Przekazy związane z przebiegiem kampanii zawierały elementy związane z programem poszczególnych komitetów, np. wypowiedź dotychczasowego prezydenta Kielc Wojciecha Lubawskiego, że nowy marszałek województwa nie powinien być związany z żadną partią.

Ostatniego dnia kampanii informowano ponadto o sposobie głosowania.

5. Równowaga w dostępie kandydatów/komitetów do anteny oraz zachowanie neutralności w sposobie ich prezentacji

Największy udział w czasie trwania tematyki wyborczej miały komitety partyjne (KW PiS – 43,5%, KW PO – 20,7%, KW PSL – 13%) oraz komitet dotychczasowego prezydenta Kielc (KWW Porozumienie Samorządowe W. Lubawski – 7,4%). W serwisach zaprezentowano ponadto jeden komitet partyjny (KW Nowa Prawica — Janusza Korwin-Mikke) i jeden komitet kandydata obywatelskiego (KWW Inicjatorzy Dobrej Przyszłości). Pozostałym komitetom, których kandydaci zostali zarejestrowani na listach w regionie nie poświęcono żadnego przekazu.

Audycje publicystyczne

1. Informacje ogólne

Łączny czas trwania wszystkich monitorowanych audycji wyniósł: **8 godz. 15 min. 30 sek.** Monitorowano następujące audycje publicystyczne:

a) **4 wydania debat kandydatów na prezydentów miast** (czas trwania pojedynczego wydania to średnio 55 minut; łącznie zmonitorowano 3 godziny 39 minut 24 sekundy).

Każdą debatę rozpoczynało wprowadzenie dziennikarza - przedstawienie kandydatów i zasad debaty. Dziennikarze zadawali wszystkim to samo pytanie, każdy miał dwie minuty na odpowiedź, następnie możliwość zadawania pytań do siebie nawzajem – wtedy każdy kandydat miał minutę na zadanie pytania, a pytany - 2 minuty na odpowiedź, na koniec czas na autoprezentację – czas po 1 minucie). Dziennikarze najczęściej prosili kandydatów o ocenę kondycji miasta i jego dotychczasowych władz, o wskazanie najważniejszych problemów do rozwiązania, a następnie o podanie planów wobec miasta. Większość pytań zadawanych przez kandydatów sobie nawzajem była kierowana do dotychczasowych prezydentów miast – taka formuła debaty powodowała, że czas wypowiedzi wóldarzy miast był najdłuższy w każdej z debat.

Kolejno były to debaty:

– **Debata kandydatów na prezydenta miasta Skarżysko-Kamienna**

(emisja 10.11, godz. 13.05; czas trwania: 53 min. 24 sek.).

W debacie uczestniczyli wszyscy zarejestrowani kandydaci: Michał Jędrus (dotychczas starosta) z KWW Michała Jędrusa, Konrad Krönik z KWW Przyszłość i Rozwój, Jan Maćkowiak z KW Platforma Obywatelska, Agnieszka Schmeidel z KKW SLD Lewica Razem i Roman Wojcieszek (dotychczas prezydent) z KW Prawo i Sprawiedliwość.

Pytania dziennikarzy do kandydatów dotyczyły m. in.: sposobów na uniknięcie likwidowania placówek dydaktycznych; lokalnych inwestycji i przedsiębiorczości, zmniejszenia bezrobocia, sytuacji miasta jako „sypialni” dla Kielc.

– **Debata kandydatów na prezydenta miasta Starachowice**

(emisja 12.11, godz. 13.05; czas trwania: 54 min. 30 sek.).

W debacie uczestniczyli wszyscy zarejestrowani kandydaci: Mirosław Gęborek z KWW Mirosława Gęborka, Sylwester Kwiecień z KKW SLD Lewica Razem (dotychczas prezydent), Marek Materek KWW Marka Materka, Andrzej Pruś z KW Prawo i Sprawiedliwość, Sławomir Rymarczyk z KW Platforma Obywatelska i Andrzej Sendecki z KWW Razem dla Mieszkańców-Samorząd 2014.

Pytania dziennikarzy do kandydatów dotyczyły m. in.: bezrobocia i szans na nowe miejsca pracy w związku z rozbudową zakładu produkcji autobusów MAN w Starachowicach, działania specjalnej strefy ekonomicznej w mieście, szkolnictwa zawodowego i lokalnych inwestycji.

– **Debata kandydatów na prezydenta miasta Ostrowiec Świętokrzyski**

(emisja 13.11, godz. 13:05; czas trwania: 55 min. 45 sek.).

W debacie uczestniczyli wszyscy zarejestrowani kandydaci: Krzysztof Adamski z KWW Lewica Ostrowiecka (jednocześnie członek partii Twój Ruch), Zbigniew Duda z KW Prawo i Sprawiedliwość, Jarosław Górczyński z KWW Jarosława Górczyńskiego (jednocześnie poseł PSL), Zdzisław Kałamaga (dotychczas starosta) z KW Stowarzyszenie Twój Ostrowiecki Samorząd, Krzysztof Ołownia z KWW Nowa Prawica - Ostrowiec, Leszek Sułek z KW Polska Patriotyczna.

Pytania dziennikarzy do kandydatów dotyczyły m.in.: zmian dotyczących funkcjonowania komunikacji miejskiej i ewentualnej prywatyzacji miejskiego przewoźnika, zadymienia miasta w okresie grzewczym, dzikich wysypisk śmieci, pomysłów na ożywienie centrum miasta.

– **Debata kandydatów na prezydenta miasta Kielce**

(emisja 14.11, godz. 13:05; czas trwania: 55 min. 45 sek.).

W debacie uczestniczyli wszyscy zarejestrowani kandydaci: Krzysztof Adamczyk z KKW SLD Lewica Razem, Dawid Lewicki z KW Nowa Prawica-Janusza Korwin-Mikke, Wojciech Lubawski z KWW Porozumienie Samorządowe W. Lubawski (dotychczas prezydent), Małgorzata Marenin z KWW Nowoczesna Lewica Nowoczesnego Samorządu,

Jerzy Pyrek z KW Polskie Stronnictwo Ludowe i Grzegorz Świt z KW Platforma Obywatelska RP.

Pytania dziennikarzy do kandydatów dotyczyły m. in.: **wyglądu i rozwoju centrum Kielec** - kwestii, czy otworzyć centrum dla ruchu samochodowego; kondycji komunikacji miejskiej i konieczności budowania nowych miejsc parkingowych na obrzeżach miasta.

b) **4 wydania *Punktów widzenia*** - debaty kandydatów na wójtów i burmistrzów gmin sąsiadujących ze stolicą regionu (czas trwania pojedynczego wydania to średnio 39 minut; łączny czas trwania, z powtórkami to: 4 godziny 36 minut 6 sekund).

Każdą debatę rozpoczynało wprowadzenie dziennikarza - przedstawienie kandydatów i zasad debaty. Dziennikarze zadawali wszystkim te same pytania, każdy miał tyle samo czasu na odpowiedź. W audycji umożliwiono także zadawania kandydatom pytań telefonicznych przez słuchaczy. Na koniec przeznaczono czas na autoprezentację – taki sam dla każdego z kandydatów.

Dziennikarze najczęściej prosili kandydatów o ocenę kondycji gminy i jej dotychczasowych władz, o wskazanie najważniejszych problemów do rozwiązania, a następnie o plany wobec gminy. Większość pytań zadawanych przez słuchaczy była kierowana do dotychczasowych wójtów i burmistrzów – taka formuła debaty powodowała, że czas wypowiedzi wójtów i burmistrzów był najdłuższy w każdej z debat.

Kolejno były to debaty:

- ***Punkty widzenia z kandydatami na burmistrza miasta i gminy Suchedniów***
(emisja 10.11, godz. 17.20; emisja powtórkowa: 11.11 o godz. 4.00; czas trwania audycji: 38 min. 58 sek., czas trwania wraz z powtórką: 1 godz. 17 min. 56 sek.).

W debacie uczestniczyli wszyscy zarejestrowani kandydaci: Tadeusz Bałchanowski (dotychczas burmistrz) z KWW Mała Ojczyzna, Marek Banaszek z KW Prawo i Sprawiedliwość, Cezary Błach z KWW Przyszłość i Rozwój i Magdalena Radomska z KWW Nasze Miasto i Gmina Suchedniów.

Pytania dziennikarzy do kandydatów dotyczyły m. in.: najważniejszych problemów do rozwiązania w tej kadencji.

- ***Punkty widzenia z kandydatami na wójta gminy Górno***
(emisja 12.11, godz. 17.20; emisja powtórkowa: 13.11 o godz. 4.00; czas trwania audycji: 40 min. 25 sek., czas trwania wraz z powtórką: 1 godz. 20 min. 50 sek.).

W debacie uczestniczyli wszyscy zarejestrowani kandydaci: Jarosław Królicki z KWW Gospodarna Gmina Górno, Arkadiusz Kubiec z KWW Praworządna Gmina Górno-Arkadiusz Kubiec, Przemysław Łysak z KWW Przyjazna Gmina Górno (dotychczas wójt), Anna Michalska z KW Prawo i Sprawiedliwość, Mieczysław Pindral z KWW Mieczysław Pindral.

Pytania dziennikarzy do kandydatów dotyczyły m. in.: planów inwestycji, chęci kontynuowania działań rozpoczętych w gminie, planów na jej dalszy rozwój.

- ***Punkty widzenia z kandydatami na wójta gminy Masłów***

(emisja 13.11, godz. 17.20; emisja powtórkowa: 14.11 o godz. 4.00; czas trwania audycji: 39 min. 19 sek., czas trwania wraz z powtórką: 1 godz. 18 min. 38 sek.).

W debacie uczestniczyli obaj zarejestrowani kandydaci: Tomasz Lato z KWW Razem Dla Gminy Masłów i Ryszard Pazera z KW Prawo i Sprawiedliwość (dotychczas wójt).

Pytania dziennikarzy do kandydatów dotyczyły m. in.: planów kontynuowania inwestycji i działań rozpoczętych w gminie w kończącej się kadencji, przynależności partyjnej – dotychczasowy wójt startował z KW PiS, a jego kontrkandydat z własnego komitetu, chociaż jest członkiem SLD.

– ***Punkty widzenia z kandydatami na wójta gminy Piekoszów***

(emisja 14.11, godz. 17.20; nie było emisji powtórkowej, bo w tym czasie już była cisza wyborcza; czas trwania audycji: 38 min. 42 sek.).

W debacie uczestniczyli wszyscy zarejestrowani kandydaci: Ryszard Białacki z KWW Ryszarda Białackiego - Nasza Gmina, Wiesław Józwik z KWW Inicjatorzy Dobrej Przyszłości, Zbigniew Piątek z KW Prawo i Sprawiedliwość (dotychczas wójt).

Pytania dziennikarzy do kandydatów dotyczyły m. in.: pomysłów na wyjście najbardziej zadłużonej w województwie gminy z długów; pomysłów na wykorzystanie pożyczki od skarbu państwa na spłatę długów, pomysłów na rozwój gminy, przegranej sprawy sądowej jednego z kandydatów, który w swoim spocie wyborczym podawał nieprawdziwe dane na temat zadłużenia gminy.

2. Organy samorządu i szczeble wyborów

W monitorowanych wydaniach audycji publicystycznych uczestniczyli zarówno kandydaci w wyborach do władz miasta (na burmistrzów i prezydentów miast), jak również w wyborach do rad gmin (na burmistrza miasta i gminy, wójta gminy).

Byli to zarówno kandydaci do władz stolicy regionu (Kielc), nieco mniejszych miast w regionie (Ostrowiec Świętokrzyski, Starachowice, Skarżysko-Kamienna), miasta i gminy (Suchedniów), jak i gmin wiejskich (Górno, Masłów, Piekoszów). W ramach ww. szczebli prezentowano zarówno kandydatów z list partyjnych jak i kandydatów obywatelskich.

3. Kandydaci i komitety prezentowane w audycjach

W debatach wyborczych emitowanych w obydwu cyklach wzięło udział trzydziestu ośmiu kandydatów (po sześciu kandydatów na prezydenta Starachowic, Ostrowca Świętokrzyskiego i Kielc, po pięciu kandydatów na prezydenta Skarżyska-Kamiennej i na wójta gminy Górno, czterech kandydatów na burmistrza Suchedniowa, trzech kandydatów na wójta gminy Piekoszów i dwóch na wójta gminy Masłów). Do debat zaproszono wszystkich zarejestrowanych kandydatów, wszyscy skorzystali z zaproszenia Radia Kielce.

Udział procentowy czasu trwania wypowiedzi kandydatów w podziale na komitety w monitorowanych wydaniach *Debat kandydatów na prezydenta miasta*:

Tabela nr 2. Czas trwania wypowiedzi kandydatów w debacie kandydatów na prezydenta miasta Skarżysko-Kamienna

Lp.	KOMITET WYBORCZY	Wypowiedzi kandydatów		Imiona i nazwiska kandydatów
		Czas trwania	Udział (%) w czasie trwania debaty	
1.	KWW Michała Jędrysa	00:11:12	21%	Michał Jędryś
2.	KW Prawo i Sprawiedliwość	00:10:04	19%	Roman Wojcieszek (dotychczas prezydent)
3.	KWW Przyszłość i Rozwój	00:09:57	19%	Konrad Krönig
4.	KW Platforma Obywatelska	00:08:57	17%	Jan Maćkowiak
5.	KKW SLD Lewica Razem	00:06:28	12%	Agnieszka Schmeidel

Podstawą procentowania jest czas trwania audycji: 53 min. 24 sek. = 100%

Tabela nr 3. Czas trwania wypowiedzi kandydatów w debacie kandydatów na prezydenta miasta Starachowice

Lp.	KOMITET WYBORCZY	Wypowiedzi kandydatów		Imiona i nazwiska kandydatów
		Czas trwania	Udział (%) w czasie trwania debaty	
1.	KKW SLD Lewica Razem	00:08:45	16%	Sylwester Kwiecień (dotychczas prezydent)
2.	KWW Marka Materka	00:08:15	15%	Marek Materek
3.	KWW Razem dla Mieszkańców-Samorząd 2014	00:07:50	14%	Andrzej Sendecki
4.	KW Platforma Obywatelska	00:07:45	14%	Sławomir Rymarczyk
5.	KW Prawo i Sprawiedliwość	00:07:36	14%	Andrzej Pruś
6.	KWW Mirosława Gęborka	00:07:33	14%	Mirosław Gęborek

Podstawą procentowania jest czas trwania audycji: 54 min. 30 sek. = 100%

Tabela nr 4. Czas trwania wypowiedzi kandydatów w debacie kandydatów na prezydenta miasta Ostrowiec Świętokrzyski

Lp.	KOMITET WYBORCZY	Wypowiedzi kandydatów		Imiona i nazwiska kandydatów
		Czas trwania	Udział (%) w czasie trwania debaty	
1.	KWW Jarosław Górczyńskiego	00:10:18	18%	Jarosław Górczyński (jednocześnie poseł PSL)
2.	KW Prawo i Sprawiedliwość	00:09:44	17%	Zbigniew Duda
3.	KW Stowarzyszenie Twój Ostrowiecki Samorząd	00:09:07	16%	Zdzisław Kałamaga (dotychczas starosta)

4.	KWW Nowa Prawica - Ostrowiec	00:07:49	14%	Krzysztof Ołownia
5.	KW Polska Patriotyczna	00:06:29	12%	Leszek Sułek
6.	KWW Lewica Ostrowiecka	00:06:17	11%	Krzysztof Adamski (jednocześnie członek partii Twój Ruch)

Podstawą procentowania jest czas trwania audycji: 55 min. 45 sek. = 100%

Tabela nr 5. Czas trwania wypowiedzi kandydatów w debacie kandydatów na prezydenta miasta Kielce

Lp.	KOMITET WYBORCZY	Wypowiedzi kandydatów		Imiona i nazwiska kandydatów
		Czas trwania	Udział (%) w czasie trwania debaty	
1.	KWW Porozumienie Samorządowe W. Lubawski	00:14:33	26%	Wojciech Lubawski (dotychczas prezydent)
2.	KW Polskie Stronnictwo Ludowe	00:09:42	17%	Jerzy Pyrek
3.	KW Platforma Obywatelska	00:06:59	13%	Grzegorz Świt
4.	KWW Nowoczesna Lewica dla Nowoczesnego Samorządu	00:06:36	12%	Małgorzata Marenin
5.	KW Nowa Prawica - Janusza Korwin-Mikke	00:06:18	11%	Dawid Lewicki
6.	KKW SLD Lewica Razem	00:05:50	10%	Krzysztof Adamczyk

Podstawą procentowania jest czas trwania audycji: 55 min. 45 sek. = 100%

Zastosowana przez nadawcę formuła debat kandydatów na prezydenta precyzowała skład uczestników, miała też jasno określone zasady co do czasu trwania wypowiedzi każdego z kandydatów – dwie minuty na odpowiedź, jedna minuta na zadanie pytania.

Jednak wydaje się, że mankamentem wybranej przez nadawcę formuły była runda pytań zadawanych sobie nawzajem przez kandydatów, która co prawda dynamizowała dyskusję, ale jednocześnie powodowała, że większość pytań była kierowana do dotychczasowych prezydentów miast. Musieli oni odpowiedzieć na każde z pytań – co wydłużało łączny czas ich wypowiedzi w audycji w stosunku do wypowiedzi kontrkandydatów. Z tego najprawdopodobniej wynikają widoczne różnice w czasie poszczególnych wystąpień.

Udział procentowy czasu trwania wypowiedzi kandydatów w podziale na komitety w monitorowanych wydaniach *Punktów widzenia*:

Tabela nr 6. Czas trwania wypowiedzi kandydatów w debacie kandydatów na burmistrza miasta i gminy Suchedniów

Lp.	KOMITET WYBORCZY	Wypowiedzi kandydatów		Imiona i nazwiska kandydatów
		Czas trwania	Udział (%) w czasie trwania debaty	
1.	KWW Mała Ojczyzna	00:21:40	28%	Tadeusz Bałchanowski (dotychczas burmistrz)
2.	KWW Przyszłość i Rozwój	00:12:42	16%	Cezary Błach
3.	KWW Nasze Miasto i Gmina Suchedniów	00:11:50	15%	Magdalena Radomska
4.	KW Prawo i Sprawiedliwość	00:10:36	14%	Marek Banaszek

Podstawą procentowania jest czas trwania audycji (wraz z powtórką): 1 godz. 17 min. 56 sek. = 100%

Tabela nr 7. Czas trwania wypowiedzi kandydatów w debacie kandydatów na wójta gminy Górno

Lp.	KOMITET WYBORCZY	Wypowiedzi kandydatów		Imiona i nazwiska kandydatów
		Czas trwania	Udział (%) w czasie trwania debaty	
1.	KWW Przyjazna Gmina Górno	00:12:44	16%	Przemysław Łysak (dotychczas wójt)
2.	KW Prawo i Sprawiedliwość	00:12:24	15%	Anna Michalska
3.	KWW Gospodarna Gmina Górno	00:12:02	15%	Jarosław Królicki
4.	KWW Mieczysław Pindral	00:11:34	14%	Mieczysław Pindral
5.	KWW Praworzędna Gmina Górno-Arkadiusz Kubiec	00:10:58	14%	Arkadiusz Kubiec

Podstawą procentowania jest czas trwania audycji (wraz z powtórką): 1 godz. 20 min. 50 sek. = 100%

Tabela nr 8. Czas trwania wypowiedzi kandydatów w debacie kandydatów na wójta gminy Masłów

Lp.	KOMITET WYBORCZY	Wypowiedzi kandydatów		Imiona i nazwiska kandydatów
		Czas trwania	Udział (%) w czasie trwania debaty	
1.	KW Prawo i Sprawiedliwość	00:32:34	41%	Ryszard Pazera (dotychczas wójt)
2.	KWW Razem Dla Gminy Masłów	00:23:30	30%	Tomasz Lato

Podstawą procentowania jest czas trwania audycji (wraz z powtórką): 1 godz. 18 min. 38 sek. = 100%.

Tabela nr 9. Czas trwania wypowiedzi kandydatów w debacie kandydatów na wójta gminy Piekoszów

Lp.	KOMITET WYBORCZY	Wypowiedzi kandydatów		Imiona i nazwiska kandydatów
		Czas trwania	Udział (%) w czasie trwania debaty	
1.	KWW Inicjatorzy Dobrej Przyszłości	00:09:09	24%	Wiesław Józwik
2.	KW Prawo i Sprawiedliwość	00:08:59	23%	Zbigniew Piątek (dotychczas wójt)
3.	KWW Ryszarda Białackiego - Nasza Gmina	00:08:01	21%	Ryszard Białacki

Podstawą procentowania jest czas trwania audycji: 38 min. 42 sek. = 100%

Zastosowana przez nadawcę formuła debat kandydatów na burmistrza miasta i wójta gminy w cyklu *Punkty widzenia* precyzowała skład uczestników, ale nie precyzowała limitów czasowych ich wypowiedzi. Jednym z elementów debaty były pytania zadawane telefonicznie przez słuchaczy. Większość tych pytań była kierowana do dotychczasowych burmistrzów miast i wójtów gminy, którzy musieli odpowiedzieć na każde z pytań – taka formuła debaty powodowała, że ich czas wypowiedzi był najdłuższy w większości debat. Co prawda dziennikarz pilnował, by ten czas była podobny, lecz w trakcie dyskusji nie zawsze się to udawało. Z tego najprawdopodobniej wynikają widoczne różnice w czasie wystąpień poszczególnych komitetów.

4. Merytoryczność tematyki wyborczej

Wyborcy zostali wyczerpująco poinformowani o kandydatach na prezydentów i burmistrzów wybranych miast oraz wójtów wybranych gmin w ramach debat. Przedstawiano w nich stanowiska kandydatów w najważniejszych kwestiach dotyczących miasta lub gminy: obecną ocenę kondycji miasta lub gminy oraz jego władz, sposoby rozwiązania najważniejszych problemów oraz plany modernizacji miasta lub gminy. Dotychczas sprawujący urząd prezydenta, burmistrza czy wójta mieli szansę podsumować swoje dokonania w kończącej się kadencji; a ich kontrkandydaci ocenić ich pracę i zaproponować własne rozwiązania napotykanym problemom. Dla słuchaczy był to także przykład tego, że mają prawo jako wyborcy dokonywać rozliczenia wybranych przez siebie samorządowców ze złożonych w kampanii obietnic wyborczych.

5. Równowaga w dostępie kandydatów i komitetów do anteny oraz zachowanie neutralności w sposobie ich prezentacji

W *Debatkach kandydatów na prezydentów miast* różnice czasu wypowiedzi poszczególnych kandydatów oscylowały na poziomie od kilku do kilkunastu punktów procentowych i wynikały z wymienionych wcześniej przyczyn (możliwość zadawania pytań sobie nawzajem). W debacie kandydatów na prezydenta Skarżyska-Kamiennej najmniej czasu

(12% czasu audycji) zajęły wypowiedzi przedstawicielki KKW SLD Lewica razem, natomiast najwięcej – 21% czasu audycji kandydata Michała Jędrysa startującego z własnego komitetu. Najmniejsze różnice czasu wypowiedzi poszczególnych kandydatów dotyczyły kolejnej z debat – każdy z sześciu kandydatów na prezydenta Starachowic zajął od 14 do 16% czasu audycji. W debacie kandydatów na prezydenta Ostrowca Świętokrzyskiego najmniej czasu zajął przedstawiciel komitetu Lewica Ostrowiecka (11% czasu audycji), natomiast najwięcej – Jarosław Górczyński startujący z własnego komitetu (18% tego czasu). Jednak największe dysproporcje czasu wypowiedzi poszczególnych kandydatów dotyczyły debaty kandydatów na prezydenta Kielc – kandydat KKW SLD Lewica razem zajął 10% czasu audycji, natomiast dotychczas urzędujący prezydent Wojciech Lubawski – ponad dwukrotnie więcej (26%). Należy tu zauważyć, że niektórzy kandydaci w tych wyborach startowali nie pod szyldem partyjnym, ale z komitetu obywatelskiego (np. dotychczasowy prezydent Kielc Wojciech Lubawski z KWW Porozumienie samorządowe W. Lubawski, poseł Polskiego Stronnictwa Ludowego Jarosław Górczyński z KWW Jarosława Górczyńskiego, a członek partii Twój Ruch Krzysztof Adamski z KWW Lewica Ostrowiecka).

Podobna sytuacja dotyczyła cyklu debat *Punkty widzenia* – tu także różnice czasu wypowiedzi poszczególnych kandydatów oscylowały na poziomie kilku-kilkunastu punktów procentowych i wynikały z wymienionych wcześniej przyczyn (możliwość zadawania pytań przez słuchaczy). W debacie kandydatów na burmistrza miasta i gminy Suchedniów najmniej czasu (14% czasu audycji) zajęły wypowiedzi przedstawiciela Prawa i Sprawiedliwości, natomiast najwięcej – 28% czasu audycji wypowiedzi dotychczasowego burmistrza startującego z KWW Mała Ojczyzna. Mniejsze różnice czasu wypowiedzi poszczególnych kandydatów dotyczyły kolejnej z debat – każdy z pięciorga kandydatów na wójta gminy Górno zajął od 14 do 16% czasu audycji. W debacie kandydatów na wójta gminy Masłów brało udział tylko dwóch kandydatów – czas wypowiedzi dotychczasowego wójta z Prawa i Sprawiedliwości był o ponad 11 punktów procentowych wyższy niż jego kontrkandydata startującego z komitetu KWW Razem dla Gminy Masłów. Niewielkie różnice czasu wypowiedzi odnotowano w ostatniej debacie – na wójta gminy Piekoszków, trzech kandydatów na to stanowisko zajęło od 21 do 24% czasu audycji.

Nie stwierdzono naruszeń w sposobie prezentowania kandydatów i ich programów. Do debat zaproszono wszystkich zarejestrowanych kandydatów, każdy z nich miał możliwość wypowiedzenia się na zadany temat, nie przerywano ich wypowiedzi.

Audycje informacyjne**1. Czas trwania i ranga tematyki wyborczej**

Czas trwania monitorowanych 28 wydań dzienników (godz. 07.00, 09.00, 14.00 i 16.00) wyniósł ogółem 1 godz. 48 minut. Nadano 13 przekazów dotyczących kampanii wyborczej, które zajęły 12 min., to jest 11,4% czasu trwania serwisów informacyjnych.

Przekazy wyborcze nadawano codziennie (z wyjątkiem 8 listopada), choć nie we wszystkich monitorowanych wydaniach. Najczęściej zajmowały one dalsze miejsca: od drugiego po ostatnie. Jedynie jedną czwartą z nich (informacja o małej aktywności wyborczej mieszkańców wsi, o uniewinnieniu radnego jednej z gmin oraz o zamknięciu przygotowań do wyborów) nadano na pierwszej pozycji. W tak zwanym forszpanie przekazy te zapowiadano pięciokrotnie. Nieuchwytny był także wzrost ich znaczenia (czas trwania, miejsce) pod koniec trwania kampanii. Ponad czterominutowe przekazy odnotowano zarówno w przedostatnim, jak i trzecim dniu monitorowanych dzienników, zaś ostatniego dnia przed ciszą wyborczą wyemitowano jeden z najkrótszych przekazów (informacja o zamknięciu przygotowań).

2. Organy samorządu i szczeble wyborów

Większość przekazów nadanych w dziennikach miała charakter ogólny, przede wszystkim instruktażowy: kto ma prawa wyborcze, gdzie i jak oddawać głosy wyborcze, termin dopisywania się do spisu wyborców, gdzie znajdują się informacje o komitetach i okręgach wyborczych, jak młodzież zachęca do głosowania itp. Dwa przekazy odnosiły się bezpośrednio do szczebla gminnego: (w kilku gminach jest tylko 1 kandydat na wójta – jak wtedy należy głosować). Konkretnym kandydatom i komitetom wyborczym poświęcono cztery przekazy: uniewinnienie radnego gminy Damnica z zarzutu posiadania narkotyków i konferencje podsumowujące kampanię komitetów wyborczych: SLD, PiS, „Lepszy Koszalin”.

3. Komitety wyborcze

Tabela nr 1. Łączny czas trwania przekazów wyborczych i wypowiedzi (setek) w podziale na komitety

Lp.	KOMITET WYBORCZY	Przekazy wyborcze		Wypowiedzi wyborcze (setki)	
		Czas trwania przekazów o komitecie	Udział % w łącznym czasie trwania przekazów	Czas trwania wypowiedzi (setek)	Udział % w łącznym czasie trwania przekazów
1.	KWW Wybierz Mądrze i Odpowiedzialnie	00:00:55	8,00%	00:00:10	1,00%
2.	KW PO	00:00:50	7,00%	00:00:15	2,00%

3.	KW PiS	00:00:40	6,00%	00:00:20	3,00%
4.	KKW SLD Lewica Razem	00:00:25	3,00%	00:00:20	3,00%
5.	KWW Lepszy Koszalin	00:00:20	3,00%	00:00:15	2,00%

Podstawą procentowania jest łączny czas trwania przekazów wyborczych: 12 min. = 100%

Jak wskazuje Tabela nr 1, najwyższy udział w łącznym czasie trwania przekazów wyborczych miały informacje na temat komitetu wyborców Wybierz Mądrze i Odpowiedzialnie. Niemniej różnice między udziałami przekazów o poszczególnych komitetach w łącznym czasie emisji przekazów wyborczych są tak niewielkie (kilkunasto- lub kilkudziesięciosekundowe), że nie można mówić o uprzywilejowaniu przez nadawcę któregoś z podmiotów politycznych biorących udział w wyborach.

4. Merytoryczność przekazów

Przy doborze przekazów wyborczych kierowano się wyraźnie względami użytkowo-poradniczymi, przydatnymi zarówno przed, jak i w trakcie głosowania (instrukcje). Część przekazów miała zachęcać określone grupy społeczne (młodzież, mieszkańcy wsi) do udziału w wyborach. I jedynie niewielki fragment dotyczył kandydatów na radnych, bez szczególnego pokazania ich programów.

5. Równowaga w dostępie kandydatów i komitetów do anteny oraz zachowanie neutralności w sposobie ich prezentacji

Jak już wspomniano powyżej różnice między udziałami przekazów o poszczególnych komitetach w łącznym czasie emisji przekazów wyborczych są tak niewielkie, że nie można mówić o uprzywilejowaniu przez nadawcę któregoś z podmiotów politycznych biorących udział w wyborach.

Audycje publicystyczne

1. Informacje ogólne

Monitoringiem objęto osiem tytułów audycji publicystycznych o łącznym czasie trwania 3 godz. 45 minut. Były to:

- Debata kandydatów na Prezydenta Koszalina (emisja 10.XI., godz. 18:04. Czas trwania: 55 min.).

Debata emitowana ze Studia Koncertowego Polskiego Radia. Udział w niej wzięło sześciu kandydatów na stanowisko prezydenta: Kyte Attenborough z KWW „Moje Nowe Miasto Yolo”, Jan Kazimierz Adamczyk (popierany przez Kongres Nowej Prawicy) z KWW „Prawica i Wolność”, Piotr Jedliński (urzędujący Prezydent) z KW PO, Anna Mętiewicz (radna z Białogardu) z KW PiS, Adam Ostaszewski z KW SLD (Lewica Razem) i Artur Wezgraj z KW „Lepszy Koszalin”. Każdy z uczestników dyskusji odpowiadał na te same pytania i miał dokładnie tyle samo czasu na odpowiedź (1 min. 30 sek.). Kandydaci musieli zająć stanowisko wobec następujących pytań: 1/ Jakiej mają priorytety inwestycyjne w nowej

perspektywie unijnej na lata 2014 – 2020; 2/ Jaką optykę powinien przyjąć koszaliński samorząd w stosunku do przedsiębiorców (wspierać drobne przedsiębiorstwa, czy pozyskiwać dużych inwestorów); 3/ Część kandydatów obiecuje bezpłatną komunikację miejską – czy to są obietnice realne; 4/ Demografia: co zamierzają uczynić aby oddać miasto młodym i równocześnie zapewnić opiekę nad starszymi; 5/ Kultura i sport: czy należy utrzymać dotychczasowy model pełnego mecenatu miasta nad kulturą i finansowania w znacznej mierze sportu zawodowego? W ostatniej turze debaty, kandydaci mogli zadawać sobie wzajemnie pytania.

- Debata kandydatów na Prezydenta Kołobrzegu (emisja 12.XI., godz. 18:04. Czas trwania: 56 min.).

Udział w niej wzięło trzech kandydatów (z pięciu zarejestrowanych): Wioletta Dymecka z KW „Porozumienie dla Kołobrzegu”, Piotr Pasikowski z KWW Piotra Pasikowskiego i Jacek Woźniak z KWW Jacka Woźniaka. W spotkaniu nie uczestniczyli, mimo zaproszenia: Wiktor Szostało z KW „Moje Nowe Miasto Yolo” i dotychczasowy Prezydent Janusz Gromek z KW PO. Każdy z uczestników otrzymał po 3 minuty na udzielenie odpowiedzi na następujące pytania: 1/ Dlaczego startuje i jaki ma program; 2/ Jaki ma program, jeśli chodzi o podniesienie rangi gospodarki morskiej w Kołobrzegu; 3/ Jakie są najważniejsze problemy mieszkańców (oprócz bezrobocia) i jak zamierza je rozwiązać; 4/ Bezrobocie – jak chce tworzyć nowe miejsca pracy; 5/ Jak chce przekonać mieszkańców, aby na niego głosowali? W ostatniej turze debaty, kandydaci mogli zadawać sobie wzajemnie pytania.

- Debata kandydatów na Burmistrza Wałcza (emisja 13.XI., godz. 18:04. Czas trwania: 45 min.).

Udział wzięło pięciu kandydatów (wszyscy zarejestrowani): Piotr Paweł Gębicki z KWW Piotra Gębickiego „Aktywny Wałcz”, Czesław Goszczyński z KWW Czesława Goszczyńskiego, Marek Matela z KWW „Alternatywa”, Paweł Suski z KWW Pawła Suskiego i Bogusława Maria Towalewska z KWW „Wspólny Wałcz”. Każdy z kandydatów odpowiadał na to samo pytanie i miał ten sam czas na wypowiedź: 1 minutę, a w ostatniej rundzie wzajemnych pytań – 1 min. 45 sek. Zadane pytania, to: 1/ Jakie macie przygotowanie i jakimi motywacjami kierujecie się kandydując na burmistrza; 2/ Jakie kierunki gospodarczego rozwoju powinien przyjąć Wałcz; 3/ Jakie działania trzeba podjąć, aby Wałcz stał się atrakcją turystyczną; 4/ Demografia: Co chcecie zrobić aby młodzi ludzie, którzy wyjechali stąd na studia, chcieli powrócić?

- Tym żyje region (emisja 8.XI., godz. 07:36. Czas trwania: 4 min.).

Relacja z gminy Słupsk, gdzie podobnie, jak w sześciu innych gminach, jest tylko jeden kandydat na wójta. Jak zatem w takim przypadku należy głosować i ewentualne dalsze procedury wyboru (wypowiedź dotychczasowej wójt i przedstawiciela komisji wyborczej).

- Młodzi obywatele (emisja: 9.XI., godz. 13:48. Czas trwania: 7 min.).

Relacja z koszalińskiego gimnazjum, gdzie w ramach projektu „Młodzi obywatele” zorganizowanego przez Stowarzyszenie „Horyzont”, przeprowadzono uczniowskie prawyборы samorządowe. W relacji wypowiedzi gimnazjalistów o uczestniczeniu

w wyborach jako patriotycznym obowiązku i Szefa Stowarzyszenia o celach i formach edukacji obywatelskiej.

- **Samo życie** (emisja 14.XI., godz. 12:08. Czas trwania: 39 min.).

Audycja kontaktowa, z telefonicznym udziałem słuchaczy. Składała się z następujących segmentów: 1/ Na czy polegają wybory samorządowe – procedury (prowadzący); 2/ Dlaczego w Polsce jest niska frekwencja wyborcza (rozmowa z Tomaszem Kellertem z Centrum Organizacji Pozarządowych); 3/ sondy (3) wśród słuchaczy – czy pójdziemy na wybory; 4/ Na co mają wpływ samorzady; 5/ Jak głosować?; 6/ Czy cisza wyborcza ma sens?; 7/ Wyniki sondy radiowej co do frekwencji. W trakcie audycji wypowiadali się telefonicznie słuchacze, oceniając dotychczasowe organy samorządowe i deklarując udział lub absencję w tych wyborach.

- **Wieczór w dobrym klimacie** (emisja: 14.XI., godz. 18:04. Czas trwania: 12 min.)

Audycja składała się z następujących segmentów: 1/ Młodzi o wyborach (relacja z gimnazjum w Koszalinie); 2/ Procedury wyborcze (Dorota Furtak z wydziału organizacyjnego koszalińskiego Ratusza); 3/ Wybory w Koszalinie – adresy, godziny, usprawnienia (szef komisji obwodowej).

Mija dzień (emisja: 14.XI., godz. 15:46. Czas trwania: 7 min.)

Komentarz dziennikarski do przebiegu kampanii w regionie, przewidywanej frekwencji, czym się sugerujemy przy wyborze konkretnych kandydatów.

W całości audycji publicystycznych główny trzon stanowiły debaty, które zajęły 69% czasu trwania tych audycji. Pozostałe audycje miały charakter relacji z wydarzeń kampanijnych, magazynów o tematyce wyborczej (w tym jeden z telefonicznym udziałem słuchaczy) i komentarza.

2. Organy samorządu i szczeble wyborów

Prawie 70% czasu wszystkich audycji poświęcono wyborom bezpośrednim na poziomie miast: na prezydentów miast Koszalin i Kołobrzeg oraz burmistrza Wałcza. Jedna z audycji dotyczyła także wyboru bezpośredniego – na wójta gminy Słupsk (zajęła 2% czasu).

3. Kandydaci i komitety prezentowane w audycjach

Tabela nr 2. Czas trwania wypowiedzi w podziale na komitety w audycji pn. *Debata kandydatów na Prezydenta Koszalina*

Lp.	KOMITETY WYBORCZE	Wypowiedzi	
		Czas trwania wypowiedzi	Udział % w łącznym czasie trwania debaty
	Dziennikarz	00:04:00	7,27%
1.	KW PO	00:08:30	15,45%
2.	KW PiS	00:08:30	15,45%

3.	KW SLD Lewica Razem	00:08:30	15,45%
4.	KWW Prawica i Wolność	00:08:30	15,45%
5.	KWW Moje Nowe Miasto Yolo	00:08:30	15,45%
6.	KW Lepszy Koszalin	00:08:30	15,45%

Podstawą procentowania jest czas trwania debaty: 55 min. = 100%

Tabela nr 3. Czas trwania wypowiedzi w podziale na komitety w audycji pn. *Debata kandydatów na Prezydenta Kołobrzegu*

Lp.	KOMITETY WYBORCZE	Wypowiedzi wyborcze	
		Czas trwania wypowiedzi	Udział % w łącznym czasie trwania debaty
	Dziennikarz	00:05:00	8,93%
1.	KW Porozumienie dla Kołobrzegu (Klub radnych miejskich)	00:17:00	30,36%
2.	KWW Piotra Pasikowskiego	00:17:00	30,36%
3.	KWW Jacka Woźniaka	00:17:00	30,36%

Podstawą procentowania jest czas trwania debaty: 56 min. = 100%

Tabela nr 4. Czas trwania wypowiedzi w podziale na komitety w audycji pn. *Debata kandydatów na Burmistrza Wałcza*

Lp.	KOMITETY WYBORCZE	Wypowiedzi wyborcze	
		Czas trwania wypowiedzi	Udział % w łącznym czasie trwania debaty
	Dziennikarz	00:05:00	11,11%
1.	KWW Piotra Gębickiego Aktywny Wałcz	00:08:00	17,78%
2.	KWW Jerzego Goszczyńskiego	00:08:00	17,78%
3.	KWW Alternatywa	00:08:00	17,78%
4.	KWW Pawła Suskiego	00:08:00	17,78%
5.	KWW Wspólny Wałcz	00:08:00	17,78%

Podstawą procentowania jest czas trwania debaty: 45 min. = 100%

W prezentacji przeważały lokalne komitety wyborcze wyborców nad partyjnymi listami krajowymi. W debacie kandydatów na fotel Prezydenta Koszalina wzięli udział

wszyscy zarejestrowani, na Prezydenta Kołobrzegu – trzech z pięciu (wyjaśniono nieobecność dwóch z nich), zaś na Burmistrza Wałcza – pięciu z sześciu zarejestrowanych (niewyjaśniona absencja kandydatki z KWW „Niezależni”).

4. Merytoryczność tematyki wyborczej

Główną warstwę audycji publicystycznych stanowiły debaty. Występujący w nich kandydaci w syntetycznej formie, w odpowiedzi na stawiane problemowe pytania, prezentowali swoje programy w zakresie: rozwoju miasta, demografii, kultury, sportu, turystyki itp. Niewielką czasowo część audycji dotyczyła procedur wyborczych, sondaży i prognoz frekwencyjnych.

5. Równowaga w dostępie kandydatów i komitetów do anteny oraz zachowanie neutralności w sposobie ich prezentacji

W ramach każdej z debat, jej uczestnicy otrzymywali jednakowy limit czasowy. Łączny czas wypowiedzi był różny w każdej z debat i zależny od liczby wypowiadających się kandydatów.

Audycje edukacyjno-instruktażowe

Monitoringiem objęto trzy tytuły audycji, o łącznym czasie trwania: 40 minut.

- **Wyborcze ABC** (emisja: 10 – 14.XI., godz. 06:42 i 16:40. Łączny czas: 23 min.

Nadano 10 odcinków tego poradnika, opracowanego i przekazywanego przez dyrektora delegatury Krajowego Biura Wyborczego w Koszalinie. Instruowano w nich o: niezbędnych do głosowania dokumentach tożsamości, jak dopisać się do spisu wyborców, na jaką pomoc mogą liczyć niepełnosprawni, niewidomi i osoby powyżej 75 lat, jak wygląda broszura i co oznacza określony kolor karty, jak zaznaczać wybranego kandydata, gdzie szukać swojego lokalu wyborczego itp.

- **Gość Studia Bałtyk** (emisja: 14.XI., godz. 08:08. Czas trwania: 12 min.

Rozmowa z sekretarzem Miasta Koszalin. Podejmowane główne tematy: koszt wyborów w regionie, plany awaryjne komisji wyborczych jeśli nie będzie sprawnie funkcjonował centralny system informatyczny, jak głosować przez pełnomocnika, gdzie zamówić transport i inne praktyczne porady.

- **Koszalin – wybory tuż, tuż** (emisja: 14.XI., godz. 15:15. Czas trwania: 5 min.

Relacja z technicznych przygotowań do wyborów i o pracy okręgowych komisji wyborczych (wypowiedź kierownika referatu obsługi mieszkańców i szefa jednej z komisji okręgowych).

Najważniejsza z audycji edukacyjno – instruktażowych miała charakter regularnie nadawanego dla wyborców poradnika w ponad dwuminutowych odcinkach, wśród których każdy dotyczył innej czynności przed i w trakcie głosowania. Dwie pozostałe (rozmowa i relacja) odnosiły się zaś do technicznego stanu przygotowania do wyborów ze strony władz miasta.

RADIO KRAKÓW S.A.

Audycje informacyjne

1. Czas trwania i ranga tematyki wyborczej

Monitoringiem objęto 28 wydań serwisu informacyjnego *Wiadomości* (4 wydania dziennie) nadawanych o godzinie 7.00, 9.00, 14.00 i 16.00. Zajęły one łącznie 1 godz. 51 minut. Informacje związane z wyborami przekazano w 20 serwisach. Zajęły one łącznie 38 minut, czyli stanowiły 34% łącznego czasu emisji analizowanych serwisów.

Łączna długość przekazów wyborczych różniła się nieco w poszczególnych dniach tygodnia. Były one obecne codziennie, choć nie we wszystkich wydaniach serwisów monitorowanych danego dnia. Najwięcej czasu poświęcono im w czwartek (13 listopada) – 10 min., a najmniej w poniedziałek (10 listopada) – 3 min. 14 sek. Im bliżej wyborów tym więcej miejsca zajmowała ona w poszczególnych wydaniach *Wiadomości* i tym większą nadawano jej rangę - w czwartek i piątek przekazy wyborcze umieszczano na pierwszych pozycjach w serwisie.

2. Organy samorządu i szczeble wyborów

Przekazy dotyczące poszczególnych szczebli organów samorządowych zajęły 32 minuty, co stanowi 85% wszystkich przekazów dotyczących kampanii, nadanych w dziennikach. W monitorowanym okresie koncentrowano się głównie na wyborach do sejmiku województwa oraz władz stolicy regionu (rady miasta i prezydenta). W ramach ww. szczebli prezentowano zarówno kandydatów z list partyjnych, jak i kandydatów obywatelskich (KWW Sławomira Ptaszkiewicza - Kraków na 100%, KWW Kraków Przeciw Igrzyskom). Znacznie mniej miejsca poświęcono wyborom w mniejszych miastach województwa (KW Stowarzyszenia Tarnowianie, KWW Koalicja Nowosądecka, KWW Jedno Zakopane). Należy jednak pamiętać, że Radio Kraków nadaje osobne pasma przeznaczone dla Tarnowa i Nowego Sącza, w których tematyka wyborcza znalazła swoje miejsce zarówno w informacji, jak i publicystyce emitowanych w omawianym okresie (serwisy, audycje publicystyczne, specjalne debaty wyborcze).

3. Komitety wyborcze

Tabela nr 1. Łączny czas trwania przekazów wyborczych i wypowiedzi (setek) w podziale na komitety

	KOMITET WYBORCZY	Przekazy wyborcze		Wypowiedzi wyborcze (setki)	
		Czas trwania przekazów o komitecie	Udział % w łącznym czasie trwania przekazów	Czas trwania wypowiedzi (setek)	Udział % w łącznym czasie trwania przekazów
1.	KW PiS	0:08:23	22%	0:03:06	8%

2.	KW PO RP	0:04:24	12%	0:01:19	3%
3.	KW PSL	0:03:55	10%	0:01:30	4%
4.	KWW S. Ptaszkiewiczza - Kraków na 100%	0:02:56	8%	0:01:11	3%
5.	KKW SLD Lewica Razem	0:01:15	3%	0:00:28	1%
6.	KWW Kraków Przeciw Igrzyskom	0:00:58	3%	0:00:27	1%
7.	KWW Koalicja Nowosądecka	0:00:52	2%	0:00:24	1%
8.	KWW Jedno Zakopane	0:00:49	2%	x	x
9.	KWW Nowa Prawica - Janusza Korwin-Mikke	0:00:45	2%	0:00:21	1%
10.	KW Stowarzyszenia Tarnowianie	0:00:31	1%	0:00:19	1%

Podstawą procentowania jest czas trwania przekazów wyborczych: 37 min. 50 sek. = 100%

Ponad 50% czasu spośród omawianych przekazów odnosiło się do komitetów wyborczych czterech partii parlamentarnych: PO, PSL, SLD, PiS. Pozostałe przekazy o tej tematyce dotyczyły 5 komitetów lokalnych.

Najwięcej uwagi poświęcono KW PiS - przekazy dotyczące tego komitetu zajęły 22% łącznego czasu przekazów o tematyce wyborczej. Natomiast przekazy poświęcone KW PO i KW PSL zajęły odpowiednio 12 i 10% łącznego czasu tej tematyki. Wśród komitetów partyjnych (w monitorowanych wydaniach serwisów) marginalizowane były ugrupowania KKW SLD Lewica Razem (3% łącznego czasu przekazów wyborczych) i Nowa Prawica - Janusza Korwin-Mikke (2%). W czasie poświęconym komitetom wyborczym wypowiadali się zarówno kandydaci jak i partyjni liderzy.

4. Merytoryczność przekazów

Jak już wspomniano wyżej, przekazy wyborcze łącznie zajęły 38 min. z tego większość czasu (24 minuty) poświęcono komitetom i kandydatom w wyborach samorządowych, a pozostały czas (14 minut) zajęły przekazy nie odnoszące się bezpośrednio do poszczególnych komitetów,

W ramach informacji o komitetach wyborczych prezentowano kwestie merytoryczne - programy kandydatów i podsumowania ich dotychczasowych działań w samorządzie. Były też obecne informacje mające wpływ na wizerunek kandydatów - gesty poparcia dla kandydatów ze strony liderów politycznych i działaczy oraz zachęta ze strony liderów partyjnych i kandydatów do wzięcia udziału w głosowaniu. Odnotowano 1 przekaz dotyczący wyroku sądu w trybie wyborczym.

W ramach przekazów wyborczych nie odnoszących się bezpośrednio do poszczególnych komitetów informowano o mających się odbyć na antenie Radia Kraków debatach samorządowych i innych audycjach publicystycznych poświęconych wyborom, o wynikach sondaży przedwyborczych i o procedurach dotyczących głosowania i obowiązujących

rodzajach ordynacji wyborczej.

5. Równowaga w dostępie kandydatów/ komitetów do anteny oraz zachowanie neutralności w sposobie ich prezentacji

Największy udział w czasie trwania tematyki wyborczej miały komitety partyjne - ugrupowaniu Prawo i Sprawiedliwość poświęcono ponad ¼ czasu przekazów o tematyce wyborczej, Platformie Obywatelskiej -12%,a Polskiemu Stronnictwu Ludowemu - 10% łącznego czasu tej tematyki. Wśród komitetów partyjnych najbardziej marginalizowane były ugrupowanie SLD (3% przekazów wyborczych) oraz ugrupowanie Nowa Prawica - Janusza Korwin-Mikke (2% tego czasu).

W serwisach wysoki udział (na poziomie 8%) miał także jeden z komitetów obywatelskich – KWW Sławomira Ptaszkiewicza - Kraków na 100%. Natomiast informacje o pozostałych komitetach na szczeblu lokalnym (KWW Kraków Przeciw Igrzyskom, KWW Koalicja Nowosądecka, KWW Jedno Zakopane i KW Stowarzyszenia Tarnowianie) w monitorowanej próbie zajęły mniej czasu i kształtowały się na poziomie 1-3% przekazów wyborczych.

Audycje publicystyczne

1. Informacje ogólne

Monitorowano następujące audycje publicystyczne:

- *O tym się mówi* (8 wydań, czas trwania pojedynczego wydania to średnio 11 minut; łącznie zmonitorowano 1 godz. 31 minut 18 sekund).

Była to popołudniowa audycja publicystyczna nadana w monitorowanym okresie w dniach 10, 12-14 listopada dwa razy dziennie - o g. 13.15 i 14.15. Wydanie wcześniejsze (o g.13.15) to rozmowa dziennikarza z zaproszonymi dwoma kandydatami - przeciwnikami politycznymi, biorącymi udział w wyborach do sejmiku małopolskiego, poświęcona prezentacji ich programów wyborczych. Wydanie późniejsze (o godz. 14.15) poświęcone było na rozmowę dziennikarza z jedną tylko osobą, kandydatem w wyborach na urząd prezydenta miasta Krakowa.

- 10 listopada

- godz. 13:15 – rozmowa z kandydatami do małopolskiego sejmiku Witoldem Śmiałkiem, byłym wicemarszałek (PiS) i Grzegorzem Batorem (Nowa Prawica Janusza Korwin-Mikke) na następujące tematy: *Jak dobrze wydać pieniądze z dotacji unijnej? Co powinno być priorytetem w rozwoju infrastruktury w Małopolsce uwzględnieniem subregionów? Jaka powinna być polityka energetyczna przyjazna środowisku? Jak powinien rozwijać się rynek pracy w Małopolsce do 2020 roku?*

- godz. 14:15 – rozmowa z kandydatem na prezydenta miasta Krakowa – Konradem Berkowiczem, kandydatem Nowej Prawicy Janusza Korwina – Mikke na temat jego programu wyborczego. Pytania: *Jak przyjmuje wyniki sondażu wyborczego? Jak duże*

poparcie wyrażone w procentach uznałby za sukces? Co zmieniłby w zakresie finansowania kultury w Krakowie? Ile powinno się przeznaczyć na budżet obywatelski? Czy Kraków powinien pozostać miastem wielkich festiwali? Jak będzie chciał zmniejszyć kolejkę po mieszkania komunalne? Czy z centrum Krakowa powinny zniknąć kluby erotyczne? Skoro krakowianie odpowiedzieli „tak” w referendum, to czy system monitoringu powinien być jak najszybciej zbudowany?

- 12 listopada

- godz. 13:15 – rozmowa z Wojciechem Kozakiem w-ce marszałkiem (PSL) odpowiedzialnym za opiekę zdrowotną oraz ze Stanisławem Rumianem lekarzem, radnym (PiS) - kandydatami w wyborach do sejmiku małopolskiego - na temat: *Co należy zmienić w funkcjonowaniu placówek służby zdrowia w ciągu najbliższych 4 lat?*

- godz. 14:15 – rozmowa z kandydatem na prezydenta miasta Krakowa – obecnie urzędującym prezydentem Jackiem Majchrowskim na temat jego programu wyborczego. Pytania: *Czy będzie współpracował z ruchami miejskimi, z którymi? Jak wysoki mógłby być budżet obywatelski w przyszłym roku? Co zrobi w nowej kadencji dla Nowej Huty? Jak sobie poradzić w Krakowie z graffitiarzami?*

- 13 listopada

- godz. 13:15 – rozmowa z Kazimierzem Czekajem, radnym (PO) i Rafałem Kudasem (SLD), kandydatami do sejmiku małopolskiego, na temat modernizacji i rozwoju transportu w Małopolsce.

- godz. 14:15 – rozmowa z kandydatką na prezydenta miasta Krakowa – krakowską radną Martą Pateną (PO) na temat jej programu wyborczego. Pytania: *Czy warto było stanąć do wyborów? Jak podsumuje spotkania z wyborcami? Komu przekaze swoje poparcie gdyby nie weszła do II tury wyborów?*

- 14 listopada

- godz. 13:15 – rozmowa z kandydatami do małopolskiego sejmiku, radnymi - Grzegorzem Lipcem (PO) i Grzegorzem Biedroniem (PiS) na temat tego na co w regionie przeznaczyć dotacje unijne.

- godz. 14:15 – rozmowa z kandydatem na prezydenta miasta Krakowa – Tomaszem Leśniakiem, kandydatem KWW Kraków Przeciw Igrzyskom na temat jego programu wyborczego. Pytania: *Jak przyjmuje wyniki sondażu wyborczego? Czy budżet obywatelski powinien w całości finansować kulturę? Ile powinno się przeznaczyć na budżet obywatelski? Czy Kraków powinien pozostać miastem wielkich festiwali? Jak walczyć z graffiti w Krakowie? Gdyby się nie udało, to co dalej z inicjatywą Kraków Przeciwko Igrzyskom?*

- Debata kandydatów na prezydenta miasta Krakowa (emisja 12 listopada godz. 18:05; czas trwania - 52 min.)

Wzięli w niej udział wszyscy kandydaci: Konrad Berkowicz – KW Nowa Prawica Janusza Korwin-Mikke, Łukasz Gibała – KKW Łukasza Gibały „Kraków miastem dla ludzi”,

Marek Lasota – KW PiS, Tomasz Leśniak – KWW Kraków Przeciw Igrzyskom-Porozumienie Ruchów Miejskich, Jacek Majchrowski - prezydent Krakowa KKW Jacka Majchrowskiego, Marta Patena – KW PO RP, Sławomir Ptaszkiewicz – KWW Sławomira Ptaszkiewicza – Kraków na 100%, Andrzej Graniwid-Sikorski – KWW Obrona Praw Emerytów Rencistów Lokatorów.

2. Kandydaci i komitety prezentowane w audycjach

Tabela nr 2. Udział procentowy czasu trwania wypowiedzi kandydatów w podziale na komitety w cyklu audycji *O tym się mówi*

Lp.	KOMITET WYBORCZY	Wypowiedzi kandydatów		Imiona i nazwiska kandydatów
		Czas trwania wypowiedzi	Udział % czasu trwania wypowiedzi w debacie	
1.	KW Platforma Obywatelska	00:17:00	19%	Kazimierz Czekaj
				Marta Patena
				Grzegorz Lipiec
2.	KW Prawo i Sprawiedliwość	00:13:30	15%	Witold Śmiałek
				Stanisław Rumian
				Grzegorz Biedroń
3.	KW Nowa Prawica - Janusza Korwin- Mikke	00:12:30	14%	Grzegorz Bator
				Konrad Berkowicz
4.	KKW Jacka Majchrowskiego	00:08:00	9%	Jacek Majchrowski
5.	KWW Kraków Przeciw Igrzyskom	00:08:00	9%	Tomasz Leśniak
6.	KW PSL	00:04:30	5%	Wojciech Kozak
7.	KKW SLD Lewica razem	00:04:30	5%	Rafał Kudas

Podstawą procentowania jest czas trwania cyklu audycji: 1 godz. 31 min. 18 sek. = 100%

Tabela nr 3. Udział procentowy czasu trwania wypowiedzi kandydatów w podziale na komitety w monitorowanym wydaniu *Debaty Wyborczej*

Lp.	KOMITET WYBORCZY	Wypowiedzi komitetów/kandydatów		
		Czas trwania	% w czasie trwania debaty	
1.	Jacek Majchrowski	KKW Jacka Majchrowskiego	00:07:14	14%

2.	Marta Patena	KW PO RP	00:06:56	13%
3.	Marek Lasota	KW PiS	00:05:20	10%
4.	Łukasz Gibała	KKW Łukasza Gibały Kraków miastem dla ludzi	00:05:10	10%
5.	Sławomir Ptaszkiewicz	KWW Sławomira Ptaszkiewicza – Kraków na 100%	00:05:07	10%
6.	Konrad Berkowicz	KW Nowa Prawica Janusza Korwin-Mikke	00:04:50	9%
7.	Andrzej Graniwid-Sikorski	KWW Obrona Praw Emerytów Rencistów Lokatorów	00:04:24	8%
8.	Tomasz Leśniak	KWW Kraków Przeciw Igrzyskom-Porozumienie Ruchów Miejskich	00:04:23	8%

Podstawą procentowania jest czas trwania audycji: 52 min. = 100%

Debata składała się z trzech części, których przebieg został na wstępie jasno określony przez dziennikarza prowadzącego. Zastosowana przez nadawcę formuła debaty precyzowała skład uczestników i limity czasowe.

W **części I** wszyscy kandydaci odpowiadali kolejno na to samo pytanie. Każdy z kandydatów miał zaplanowane tyle samo czasu na odpowiedź (1,5 min). Pytanie: *Badania edukacyjnej wartości dodanej pokazują, że są w Krakowie licea w których nikt nie zdaje matury, są też takie które mają ujemny wskaźnik „ewd”. Powinno się je zlikwidować, czy może połączyć? Jak podnieść poziom nauczania w Krakowie?*

W **części II** każdy z kandydatów mógł zadać jedno pytanie wybranemu kontrkandydatowi – minuta na zadanie pytania i minuta na odpowiedź.

W **części III** każdy z kandydatów odpowiadał na pytanie: *Jakie dwie rzeczy według niego należy na pewno zmienić w Krakowie, a co na pewno musi pozostać?*

3. Organy samorządu i szczeble wyborów

W monitorowanych wydaniach audycji publicystycznych uczestniczyli wyłącznie kandydaci w wyborach do władz miasta Krakowa (na prezydenta miasta Krakowa) i regionu (do sejmiku małopolskiego). W ramach ww. szczebli prezentowano zarówno kandydatów z list partyjnych jak i kandydatów obywatelskich. Do *Debaty Prezydenckiej* zaproszono wszystkich zarejestrowanych kandydatów na prezydenta miasta Krakowa.

4. Merytoryczność tematyki wyborczej

W monitorowanych audycjach publicystycznych, słuchacze mieli możliwość poznać stanowiska kandydatów w najważniejszych kwestiach dotyczących miasta i regionu: obecną ocenę kondycji miasta i województwa oraz jego władz, ocenę poziomu szkolnictwa, sposoby rozwiązania najważniejszych problemów oraz plany modernizacji. Zapewniono im sposobność skonfrontowania wizji przyszłości miasta i regionu prezentowanymi przez poszczególnych kandydatów z obecnymi realiami.

5. Równowaga w dostępie kandydatów/komitetów do anteny oraz zachowanie neutralności w sposobie ich prezentacji

W debacie wyborczej niewielkie różnice w długości wypowiedzi między poszczególnymi kandydatami wynikały często z tego, że niektórzy nie wykorzystywali w pełni czasu przeznaczanego na odpowiedź. Należy jednak podkreślić, że zachowywano neutralność w sposobie prezentowania kandydatów - do debaty zaproszono wszystkich zarejestrowanych kandydatów, każdy z nich miał możliwość wypowiedzenia się na zadany temat, jak również nie przerywano ich wypowiedzi. Najdłuższy czas wypowiedzi urzędującego prezydenta Krakowa Jacka Majchrowskiego jest wynikiem tego, że większość kandydatów właśnie do niego kierowała swoje pytanie, przez co z własnej woli zdecydowali o tym, że miał on możliwość najdłużej z nich wszystkich prezentować własne poglądy.

W cyklu audycji *O tym się mówi* zaznaczyła się wyraźna przewaga ugrupowania Platforma Obywatelska (3 razy, 19% czasu audycji), Prawo i Sprawiedliwość (3 razy, 15%) i KW Nowa Prawica - Janusza Korwin- Mikke (2 razy, 14%). W ramach cyklu zaproszono także przedstawicieli PSL i SLD Lewica razem (po 5%), a także dwóch komitetów obywatelskich (KKW Jacka Majchrowskiego i KWW Kraków Przeciw Igrzyskom). Przedstawiciele innych komitetów wyborczych nie byli obecni w audycjach z tego cyklu.

Audycje edukacyjno-instruktażowe

W badanej próbie zmonitorowano osiem wydań audycji edukacyjno-instruktażowej o tematyce wyborczej - *Radiowy WOS* (czas trwania pojedynczego wydania - średnio 2 minuty; łącznie - 14,5 minuty). Była to audycja nadawana w dniach 10, 12-14 listopada dwa razy dziennie - o g. 6.20 (powtórka) i 18.50 (premiera). W dniu 12 listopada nie nadano wydania z g.18.50 z uwagi na trwającą w tym czasie na antenie Radia Kraków *Debatę Prezydencką* (na prezydenta miasta Krakowa). W audycji tej, w formie króciutkich wykładów, wyjaśniano następujące zagadnienia:

- Jak wypełniać karty wyborcze?
- Jakie są ich rodzaje i dlaczego?
- System większościowej i proporcjonalnej ordynacji wyborczej;
- Zakres, podział terytorialny, kompetencje rad dzielnic;
- Rodzaj ordynacji wyborczej;
- Informacje o budżetach obywatelskich;
- Gdzie znajdują się lokale wyborcze i jak się przygotować do głosowania - gdzie znaleźć informacje o adresach lokali wyborczych?

RADIO LUBLIN S.A.

Audycje informacyjne

1. Czas trwania i ranga tematyki wyborczej

Monitoringowi poddano 20 wydań specjalnych dzienników wyborczych (*Serwis wyborczy*), które Radio Lublin emitowało w porach wysokiej słuchalności (blisko pory najwyższej słuchalności, którą dla programów regionalnych wyznaczają godziny 07.00 – 16.00). Dziennik nadawano cyklicznie w dni powszednie o godz. 7.30, 08.30 oraz po południu o godz. 16.30 i 17.30. Łączny czas ich trwania wyniósł 1 godz. 28 min., a średni czas wydania wyniósł 4,5 min. W dziennikach, które w całości poświęcone były problematyce wyborczej, nadano łącznie 87 przekazów wyborczych (średnio ponad 4 w każdym wydaniu audycji).

Nadawca nadał wysoką rangę problematyce dotyczącej wyborów samorządowych, o czym świadczy stworzenie specjalnych dzienników wyborczych, ich cykliczna emisja w porach umożliwiających dotarcie z przekazem wyborczym do największej liczby słuchaczy, dostarczanie stałych porcji bieżących informacji ułatwiających podejmowanie decyzji wyborczych, przekazy dotyczące nie tylko przebiegu kampanii ale również o charakterze edukacyjnym i instruktażowym.

2. Organy samorządu i szczeble wyborów

W monitorowanej próbie najwięcej czasu przeznaczono na przekazy odnoszące się ogólnie do procesu wyborczego, a tym samym do wszystkich szczebli samorządu. Tego rodzaju informacje stanowiły blisko połowę czasu trwania serwisów (46%). Podawano w nich podstawowe informacje o zbliżających się wyborach, instruktaż dotyczący zasad głosowania, informacje edukacyjne o samorządzie terytorialnym i wyborach.

Wśród informacji dotyczących poszczególnych szczebli samorządu, najwięcej zajęły dotyczące wyborów na wójta, burmistrza i prezydenta (24% czasu trwania wiadomości wyborczych). Niemal w całości przekazy te koncentrowały się na wyborach prezydenckich, przeważnie w odniesieniu do walki o fotel prezydenta Lublina. Zaledwie 2% tego typu przekazów zajęły odnoszące się do wyborów na wójta i burmistrza w gminach regionu (w kontekście kampanii na wójta gminy Korczew i Dębowa Kłoda oraz na burmistrza Opola Lubelskiego).

Drugą grupę przekazów wyborczych o szczeblach samorządu stanowiły dotyczące samorządu gminnego (zajął 16% czasu trwania dzienników). Niemal w całości były one poświęcone gminom miejskim, a przede wszystkim kandydatom do Rady Miasta Lublina oraz wyjątkowo - Łukowa i Białej Podlaskiej. Nieco mniejszy udział miały przekazy dotyczące samorządu wojewódzkiego – stanowiły 12% czasu trwania dzienników wyborczych. Niemal zupełnie zmarginalizowany został w tych przekazach szczebel powiatowy, odnośnie którego przekazy stanowiły zaledwie 3% czasu trwania serwisów wyborczych.

3. Komitety wyborcze

Tabela nr 1. Łączny czas trwania przekazów wyborczych i wypowiedzi w podziale na komitety

Lp.	KOMITET WYBORCZY	Przekazy wyborcze		Wypowiedzi wyborcze (setki)	
		Czas trwania	Udział % w łącznym czasie trwania przekazów wyborczych	Czas trwania wypowiedzi (setek)	Udział % w łącznym czasie trwania przekazów wyborczych
1.	KW Prawo i Sprawiedliwość	0:13:45	16%	0:04:25	5%
2.	KWW Lubelska Lewica Razem / KKW SLD Lewica Razem	0:12:59	15%	0:06:05	7%
3.	KW Platforma Obywatelska RP	0:08:04	9%	0:02:42	3%
4.	Komitety Wyborczy PSL	0:05:30	6%	0:01:50	2%
5.	KWW Wspólny Lublin	0:02:25	3%	0:01:07	1%
6.	KW Nowa Prawica — Janusza Korwin-Mikke	0:01:29	2%	0:00:42	1%
7.	KWW Porozumienie i Rozwój	0:01:06	1%	0:00:42	1%
8.	KWW Samorządowa Inicjatywa Społeczna	0:00:49	1%	0:00:22	0,4%
9.	KWW Ruch Narodowy	0:00:42	1%	0:00:16	0,3%
10.	KWW Mała Ojczyzna	0:00:36	1%	-	-
11.	KWW Sławomira Wasilczuka	0:00:10	0,2%	-	-

Podstawę procentowania stanowi czas trwania serwisów wyborczych: 1 godz. 28 min. = 100%

Zaprezentowano 12 komitetów wyborczych, z czego sześć partyjnych o zasięgu ogólnopolskim (KW PiS, KKW SLD Lewica Razem, KW PO, KW PSL, KW Nowa Prawica — Janusza Korwin-Mikke, KWW Ruch Narodowy) i sześć, tzw. obywatelskich: cztery o zasięgu wojewódzkim (KKW Lubelska Lewica Razem, KWW Wspólny Lublin, KWW Samorządowa Inicjatywa Społeczna, KWW Porozumienie i Rozwój) i dwa o zasięgu lokalnym (KWW Sławomira Wasilczuka, KWW Mała Ojczyzna).

Najwięcej czasu zajęły przekazy dotyczące aktywności wyborczej KW Prawo i Sprawiedliwość oraz dwóch komitetów związanych z SLD (ogólnopolskiego KKW SLD Lewica Razem oraz wojewódzkiego - KWW Lubelska Lewica Razem). Ich udział w łącznym czasie trwania wszystkich przekazów wyborczych wyniósł odpowiednio 16% i 15%.

Obecność na antenie kolejnych komitetów krajowych była już o połowę i o 2/3 niższa (KW PO – 9%; Komitet Wyborczy PSL – 6%). Ostatnie dwa komitety ogólnokrajowe (KW Nowa Prawica — Janusza Korwin-Mikke ora KWW Ruch Narodowy) obecne były już „symbolicznie”, zajmując 1-2% czasu trwania dzienników. Spośród komitetów rangi wojewódzkiej, najwięcej uwagi poświęcono KWW Wspólny Lublin, którego działalność w kampanii dotyczyła wyłącznie spraw miasta Lublin. Komitety lokalne kandydatów z Opola Lubelskiego i gminy wiejskiej Korczew zaistniały na antenie w przekazach zajmujących poniżej 1% badanego czasu (zajęły poniżej 1 minuty).

Także obecność na antenie kandydatów i przedstawicieli komitetów mierzona czasem trwania ich bezpośrednich wypowiedzi, zasadniczo potwierdza stwierdzoną wyżej dominację najsilniejszych komitetów ogólnokrajowych (SLD, PiS, PO i PSL) i marginalizację pozostałych, w najwyższym stopniu – lokalnych, działających poza stolicą regionu.

Biorąc pod uwagę - znany mieszkańcom Lublina - związek w Radzie Miasta oraz w kampanii pomiędzy KW PO (reprezentowanym głównie przez prezydenta Krzysztofa Żuka) i KW Wspólny Wybór (radni miejscy), można potraktować przekazy wyborcze dotyczące tych 2 komitetów jako odnoszące się do jednego obozu politycznego w mieście (łącznie zajmą 12% czasu dzienników). Tym samym, antena Radia Lublin w serwisach wyborczych odzwierciedlała faktyczną kondycję i układ sił politycznych w mieście (najsilniejsze – PiS, SLD i PO). Jednocześnie, serwisy nie stały się forum informacji o mniejszych komitetach w Lublinie oraz województwie i w niewielkim stopniu przybliżyły słuchaczom różnorodność – mierzoną liczbą komitetów - oferty wyborczej w regionie.

4. Merytoryczność przekazów

Problematyka poruszana w dziennikach wyborczych dotyczyła głównie prowadzonej przez komitety i kandydatów kampanii wyborczej (ok. 70% czasu trwania wszystkich przekazów) oraz zawierała treści edukacyjno-instruktażowe dotyczące wyborów i samorządu (ok. 30%).

Przekazy o przebiegu kampanii komitetów relacjonowały najważniejsze wydarzenia wyborcze, dotyczyły przebiegu konferencji i spotkań wyborczych, podsumowania kampanii, elementów programów wyborczych, sondaży wyborczych oraz sporów pomiędzy konkurentami (w tym prowadzonych z użyciem procedury skargi wyborczej). Tego rodzaju wiadomości koncentrowały się głównie na wydarzeniach ze stolicy regionu tj. Lublina, często formułowane były w odniesieniu do starającego się o reelekcję na stanowisko prezydenta miasta kandydata KW PO Krzysztofa Żuka.

Stosunkowo dużo miejsca w dziennikach zajęły przekazy dotyczące konfliktów wyborczych - stanowiły blisko 1/3 wszystkich odnoszących się do komitetów wyborczych. W porównaniu z nimi, nieco mniej czasu zajęły informacje o programach wyborczych. Były one zdominowane przez wiadomości dotyczące 2 komitetów tworzone przez SLD (stanowiły ponad połowę tego typu przekazów). Wśród komitetów najrzadziej reprezentowanych na antenie, przedstawiono pomysły KW Nowa Prawica — Janusza Korwin-Mikke na reformę finansów Białej Podlaskiej oraz nadzieje na rozwój agroturystyki w gminie Dębowa Kłoda związane z programu rewitalizacji kanału Wieprz-Krzna (KWW Samorządowa Inicjatywa Społeczna). Dopełnieniem przekazów odnoszących się do komitetów wyborczych były

informacje o wynikach 2 sondaży.

W ramach przekazów o treściach edukacyjnych i instruktażowych przedstawiciele instytucji wyborczych (PKW) oraz instytucji eksperckich (m.in. Instytut Spraw Publicznych, Fundacja im. Stefana Batorego, Koalicja Masz Głos Masz Wybór, Pełnomocnik Rządu ds. Równego Traktowania, politologii na UŚ) m.in. wyjaśniali podstawowe zasady głosowania i organizacji wyborów, prezentowali kompetencje poszczególnych szczebli samorządu, promowali ideę samorządności i wagę uczestnictwa w wyborach. Duży udział tego rodzaju treści w serwisach świadczy o dużym zaangażowaniu nadawcy w przybliżanie problematyki wyborczej oraz ułatwienie słuchaczom podejmowania decyzji wyborczych.

5. Równowaga w dostępie kandydatów/komitetów do anteny oraz zachowanie neutralności w sposobie ich prezentacji

W monitorowanej próbie 20 wydań specjalnego dziennika wyborczego zdecydowanie nie została zachowana równowaga w dostępie poszczególnych komitetów do anteny - przekazy odnosiły się jedynie do 12 komitetów. Zachowano natomiast bezstronność w sposobie prezentowania kandydatów i komitetów. Wśród komitetów ogólnopolskich obecnych w serwisach, najwięcej czasu poświęcono trzem komitetom tworzonym bezpośrednio, bądź związanym z partiami parlamentarnymi – PiS, SLD i PO; zmarginalizowano natomiast komitety KW Nowa Prawica — Janusza Korwin-Mikke oraz KWW Ruch Narodowy.

Na 98 zarejestrowanych do wyborów w regionie komitetów o zasięgu wojewódzkim, informacje w dzienniku odnosiły się jedynie do 4. Obecność komitetów szczebla gminnego była śladowa.

W ostatnim tygodniu kampanii wyborczej, w specjalnych serwisach wyborczych Radia Lublin, centrum przekazu wyborczego była stolica województwa - Lublin. W nikłym stopniu relacjonowało natomiast przebieg kampanii w regionie i innych dużych miastach.

Audycje publicystyczne

1. Informacje ogólne

Monitoringiem objęto następujące audycje publicystyczne:

- *Debata obywatelska* (10-14 listopada; 5 wydań średnio po 11 min; emisja ok. godz. 17.43; Łączny czas trwania audycji: 55 min. 20 sek.).

Cykliczna audycja w formie stawianych pytań i wątpliwości, które słuchaczom wyjaśniają eksperci, często przy tym wyrażając swoje opinie i oceny dotyczące systemu organizacji samorządu lokalnego oraz aktu wyborczego. Ekspertsi obecni w audycji (1-2 w wydaniu): konstytucjonalista dr Przemysław Czarnek KUL, Paweł Prokop Fundacja Inicjatyw Menadżerskich, politolog dr Justyna Kowalczyk, prof. Stanisław Michałowski (politolog, rektor UMCS), politolog dr hab Wojciech Gizicki (Wydział Nauk Społecznych KUL), Teresa Bichta (dyrektor lubelskiej delegatury Krajowego Biura Wyborczego).

Zagadnienia poruszane w audycji to m.in.: ranga wyborów, poziom korzystania Polaków z demokracji samorządowej w odniesieniu do innych krajów, historyczny rys reform

samorządu i ocena procesu tworzenia społeczeństwa obywatelskiego, znaczenie poszczególnych szczebli i ich kompetencje, ocena edukacji obywateli, wady i zalety systemu wyborów większościowych i proporcjonalnych, czynne prawo wyborcze, etapy organizacji wyborów i aktu głosowania, ocena poziomu upartyjnienia wyborów, wykorzystanie ostatnich olbrzymich środków finansowych z UE, podstawowe zasady głosowania i udziału w wyborach. Stałym elementem rozmów był apel o uczestnictwo w wyborach i ukazywanie znaczenia oddawanego głosu.

- *Elementarz wyborcy* (10-14 listopada, 5 wydań średnio po 10,5 min.; emisja ok. godz. 12.10; Łączny czas trwania audycji: 51,5 min.).

Cykliczna audycja w formie wywiadu z ekspertem który wyjaśnia i wyraża opinie nt. stawianych pytań związanych z wyborami i działalnością samorządów. Kolejnym wydaniem audycji towarzyszył spot zachęcający do udziału w wyborach. Eksperci w audycji: dr Lech Jańczuk (Katedra Samorządu Terytorialnego i Polityki Lokalnej na KUL), Szymon Ossowski (Sieć Obywatelska Watchdog Polska), politolog dr hab. Mikołaj Czeźnik (Szkoła Wyższa Psychologii Społecznej w Warszawie), Olga Skarżyńska (Fundacja im. Stefana Batorego i program „Masz głos, Masz wybór”).

W *Elementarzu* poruszano m.in. problematykę: znaczenie samorządu, szczeble samorządu i kompetencje jego organów, rys historyczny wyborów, problem niskiej frekwencji wyborczej oraz skomplikowany system głosowania, zalety i wady okręgów jednomandatowych, wyznaczniki wyboru dobrego kandydata, zalety aktywności obywatelskiej i korzystania z samorządowych instrumentów (budżet społeczny, inicjatywa społeczna, fundusz sołecki); opinie nt. braku wpływu dokonywanych wyborów na rzeczywistość, ranga kontroli społecznej nad działaniami radnych i władz, stosunek do sondaży i haseł wyborczych. Stałą cechą prowadzonych rozmów było ukazanie słuchaczom ewidentnych walorów uczestnictwa w wyborach.

Audycje edukacyjno-instruktażowe

- *Samouczek wyborcy* (10-14 listopada, 10 wydań średnio po 3 min.; emisja ok. godz. 8.48 i 16.43 powtórka; Łączny czas trwania audycji: 30,5 min., z czego połowa to powtórki).

Audycja w której prowadzący zadawał podstawowe pytania dotyczące procedury głosowania i wyborów, na które odpowiedzi udzielał ekspert. Gośćmi audycji (po jednym w każdym wydaniu) byli: Olga Skarżyńska Fundacja im. Stefana Batorego i program „Masz głos, Masz wybór”; Teresa Bichta i Daniel Drzazga z delegatury Krajowego Biura Wyborczego w Lublinie.

Zagadnienia poruszane w audycji: możliwość głosowania poza miejscem zamieszkania, warunki głosowania w II turze wyborów, głosowanie „nowych” uprawnionych, tj. 18-latków, działalność komisji, okręgi i lokale wyborcze, obowiązujące zaświadczenia, rejestr wyborców i dyżury urzędników w czasie wyborów, jak ustrzec się przed oddaniem nieważnego głosu .

- *Quiz edukacyjny dla młodzieży Mój pierwszy raz* (Dwa 50-minutowe wydania: 8 listopada oraz 9 listopada, godz. 15.10; Łączny czas trwania obu wydań audycji: 1 godz. 40

min.).

Była to retransmisja dwuetapowego konkursu wiedzy Radia Lublin zorganizowanego w Studiu Muzycznym Radia Lublin w dniach 8 października 2014 r. (I edycja) i 10 października 2014 r. (II edycja). 2014 w dniu 8.10.2014. Quiz w całości miał charakter edukacyjny i był poświęcony upowszechnianiu wiedzy o samorządzie terytorialnym oraz służył kształtowaniu postaw obywatelskich wśród młodych ludzi. Uczestnikami konkursu było 219 uczniów z klas maturalnych 10 szkół województwa lubelskiego. Była to młodzież, która w wyborach samorządowych 16 listopada pierwszy raz będzie mogła wziąć udział. Młodzież reprezentowała 10 szkół: 6 z Lublina, po 1 z Puław, Janowa Lubelskiego, Chełma oraz Puchaczowa. Zasadnicze kwestie, które konkurs – przez zabawę – przybliżał i wyjaśniał to: dlaczego warto zagłosować, obszary sfery publicznej zależące od wybieranych samorządowców, jak oddać ważny głos.

Gośćmi konkursu byli eksperci dziedziny samorządności oraz przedstawiciele władz oświatowych:

Olga Skarzyńska z Fundacji im Stefana Batorego w Warszawie, koordynator akcji „Masz głos. Masz wybór”; Daniel Drzazga, przedstawiciel lubelskiej delegatury Krajowego Biura Wyborczego, Krzysztof Babisz, Kurator Oświaty w Lublinie; Ewa Dumkiewicz-Sprawka, Dyrektor Wydziału Oświaty i Wychowania Urzędu Miasta Lublin.

Konkurs miał ściśle określone zasady przebiegu. Był on dwuetapowy. W pierwszej odsłonie uczniowie zdobywali wiedzę, która po 2 tygodniach była sprawdzana na drugim etapie konkursu. Na dawkę teoretyczną I etapu złożyły się 2 referaty ekspertów: Olgi Skarzyńskiej (ok. 10 min.) i Daniela Drzazgi (23 min) oraz wręczone uczniom materiały, które zawierały: skrypt dotyczący wyborów samorządowych, karty imitujące karty do głosowania, nakładki breilowskie, materiały edukacyjne z Fundacji Batorego.

Na drugi etap konkursu (finał Wielkiego Quizu z 22 października 2014), każda ze szkół wybierała 5-osobowe reprezentacje. Zadaniem zespołów było przygotowanie programów wyborczych i zaprezentowanie swego kandydata na wójta, burmistrza bądź prezydenta. Każdy zespół miał 3 minuty na kampanię, czyli prezentację na scenie kandydata (scena stanowiła odpowiednik medium, np. radio, TV, Internet). Następnie nauczyciele odpowiedzialni za szkoły, wraz z przybyłymi klasami oddawali na kartach do głosowania – z użyciem urny - głos na najlepiej przedstawioną (poza własną) kandydaturę. Drugą część finału stanowił test ze zdobytej wiedzy, składający się z 15 pytań. Po tej części, przedstawiciel KBW odczytał wszystkie pytania i podał prawidłowe odpowiedzi.

Następnie przedstawiciel komisji „wyborczej” przedstawił wyniki. Ponieważ były one identyczne dla 2 reprezentacji, po przedstawieniu zasad głosowania, odbyła się II tura wyborów, która wyłoniła zwycięzcę - I Liceum im. Adama Czartoryskiego w Puławach.

Następnie specjalna komisja zliczała punkty zdobyte przez każdą z reprezentacji (suma głosów za prezentację oraz punktów z testu). Najlepszy zespół otrzymał laptopa z oprogramowaniem, a każdy uczestnik zespołu tablet. Ponadto wszystkie klasy biorące udział w konkursie otrzymywały odbiornik cyfrowy (czemu towarzyszyła informacja, że od kwietnia 2015 Radio Lublin będzie nadawało także w DAB+) oraz gadżety z Fundacji Batorego.

Ciekawą formę audycji dopełniały krótkie muzyczne improwizacje - przygotowywane przez znanego w regionie hip-hopowca Tomka Dymka „Dolara” - zapowiadające każdą reprezentację oraz podsumowujące konkurs.

Główne zagadnienia referatu przedstawicielki Fundacji Batorego: - co mamy z samorządu; za co władze samorząd odpowiadają i czego można wymagać od radnych; prawo przysługujące mieszkańcom-wyborcom wobec samorządów; charakterystyka i przykłady dotyczące działania instrumentu „budżetu obywatelskiego” i „inicjatywy obywatelskiej”; zachęta do korzystania z informacji w BiP oraz możliwości uruchomienia pełnomocnika ds. młodzieży w gminach.

Tematyka referatu przedstawiciela KBW: porównanie krajowego systemu wyborczego z obowiązkowym w innych krajach; problem stale malejącej frekwencji wyborczej; prawne podstawy i instytucje odpowiedzialne za organizowanie wyborów (PKW, KBW); osoby uprawnione do głosowania; podstawowe informacje dotyczące aktu głosowania (karty wyborcze - ich liczba i kolory; warunki oddania ważnego głosu, podkreśleniem różnicy między kartami pojedynczymi i w formie broszur); zakaz wynoszenia kart z lokali; udogodnienia przez głosowanie korespondencyjne i przez pełnomocnika oraz dla niepełnosprawnych; stały rejestr wyborczy oraz sytuacja 18-latków; meldunki PKW dotyczące frekwencji i ogłaszanie wyników głosowania; pełnomocnicy w komisjach i sporządzanie protokołów.

Przeprowadzony konkurs stanowił duże przedsięwzięcie Radia Lublin i zaangażowanie w edukację obywatelską młodych ludzi, którzy – jak potwierdzają różne badania – są bardzo sceptyczni wobec świata polityki i nie wierzą w sprawczą moc zmiany rzeczywistości za pomocą udziału w głosowaniach. Audycja dla słuchaczy, a tym bardziej sama impreza organizowana dla konkretnej, dużej liczby młodych ludzi wchodzących w dorosłość, dla wielu mogła stać się ważnym przyczynkiem w kształtowanie postaw obywatelskich młodzieży oraz budowanie społeczeństwa obywatelskiego.

2. Organy samorządu i szczeble wyborów

Ze względu na uniwersalny przekaz treści w audycjach publicystycznych i instruktażowych, odnosiły się one do różnych organów samorządu terytorialnego oraz szczebli.

3. Komitety wyborcze i kandydaci prezentowane w audycjach

W monitorowanym tygodniu nie było audycji z udziałem przedstawicieli komitetów wyborczych. Przekaz audycji organizowanych w formie publicystycznej (oraz instruktażowych) miał przede wszystkim charakter edukacyjny i zadanie ukazywania: znaczenia samorządu, zaangażowania obywateli w budowanie społeczeństwa obywatelskiego, rangi i kompetencji poszczególnych szczebli samorządu. Ponadto stałym elementem audycji było podawanie licznych, konkretnych porad i zasad uczestnictwa w wyborach oraz akcie głosowania.

Należy tu podkreślić, że audycje publicystyczne w formie debat z udziałem komitetów Radio Lublin przeprowadziło w tygodniu poprzedzającym analizowaną próbę programu. W przedostatnim tygodniu kampanii wyborczej, nadawca zorganizował pięć czterdziestominutowych debat kandydatów na prezydentów największych miast regionu:

Białej Podlaskiej, Chełma, Lublina, Puław i Zamościa.

4. Merytoryczność tematyki wyborczej

Dobór poruszanych zagadnień i problemów oraz gości-ekspertów obecnych w audycjach oraz duże zaangażowanie dziennikarzy w edukację samorządową, sprawiły, że przekazywano wyłącznie treści o dużym walorze poznawczym, umożliwiające słuchaczom poszerzenie wiedzy samorządowej i ułatwiające podejmowanie decyzji wyborczych. Prezentowano zarówno treści o charakterze teoretycznym jak i praktyczne do wykorzystania w trakcie aktu głosowania. Kilkakrotnie w audycjach podkreślano element który - już po wyborach - wskazywano jako decydujący o dużej liczbie nieważnie oddanych głosów, a mianowicie podkreślano obecność 2 typów kart do głosowania: pojedynczych i w formie książeczki i wyjaśniano sposób korzystania z nich.

Na wyróżnienie zasługuje zaangażowanie nadawcy w edukowanie obywatelskie i samorządowe młodzieży z regionu poprzez przeprowadzenie dużego przedsięwzięcia jakim było zorganizowanie dla szkół z regionu *Wielkiego Quizu* popularyzującego wiedzę samorządową i aktywującego społecznie młodsze pokolenie.

5. Równowaga w dostępie kandydatów/komitetów do anteny oraz zachowanie neutralności w sposobie ich prezentacji

Ze względu na brak obecności przedstawicieli komitetów w audycjach można tu jedynie mówić o neutralności nadawcy wobec treści i gości-ekspertów. Dziennikarze w audycjach publicystycznych i instruktażowych, z wielką kulturą i zachowaniem najwyższych standardów organizacji przekazu radiowego, w sposób obiektywny i z dużym zaangażowaniem prezentowali ważne społecznie treści dotyczące organizowanych wyborów.

Audycje informacyjne

5. Czas trwania i ranga tematyki wyborczej

Informacjom wyborczym nie nadano wysokiej rangi.

Monitoringiem objęto 28 wydań serwisu informacyjnego *Wiadomości* (cztery wydania dziennie) nadanych w badanym okresie (8.11.14 r. – 14.11.14 r.) o godzinie 7.00, 9.00, 14.00 i 16.00. Zajęły one łącznie 2 godz. 7 minut. Informacje związane z wyborami przekazano w 12 serwisach, czyli w poniżej połowie monitorowanych serwisów. Zajęły one łącznie 11 minut i stanowiły 9% łącznego czasu emisji przekazów nadanych w badanym okresie, z tego informacje poświęcone komitetom wyborczym zajęły blisko 9,5 min (8% łącznego czasu emisji badanych serwisów). Pozostały czas – 1,5 min poświęcono na instruktaż wyborczy.

Łączna długość przekazów wyborczych różniła się w poszczególnych dniach tygodnia. Były one obecne codziennie, z wyjątkiem niedzieli (9 listopada), choć nie we wszystkich wydaniach serwisów monitorowanych danego dnia. Najwięcej czasu poświęcono im w piątek (14 listopada) – niemal 4 minuty, a najmniej w poniedziałek (10 listopada) – nieco ponad 1 minutę. Zazwyczaj informacje wyborcze nadawano na koniec serwisu; opatrzone były zapowiedzią: *a teraz informacje wyborcze*. Średni czas trwania przekazów wyborczych wynosił około 1 minuty, co odpowiada czasowi emisji innych przekazów w ramach jednej edycji serwisu informacyjnego.

6. Organy samorządu i szczeble wyborów

W analizowanych serwisach koncentrowano się głównie na wyborach do władz stolicy regionu (rady miasta i prezydenta). W ramach ww. szczebli prezentowano kandydatów z 4 list partyjnych: KW PO RP, KW PiS KKW SLD Lewica Razem i KWW Nowa Prawica Janusza Korwin-Mikke. Przekazy dotyczące poszczególnych szczebli samorządu zajęły 9 minut, co stanowi 82% wszystkich przekazów dotyczących kampanii, nadanych w dziennikach.

7. Komitety wyborcze

Tabela nr 1. Łączny czas trwania przekazów wyborczych i wypowiedzi (setek) w podziale na komitety

	KOMITET WYBORCZY	Przekazy wyborcze		Wypowiedzi wyborcze (setki)	
		Czas trwania przekazów o komitecie	Udział % w łącznym czasie trwania przekazów	Czas trwania wypowiedzi (setek)	Udział % w łącznym czasie trwania przekazów
1.	KW PO RP	0:04:02	36%	0:01:38	14%

2.	KKW SLD Lewica Razem	0:02:27	22%	0:01:20	12%
3.	KWW Nowa Prawica - Janusza Korwin-Mikke	0:01:44	15%	0:00:51	8%
4.	KW PiS	0:01:33	14%	0:00:34	5%

Podstawą procentowania jest czas trwania przekazów wyborczych: 11 min. 17 sek. = 100%

Informacje wyborcze dotyczyły wyłącznie kandydatów i komitetów partyjnych – przede wszystkim partii parlamentarnych: KW PO RP, KKW SLD Lewica Razem i KW PiS. Nadano również przekazy o komitecie jednej partii pozaparlamentarnej: KWW Nowa Prawica Janusza Korwin-Mikke. W żadnym z monitorowanych serwisów nie nadano informacji o lokalnym, obywatelskim Komitecie Wyborczym.

Łącznie informacje odnoszące się do poszczególnych komitetów stanowiły 88% czasu przekazów wyborczych, w tym niemal 1/2 czasu ich emisji (4 minuty 7 sek.) zajęły wypowiedzi przedstawicieli komitetów lub wspierających je partii.

8. Merytoryczność przekazów

W ramach informacji o komitetach wyborczych prezentowano przede wszystkim kwestie merytoryczne - programy kandydatów i podsumowania ich dotychczasowych działań w samorządzie. Mniej miejsca zajęły informacje dotyczące przebiegu kampanii (gesty poparcia dla kandydatów ze strony liderów politycznych i działaczy; zachęta do wzięcia udziału w głosowaniu; wyrok sądu w trybie wyborczym). Obecne były także informacje instruktażowe - o zasadach głosowania.

9. Równowaga w dostępie kandydatów i komitetów do anteny oraz zachowanie neutralności w sposobie ich prezentacji

W omawianych serwisach informacyjnych nie zachowano równowagi w podziale czasu poświęconego poszczególnym komitetom wyborczym.

Największy udział spośród przekazów wyborczych miały informacje o KW PO RP (znacznie ponad 1/3 czasu przekazów o tematyce wyborczej, tj. 36%). 14 pkt. procent. mniej zajęły przekazy dotyczące KKW SLD Lewica Razem (22%). Wśród komitetów partii parlamentarnych najbardziej marginalizowany był KW PiS (14%- ponad połowę mniej niż KW PO RP). Podobny udział miał komitet partii pozaparlamentarnej KWW Nowa Prawica - Janusza Korwin-Mikke (15% czasu emisji przekazów wyborczych w omawianych serwisach). Nie poświęcono czasu żadnemu z komitetów lokalnych.

W treści przekazów wyborczych nie stwierdzono naruszeń neutralności przekazu ani manipulacji dziennikarskich.

Audycje publicystyczne

1. Informacje ogólne

W monitorowanym programie nie nadano debat, ale tematyka wyborcza była obecna w audycjach publicystycznych - przede wszystkim w rozmowach. Łącznie audycje publicystyczne dotyczące wyborów zajęły w analizowanej próbie programu 50 minut.

- **Rozmowa dnia** (3 wydania, czas trwania pojedynczego wydania to średnio 10,5 minuty; łącznie monitorowano 31 minut 07 sekund).

Była to poranna audycja publicystyczna nadana w dniach 12-14 listopada o g. 8.15. Za każdym razem była to rozmowa dziennikarza z zaproszonym do studia innym gościem – kandydatem na prezydenta miasta Łodzi. W rozmowach udział wzięli: urzędujący prezydent Łodzi - Hanna Zdanowska, Joanna Kopcińska kandydatka PiS na prezydenta Łodzi oraz kandydat SLD na prezydenta - Tomasz Trela. Wszyscy kandydaci mieli możliwość odpowiedzi na wylosowane przez nich pytanie z tych samych pięciu zakresów tematycznych dotyczących funkcjonowania miasta: sport, zdrowie, bezpieczeństwo, kultura, infrastruktura.

Tabela nr 2. Udział procentowy czasu trwania wypowiedzi kandydatów w podziale na komitety w monitorowanym wydaniu *Rozmowy dnia*

Lp.	KOMITET WYBORCZY		Wypowiedzi kandydatów (setki)	
			Czas (min.)	Udział % w czasie trwania rozmowy
1.	Hanna Zdanowska	KW PO RP	0:08:55	28,66%
2.	Tomasz Trela	KKW SLD Lewica Razem	0:08:38	27,75%
3.	Joanna Kopcińska	KW PiS	0:07:32	24,21%

Podstawą procentowania jest czas trwania *Rozmowy dnia* : 31 min. 07 sek. = 100%

- w ramach codziennego, popołudniowego pasma publicystycznego **Puls miasta i regionu** (nadawanego w godz. 13.00-16.00) w dniu 13 listopada 2014r. nadano:

- o godz. 14.40 - 4-minutową relację reporterską poświęconą problemowi braku windy dla osób niepełnosprawnych w budynku OSiR, w którym odbywają się obrady Rady Miasta Skierniewice; były to wypowiedzi niepełnosprawnej kandydatki do Rady Miasta z KW Stowarzyszenie „Razem dla Skierniewic” , urzędującego prezydenta Skierniewic - Leszka Trębskiego oraz prezesa spółki zarządzającej OSiR na temat problemu dostępu do sali obrad osób niepełnosprawnych.
- o godz. 15.10 - rozmowę z 3 kandydatami na prezydenta Piotrkowa Trybunalskiego (pozostali 4 nie zgodzili się wziąć udziału w audycji) poświęconą ich programowi wyborczemu. Wzięli w niej udział Aleksandra Rozpędek z KWW Piotrkowska Inicjatywa Obywatelska, Grzegorz Lorek z KW PiS i Bronisław Brylski z KKW SLD Lewica Razem. Pytania poświęcone były problemowi walki z bezrobociem i pozyskiwania nowych inwestorów.

Tabela nr 3. Udział procentowy czasu trwania wypowiedzi kandydatów w podziale na komitety w monitorowanym wydaniu pasma *Puls miasta i regionu (rozmowa z kandydatami na prezydenta Piotrkowa Trybunalskiego)*

Lp.	KOMITET WYBORCZY		Wypowiedzi komitetów/kandydatów	
			Czas (min.)	Udział % w czasie trwania debaty
1.	Aleksandra Rozpędek	KWW Piotrkowska Inicjatywa Obywatelska	00:04:44	31,28%
2.	Bronisław Brylski	KKW SLD Lewica Razem	00:04:14	27,97%
3.	Grzegorz Lorek	KW PiS	00:03:28	22,91%

Podstawą procentowania jest czas trwania rozmowy z kandydatami na prezydenta miasta Piotrkowa Trybunalskiego: 15 min. 08 sek. = 100%

2. Organy samorządu i szczeble wyborów

W zmonitorowanych wydaniach audycji publicystycznych uczestniczyli kandydaci na urząd prezydenta dwóch miast w regionie – stolicy województwa, Łodzi oraz - Piotrkowa Trybunalskiego. Obecny był także (w relacji reporterskiej) temat związany ze szczeblem Rady Miasta Skierniewice.

3. Kandydaci i komitety prezentowane w audycjach

Prezentowano zarówno kandydatów z list partyjnych jak i kandydatów obywatelskich, jednak zdecydowanie przeważali przedstawiciele komitetów partii parlamentarnych: KKW SLD Lewica Razem, KW PiS oraz KW PO RP. Spośród lokalnych komitetów obywatelskich obecni byli kandydaci: KWW Piotrkowska Inicjatywa Obywatelska i KW Stowarzyszenie Razem dla Skierniewic.

4. Merytoryczność tematyki wyborczej

W audycjach publicystycznych nadawca umożliwił słuchaczom-wyborcom poznanie programów kandydatów na urząd prezydenta Łodzi i Piotrkowa Trybunalskiego. Przedstawiono stanowiska kandydatów w najważniejszych kwestiach dotyczących obydwu miast i regionu.

5. Równowaga w dostępie kandydatów/komitetów do anteny oraz zachowanie neutralności w sposobie ich prezentacji

W audycjach zachowano równowagę czasie wypowiedzi przedstawicieli komitetów. Ewentualne niewielkie różnice w długości wypowiedzi między poszczególnymi kandydatami wynikały ze sposobu wyrażania przez nich własnych opinii.

Zachowywano neutralność w sposobie prezentowania kandydatów. Każdy z nich miał możliwość wypowiedzenia się na zadany temat, jak również nie przerywano ich wypowiedzi.

Audycje edukacyjno-instruktażowe

1. Informacje ogólne

Monitorowano, wyemitowane 14 listopada w popołudniowym paśmie *Puls miasta i regionu* dwie audycje:

- o g. 15.10 – trwającą 4,5 minuty, instruktażową audycję poświęconą zasadom głosowania, informacjom o godzinach otwarcia lokali wyborczych i możliwych sposobach głosowania przez osoby niepełnosprawne; wypowiedziały się w niej urzędniczki - pełnomocnik prezydenta Łodzi do spraw wyborów oraz z-ca dyrektora wydziału spraw obywatelskich urzędu miasta.
- o g. 15.39 – krótką wypowiedź politologa na temat *dlaczego powinniśmy głosować ?* poprzedzoną sondą uliczną: *czy wybiera się pan/i na wybory?*

2. Merytoryczność tematyki wyborczej

Audycje miały charakter merytoryczny. Informowano o zasadach i procedurze głosowania, a także zachęcano do udziału oraz uświadamiano sens uczestnictwa w wyborach.

Audycje informacyjne

1. Czas trwania i ranga tematyki wyborczej

Informacjom wyborczym nadano niewysoką rangę.

Monitoringiem objęto 28 wydań serwisów informacyjnych, nadawanych w tygodniu poprzedzającym niedzielę wyborczą (od soboty 8 listopada do piątku 14 listopada). Były to wydania emitowane w czasie najlepszej dziennej słuchalności programów regionalnych. Analizie poddano serwisy informacyjne z godzin: 7.00, 10.00, 15.00 oraz 19.00. Ich łączny czas trwania wyniósł 2 godziny 6 minut. Informacje dotyczące wyborów samorządowych zajęły ¼ czasu trwania serwisów, tj. 26% (33 minuty).

Serwisy zawierały 136 przekazów, z czego wyborów dotyczyły 33 przekazy (ok. ¼ wszystkich informacji). Zazwyczaj w każdym serwisie nadawano 4-5 informacji, z których 1 – 2 związane były z wyborami. Były one przekazywane na pierwszych miejscach w wydaniach serwisów.

Każdego dnia w monitorowanej próbie programu, z wyjątkiem poniedziałku 10 listopada, przynajmniej jedno wydanie analizowanej audycji informacyjnej nie zawierało żadnych newsów dotyczących wyborów i przebiegu kampanii.

2. Organy samorządu i szczeble wyborów

Podawane w serwisach informacje dotyczyły przede wszystkim kandydatów na prezydentów miast. Przedstawiane były wyniki sondażu przeprowadzonego na zlecenie Radia Merkury – na prezydenta Poznania, Kalisza, Piły, Leszna oraz Ostrowa Wielkopolskiego. Wyniki komentowali dziennikarze z regionu (np. lokalnej telewizji Astra TV). Informacje zawierające odniesienia do programu wyborczego oraz przebiegu kampanii dotyczyły kandydatów na prezydentów miast w regionie: Poznania (Tomasza Lewandowskiego - KKW SLD Lewica Razem; Jacka Jaśkowiaka - KW PO RP), Konina (Małgorzaty Waszak - KW PO RP) i Piły (Jana Lusa - KW SLD Lewica Razem). Jeden przekaz dotyczył kandydata na burmistrza Ślesina (Sławomira Królaka – KW Towarzystwo Samorządowe).

Przekazy w serwisach odnosiły się również do kandydatów do rad miast. Nadano m.in. wypowiedzi kandydatów na radnych do Rady Miasta Poznania (KWW Ryszarda Grobelnego Teraz Wielkopolska), do Rady Miasta Leszna (KWW Tomasz Malepszego Lewica dla Leszna).

Tylko jeden przekaz dotyczył szczebla powiatowego – informacja o kandydatce do Rady Powiatu Konińskiego (Alicji Ciesielskiej – KW PIS).

3. Komitety wyborcze

Tabela nr 1. Łączny czas trwania przekazów wyborczych i wypowiedzi (setek) w podziale na komitety

Lp.	KOMITET WYBORCZY	Przekazy wyborcze		Wypowiedzi wyborcze (setki)	
		Czas trwania przekazów o komitecie	Udział % w łącznym czasie trwania przekazów	Czas trwania wypowiedzi (setek)	Udział % w łącznym czasie trwania przekazów
1.	KKW SLD Lewica Razem	00:05:30	16,7%	0:02:16	6,9%
2.	KW PIS	00:03:27	10,5%	0:00:30	1,5%
3.	KWW Ryszarda Grobelnego Teraz Wielkopolska	00:02:51	8,6%	0:00:42	2%
4.	KW PO RP	00:02:50	8,6%	0:00:29	1,5%
5.	KW Twój Ruch	00:01:22	4,1%	0:00:25	1,3%
6.	KW PSL	00:01:04	3,2%	0:00:27	1,4%
7.	KWW Tomasza Malepszego Lewica dla Leszna	00:00:59	3%	0:00:19	1%
8.	KWW PL 18 (Leszno)	00:00:44	2,2%	-	-
9.	KW Towarzystwo Samorządowe	00:00:37	1,9%	-	-
10.	KW Wspólny Kalisz	00:00:36	1,8%	0:00:16	0,8%
11.	KWW Samorządny Kalisz	00:00:27	1,4%	0:00:14	0,7%
12.	KWW Anny Wachowskiej - Kucharskiej (Poznań)	00:00:06	0,3%	-	-
13.	KWW Lista Bogdana Grobelnego	00:00:06	0,3%	-	-
14.	KWW Błażej Łukasz Parda Tak dla Jadwizyna	00:00:05	0,3%	-	-
15.	KWW Koniński Klub Samorządowy	00:00:05	0,3%	-	-
16.	KWW Bezpartyjny Konin	00:00:05	0,3%	-	-
17.	KW Nowa Prawica Janusza Korwin-Mikke	00:00:05	0,3%	-	-
18.	KWW Koalicja Prawo Do Miasta (Poznań)	00:00:05	0,3%	-	-
19.	KW Wyborcy dla Konina	00:00:04	0,2%	-	-

20.	KWW Praca Dla Wszystkich Mieszkańców Piły	00:00:03	0,2%	-	-
21.	KWW Beaty Klimek Przyjazny Ostrów	00:00:02	0,1%	-	-
22.	KWW Porozumienie Prawicy (Konin)	00:00:02	0,1%	-	-

Podstawą procentowania jest czas trwania przekazów wyborczych: 32 min. 58 sek. = 100%

W serwisach stwierdzono, że udział informacji o KKW SLD Lewica Razem wyniósł niemal 17% (tj. pięć i pół minuty), a udział setek był również wysoki - 7% tematyki wyborczej w serwisach. Czas przeznaczony dla kolejnego komitetu wyborczego (KW PiS) był krótszy aż o 2 minuty. Ma to znaczenie o tyle, że niektóre lokalne komitety zostały jedynie wymienione, a ich udział w łącznym czasie trwania tematyki wyborczej wyniósł 0,1% – 0,4%.

Nadawano informacje o komitetach partii parlamentarnych (SLD, PO, PiS, PSL, Twój Ruch) oraz komitetach lokalnych (wyjątkiem był jeden komitet partii pozaparlamentarnej: KW Nowa Prawica Janusza Korwin-Mikke; nadano kilkusekundową informację o tym komitecie). Pozytywnie trzeba ocenić fakt, że nadawca przekazywał informacje wyborcze o wielu (tj. aż o 16) lokalnych obywatelskich komitetach wyborczych, choć czas im poświęcony był niewielki w stosunku do pozostałych komitetów (jedynie informacje o KWW Ryszarda Grobelnego Teraz Wielkopolska zajęły tyle samo czasu co przekazy na temat KW PO RP).

4. Merytoryczność przekazów

Przekazy dotyczące kampanii koncentrowały się nie na programach wyborczych kandydatów, ale na przebiegu kampanii (na marszach, spotkaniach z wyborcami, ciekawostkach – lokal wyborczy w miejscowości Czerwonak z oryginalnym wystrojem wnętrza). Podawano również informacje dotyczące wyników sondażu przeprowadzonego na zlecenie Radia Merkury – na prezydenta Poznania, Kalisza, Piły, Leszna i Ostrowa Wielkopolskiego.

Podsumowując, przekazy wyborcze w serwisach dostarczyły słuchaczom niewielu informacji, zarówno o kandydujących do różnych szczebli samorządu, jak i o ich programach.

5. Równowaga w dostępie kandydatów/ komitetów do anteny oraz zachowanie neutralności w sposobie ich prezentacji

Największy udział w czasie trwania tematyki wyborczej miały komitety partyjne: KKW SLD Lewica Razem - 17%; KW PiS – 10,5% oraz lokalny komitet wyborczy wieloletniego prezydenta Poznania - KWW Ryszarda Grobelnego Teraz Wielkopolska (8,6%). Spośród pozostałych komitetów partii parlamentarnych najwięcej czasu poświęcono KW PO RP, KW Twój Ruch oraz komitetowi rządowej partii koalicyjnej – KW PSL. Z wyjątkiem krótkiej (kilkusekundowej) informacji o komitecie wyborczym ugrupowania Kongres Nowej Prawicy Janusza Korwin-Mikke, w monitorowanej próbie programu nie przekazywano informacji o komitetach wyborczych partii pozaparlamentarnych.

Czas przeznaczony dla obywatelskich, lokalnych komitetów był nieporównywalnie mniejszy niż dla komitetów partii parlamentarnych, a ich udział w łącznym czasie trwania przekazów wyborczych w serwisach wyniósł 0,1% – 3%. W audycjach informacyjnych nadawca zachowywał neutralny sposób prezentacji komitetów wyborczych.

Audycje publicystyczne

1. Informacje ogólne

Rozgłoszenia w ostatnim tygodniu kampanii nie nadawała debat, natomiast poświęciła tematyce wyborczej część audycji publicystycznych. Były to głównie audycje, które poszerzyły wiedzę słuchaczy-wyborców na temat funkcjonowania zarządu i sejmiku województwa oraz audycje poświęcone kwestiom związanym z organizacją wyborów oraz prognozowaną frekwencją.

Łącznie audycje publicystyczne dotyczące wyborów zajęły w analizowanej próbie programu **2 godz. 5 minut**.

- **Jest taka sprawa** – audycja nadana w monitorowanym tygodniu trzykrotnie: 12, 13 i 14 listopada, o godz. 8.19. Pojedyncze wydanie trwało 7-8 minut. Łącznie zajęła 23 minuty.

Audycja miała formę rozmowy dziennikarza gościem w studiu.

Zaproszono następujących **gości**:

- 12 listopada - prof. Krzysztof Podemski, Instytut socjologii Uniwersytetu Adama Mickiewicza
- 13 listopada - Maria Trela, dyrektor Poznańskiej Delegatury Krajowego Biura Wyborczego
- 14 listopada - Andrzej Wituski - były prezydent Poznania (niekandydujący w obecnych wyborach)

Tematyka podejmowana w poszczególnych wydaniach cyklu:

- 12 listopada - wyniki najnowszego sondażu badania opinii dla Radia Merkury, dotyczącego wyborów prezydenckich w Poznaniu
- 13 listopada - organizacja wyborów samorządowych – ewentualne trudności i wyzwania oraz instruktaż wyborczy (przedstawiciele jakich szczebli samorządu będą wybierani w zależności od wielkości miejscowości, w której mieszka wyborca – np. na kogo wyborca będzie głosował w Poznaniu, na kogo w Gnieźnie lub mniejszej miejscowości - Dopiewie; sposób głosowania; kiedy oddany głos będzie nieważny; spodziewany termin ogłoszenia wyników wyborów)
- 14 listopada -na podstawie wieloletniego doświadczenia gościa jako prezydenta (8 lat, w latach 1982-1990) i wiceprezydenta Poznania (10 lat) – próba określenia niezbędnych cech charakterologicznych i umiejętności organizacyjnych potrzebnych prezydentowi miasta; ocena aktualnej prezydentury i pracy rady miasta w kontekście spraw które warto zmienić lub poprawić oraz określenie przedsięwzięć które powinny

być w Poznaniu kontynuowane i rozwijane. Ocena w kontekście kilku kadencji sprawowanego urzędu przez obecnego prezydenta Grobelnego - czy można oczekiwać odświeżających pomysłów u progu piątej kadencji; czy władza zużywa czy dopinguje.

Monitoring nie wykazał zastrzeżeń w sposobie prowadzenia rozmów, tj. dziennikarze nie przerywali wypowiedzi gościom, zadawane pytania dawały słuchaczom możliwość uzyskania wyczerpującej informacji na podejmowane tematy.

- **Po co nam to – posłuchaj zanim wybierzesz** – audycja nadana w analizowanej próbie pięciokrotnie (od poniedziałku do piątku), o godz. 13.45 (13 listopada – o godz. 14.46). Pojedyncze wydanie trwało 5-6 minut. Łącznie audycja zajęła w monitorowanej próbie 28 minut.

Cykl przybliżał różne aspekty związane z funkcjonowaniem Urzędu Marszałkowskiego Województwa Wielkopolskiego oraz Zarządu i Sejmiku Województwa. Dziennikarz prowadzący, rozwijając zaproponowany w kolejnych wydaniach cyklu problem wykorzystywał wypowiedzi ekspertów, nagrane przed emisją audycji. Szczegółowe zagadnienia omówione w poszczególnych wydaniach cyklu: np. liczba radnych Sejmiku, których wybiorą mieszkańcy Wielkopolski; zadania Urzędu Marszałkowskiego oraz Sejmiku Województwa; jakie korzyści osobiste mają radni; kwestie finansowania kultury oraz transportu publicznego i dofinansowywania z wykorzystaniem funduszy unijnych; jakie są zadania Departamentu Upowszechniania Sportu Urzędu Marszałkowskiego; co zawiera strategia uchwalana przez Sejmik.

Eksperci, których wypowiedzi zostały wykorzystane w audycji - urzędnicy Urzędu Marszałkowskiego Województwa Wielkopolskiego w Poznaniu:

- Elżbieta Ruta z Departamentu Organizacyjnego i Kadr Urzędu Marszałkowskiego
- Grzegorz Potrzebowski - dyrektor Departamentu Polityki Regionalnej Urzędu Marszałkowskiego w Poznaniu
- prof. Zbigniew Czachur - który od lat obserwuje jak są wydawane unijne pieniądze
- Jerzy Kruger - dyrektor Departamentu Transportu Urzędu Marszałkowskiego w Poznaniu
- Tomasz Wiktor - dyrektor Departamentu Upowszechniania Sportu Urzędu Marszałkowskiego
- Stanisław Nowak z Kancelarii Sejmiku Województwa Wlkp.
- Elżbieta Kuzdro-Lubińska - Skarbnik Województwa Wielkopolskiego
- Maria Trela, dyrektor Poznańskiej Delegatury Krajowego Biura Wyborczego
- Wojciech Łączkowski, były sędzia Trybunału Konstytucyjnego i były szef PKW

Oceniając opisany wyżej cykl należy podkreślić wysiłek nadawcy w pozyskaniu wielu ekspertów. Dzięki ich wypowiedziom słuchacz mógł uzyskać wyczerpujące informacje dotyczące celu powołania oraz funkcjonowania sejmiku wojewódzkiego – szczebla samorządu o którym wyborcy wiedzą niewiele.

- **Rozmowy po zachodzie** – tematyki pośrednio związanej z wyborami samorządowymi dotyczyło jedno wydanie audycji, wyemitowanej 10 listopada o godz. 21.07. Audycja trwała 40 minut.

Tematem był kontrakt regionalny dla województwa wielkopolskiego. Audycja miała formułę rozmowy w studiu z gośćmi, którymi byli:

Tabela nr 2. Czas trwania wypowiedzi w podziale na komitety w audycji *Rozmowy po zachodzie*

lp.	Imię i nazwisko	KOMITET WYBORCZY	Szczebel wyborów	Wypowiedzi kandydatów	
				Czas trwania	Udział w czasie trwania audycji
1.	Marek Woźniak	KW PO RP	kandydat do Sejmiku Województwa Wielkopolskiego	0:09:23	23%
2.	Zbigniew Czerwiński	KW PIS	kandydat do Sejmiku Województwa Wielkopolskiego	00:05:59	15%
3.	Iwona Janicka	KWW Niezależni dla Powiatu	kandydatka do Rady Powiatu Poznańskiego	0:05:41	14%
4.	Dariusz Lipiński	KWW Ryszarda Grobelnego Teraz Wielkopolska	kandydat do Sejmiku Województwa Wielkopolskiego	0:05:02	12%
5.	Waldemar Witkowski	KKW SLD Lewica Razem	kandydat do Sejmiku Województwa Wielkopolskiego	00:02:50	7%

Podstawą procentowania jest czas trwania audycji: 40 min. 20 sek.= 100%

Audycja miała formę rozmowy z gośćmi, prowadzoną przez jedną dziennikarkę. Łącznie wypowiedzi gości trwały 29 minut. Z racji funkcji pełnionej przez jednego z gości - marszałka województwa Marka Woźniaka - oraz tematu audycji dotyczącego bezpośrednio marszałka województwa, który był odpowiedzialny za negocjacje zapisów kontraktu regionalnego – czas wypowiedzi przedstawiciela KW PO RP był najdłuższy (niemal 9 i pół minuty), niemal dwukrotnie dłuższy niż kandydata z list KWW Ryszarda Grobelnego (5 minut). Porównywalny względem siebie czas wypowiedzi mieli przedstawiciele dwóch komitetów wyborczych: KW PiS oraz kandydatka niezależna z Fundacji Aktywności Lokalnej - KWW Niezależni dla Powiatu. Z kolei ostatni w wymienionych wyżej rozmówców, przedstawiciel KKW SLD Lewica Razem, wypowiadał się w audycji zdecydowanie krócej niż inni (niecałe 3 minuty).

Należy zwrócić uwagę, że nadawca nie dochował staranności i nie poinformował słuchaczy-wyborców, że goście biorący udział w audycji kandydują w wyborach.

- **W środku dnia** – audycja z udziałem słuchaczy o tematyce wyborów, a głównie frekwencji, nadana 13 listopada o godz. 12.20. Trwała 33 minuty, z czego 17 minut zajęły telefoniczne wypowiedzi słuchaczy. W audycji nadano również kilka wypowiedzi ekspertów, które w sumie zajęły cztery minuty:

- politolog dr Jacek Pokładecki;
- socjolog prof. Cichowski;
- Olga Skarżyńska z Fundacji Batorego.

Podjęto następujące kwestie: co zrobić, by w tym roku frekwencja, szczególnie w Poznaniu była wyższa; co może przekonać wyborców do wzięcia udziału w głosowaniu; czy frekwencja może być wyższa dzięki wprowadzeniu okręgów jednomandatowych; przykłady sposobów na podniesienie frekwencji z innych krajów.

Audycja miała charakter kontaktowy. Okazało się, że wiele osób jest zainteresowanych tematyką wyborczą. Świadczyła o tym duża liczba telefonów i wypowiedzi. Głosy słuchaczy stanowiły ponad połowę (17 minut, tj. 51%) czasu trwania audycji.

2. Organy samorządu i szczeble wyborów

W audycjach publicystycznych koncentrowano się na sejmiku wojewódzkim. W mniejszym stopniu informacje wyborcze dotyczyły urzędu prezydenta miasta oraz szczebla powiatu.

3. Kandydaci i komitety prezentowane w audycjach

Prezentowano kandydatów z pięciu komitetów wyborczych, w tym dwóch lokalnych. Najwięcej czasu poświęcono KW PO RP (ponad 9 minut). Następny w kolejności spośród komitetów partii parlamentarnych był KW PIS (6 minut) i KKW SLD Lewica Razem (niecałe 3 minuty), a spośród lokalnych komitetów - KWW Niezależni dla Powiatu (blisko 6 minut) i KWW Ryszarda Grobelnego Teraz Wielkopolska (5 minut).

4. Merytoryczność tematyki wyborczej

W monitorowanym programie oferta audycji publicystycznych dotyczących wyborów była skromna (jedna audycja). Nie nadano debat. Wysilek nadawcy skupił się na kwestiach edukacyjnych: znaczeniu wyborów samorządowych dla mieszkańców regionu; funkcjonowaniu sejmiku wojewódzkiego; kwestiach dotyczących organizacji wyborów.

5. Równowaga w dostępie kandydatów/komitetów do anteny oraz zachowanie neutralności w sposobie ich prezentacji

W jedynej nadanej w monitorowanym okresie audycji, w której wzięli udział kandydujący w wyborach, stwierdzono dysproporcję w czasie wypowiedzi kandydatów z komitetów związanych z partiami parlamentarnymi: PO (23% czasu trwania audycji), PiS (15%) i SLD (7%). Nie stwierdzono naruszeń w sposobie prezentacji kandydatów i ich programów.

Audycje informacyjne

1. Czas trwania i ranga tematyki wyborczej

Informacjom wyborczym nie nadano wysokiej rangi.

Monitoringiem objęto 28 wydań serwisów informacyjnych, nadawanych w tygodniu poprzedzającym niedzielę wyborczą (od soboty 8 listopada do piątku 14 listopada). Były to wydania emitowane w czasie najlepszej dziennej słuchalności programu. Analizie poddano serwisy informacyjne z godzin: 8.00, 12.00, 15.00 oraz 19.00. Ich łączny czas trwania wyniósł 2 godziny 51 minut. Informacje dotyczące wyborów samorządowych zajęły 1/5 czasu trwania serwisów, tj. 20% (34 minuty).

Serwisy zawierały 144 przekazy, z czego wyborów dotyczyły 25 przekazów (ok. 1/8 wszystkich informacji). Liczba przekazów w każdym wydaniu serwisu była dość zróżnicowana i wynosiła od 3-4 aż do 8-9, z których z wyborami były związane od 0 (11 listopada – kiedy serwisy zdominowane były przez informacje o obchodach Święta Niepodległości) do 7 (14 listopada) *news'ów*. Pod koniec tygodnia poprzedzającego głosowanie liczba informacji wyborczych wzrastała. Natomiast pozycja informacji wyborczych w serwisach była różna – nadawane były zarówno na 1-2 pozycji, jak i na 5 czy 7 miejscu.

2. Organy samorządu i szczeble wyborów

Podawane w serwisach informacje dotyczyły różnych szczebli samorządu – zarówno mówiono o kandydatach do Sejmiku Województwa Warmińsko-Mazurskiego, do Rady Miasta Olsztyna, jak i o kandydatach na prezydentów miast w regionie – Olsztyna, Ełku, Elbląga.

Tematyka wyborcza w serwisach odnosiła się m.in. do zapowiedzi oraz podsumowań debat na prezydentów Ełku, Elbląga i Olsztyna, z kandydatami do sejmiku województwa oraz podsumowania i omówienia audycji publicystycznej (łącznie z przytoczeniem niektórych wypowiedzi uczestników) z udziałem kandydatów Rady Miasta Olsztyna, do Sejmiku Województwa Warmińsko-Mazurskiego oraz do Rady Powiatu w Olsztynie.

Informacje odnoszące się do rady miasta dotyczyły tylko stolicy województwa.

3. Komitety wyborcze

Tabela nr 1. Łączny czas trwania przekazów wyborczych i wypowiedzi (setek) w podziale na komitety

Lp.	KOMITET WYBORCZY	Przekazy wyborcze	Wypowiedzi wyborcze (setki)
-----	------------------	-------------------	-----------------------------

		Czas trwania przekazów o komitecie	Udział % w łącznym czasie trwania przekazów	Czas trwania wypowiedzi (setek)	Udział % w łącznym czasie trwania przekazów
1.	KW PIS	00:05:07	15,0%	00:02:27	7,2%
2.	KW PO RP	00:04:51	14,2%	00:02:54	8,5%
3.	KW PSL	00:02:57	8,6%	00:00:35	1,7%
4.	KKW SLD Lewica Razem	00:02:11	6,4%	00:01:19	3,8%
5.	KWW Czesława Jerzego Małkowskiego	00:01:40	4,9%	00:00:31	1,5%
6.	KWW Dobro Wspólne (Ełk)	00:01:13	3,6%	00:00:48	2,3%
7.	KWW Liga Kresowa (Ełk)	00:00:58	2,8%	00:00:37	1,8%
8.	KW Nowa Prawica Janusza Korwin - Mikke	00:00:39	1,9%	00:00:26	1,3%
9.	KWW Andrzej Ryński Olsztyn Przyjazny Ludziom	00:00:28	1,4%	00:00:16	0,8%
10.	KWW Piotra Grzymowicza (Olsztyn)	00:00:23	1,1%	00:00:17	0,8%
11.	KWW Witolda Wróblewskiego (Elbląg)	00:00:19	0,9%	00:00:13	0,6%
12.	KWW Elbląski Komitet Obywatelski	00:00:16	0,8%	00:00:10	0,5%
13.	KWW Elblążanie Razem	00:00:17	0,8%	00:00:10	0,5%
14.	KW Obywatelski Elbląg	00:00:15	0,7%	00:00:09	0,4%

Podstawą procentowania jest czas trwania przekazów wyborczych: 34 min.12 sek. = 100%

W serwisach, wśród informacji o komitetach dominowały komitety partii parlamentarnych, tj. KW PIS, KW PO RP, KW PSL oraz KKW SLD Lewica Razem. Najwyższy udział w łącznym czasie przekazów o tematyce wyborczej miały informacje dotyczące KW PiS oraz KW PO RP.

Najczęściej również nadawano wypowiedzi przedstawicieli tych komitetów. Przy czym należy wspomnieć, że na wysoki udział czasu wypowiedzi w analizowanych serwisach złożyły się wypowiedzi liderów ugrupowań PO i PiS. Nadano przekazy, które nie podejmowały bezpośrednio tematyki wyborczej, ale zyskały charakter wyborczy z uwagi na komentarz dziennikarza lub wypowiedź lidera (konwencja PiS'u i wypowiedzi Jarosława Kaczyńskiego, w której zachęcał członków partii *do pracy do ostatnich dni przed wyborami* oraz konwencja PO, podczas której z kolei premier Ewa Kopacz zachęcała do oddania głosu w wyborach na kandydatów PO).

4. Merytoryczność przekazów

Tematyka wyborcza w serwisach była merytoryczna. Dotyczyła zarówno programów wyborczych komitetów i kandydatów (głównie w odniesieniu do nadanych w programie audycji publicystycznych - przykładowe pytania zadane w debacie oraz wypowiedzi jej uczestników), jak i przebiegu kampanii (apele o uczestnictwo w wyborach; ocena przebiegu kampanii przez pełnomocnika rządu ds. równego traktowania kobiet i mężczyzn; ciekawostki – akcje i happeningi). Nadawano również przekazy mające charakter instruktażowy - zasady głosowania oraz informacje o przewidywanej frekwencji.

5. Równowaga w dostępie kandydatów/ komitetów do anteny oraz zachowanie neutralności w sposobie ich prezentacji

W serwisach nie zachowano równowagi czasu informacji o poszczególnych komitetach wyborczych i kandydatach. Największy udział w czasie trwania tematyki wyborczej miały komitety partii parlamentarnych: KW PIS, KW PO RP, KW PSL oraz KKW SLD Lewica Razem. Najwyższy udział w łącznym czasie przekazów o tematyce wyborczej miały informacje dotyczące KW PiS oraz KW PO RP.

Czas przeznaczony dla lokalnych komitetów z regionu był nieporównywalnie mniejszy, a ich udział w łącznym czasie trwania serwisów wyniósł 3,6-0,7%.

Audycje publicystyczne

1. Informacje ogólne

Łącznie audycje publicystyczne dotyczące wyborów zajęły w analizowanej próbie programu 8 godzin 10 minut. Były to cztery debaty (powtórzone w programie – zatem nadane ośmiokrotnie) z kandydatami na radnych sejmiku wojewódzkiego (10 listopada) oraz na prezydentów: Elku (12 listopada), Elbląga (13 listopada) i Olsztyna (14 listopada) oraz jedno wydanie audycji publicystycznej *My, Wy, Oni*, wskazanej przez nadawcę jako zawierająca tematykę wyborczą. Poszczególne wydania debat trwały od 47 minut (13 listopada) do 1 godziny 24 minut (14 listopada). Łączny czas ich trwania wyniósł: 7 godzin 47 minut (w tym premiery – 3 godziny 53 minuty).

a) Formuła audycji

Debaty nagrywane były poza studiem radiowym – w Hotelu Warmińskim w Olsztynie oraz w Elku i Elblągu. Rozmowę z kandydatami prowadziło zawsze dwóch dziennikarzy. Na

początku wydania audycji określali oni zasady udzielania głosu kandydatom: czas na wypowiedź – 1 minuta, ewentualnie dodatkowe 30 sekund, jeśli uczestnicy dyskusji będą potrzebowali czasu na ripostę. Określono kolejność wypowiedzi gości. Ponadto zastrzeżono, że pytania z widowni muszą być kierowane do wszystkich kandydatów.

b) Poszczególne wydania debat

- 10 listopada

Czas trwania: 1 godzina 42 minuty (51 minut premiera i 51 powtórka).

Uczestnicy: kandydaci na radnych Sejmiku Województwa Warmińsko-Mazurskiego.

Tabela nr 2. Czas trwania wypowiedzi w podziale na komitety w debacie z 10 listopada

lp.	Imię i nazwisko kandydata	KOMITET WYBORCZY	Wypowiedzi przedstawicieli komitetów/kandydatów		
			Czas trwania w wydaniu premierowym	Łączny czas trwania (premera i powtórka)	Udział wypowiedzi w łącznym czasie trwania debaty w tygodniu
1.	Iwona Możejko	KWW Wspólnota, Patriotyzm, Solidarność	00:06:22	00:12:44	12,5%
2.	Jarosław Słoma	KW PO RP	00:06:06	00:12:12	12%
3.	Jarosław Budny	KWW Ruch Narodowy	00:06:06	00:12:12	12%
4.	Ewa Domaradzka-Ziarek	KWW VIP	00:05:56	00:11:52	11,7%
5.	Władysław Mańkut	KKW SLD Lewica Razem	00:05:55	00:11:50	11,6%
6.	Artur Chojecki	KW PiS	00:05:43	00:11:26	11,2%
7.	Gustaw Marek Brzezina	KW PSL	00:05:29	00:10:58	10,8%

Podstawą procentowania jest czas trwania audycji: 1 godz. 41 min. 46 sek.=100%

Łącznie wypowiedzi kandydatów zajęły 1 godzinę 23 minuty. Czas wypowiedzi dziennikarzy moderujących dyskusję zajął 16 minut. Osoby z widowni przysłuchujące się debacie zabrały głos dwukrotnie w premierowym wydaniu (łącznie 1 minuta 20 sekund).

Prowadzący poinformowali, że zaproszenia do udziału w debacie nie przyjęli dwaj kandydaci: przedstawiciel KW Demokracja Bezpośrednia oraz przedstawiciel KW Nowa Prawica Janusza Korwina – Mikke.

W debacie podjęto m.in. kwestię budowy lotniska regionalnego planowanego w Szymanach koło Szczytna. Dziennikarze próbowali dowiedzieć się od kandydatów czy gdyby miałyby powstać lotniska w mniejszych lokalizacjach to samorząd powinien wspierać czy blokować takie inicjatywy. Inny temat dotyczył energetyki odnawialnej - *Sejmik mijającej*

kadencji uznał za priorytetową energetykę wiatrową. Czy to najlepsze rozwiązanie? Padło również pytanie o priorytety na najbliższą kadencję sejmiku wojewódzkiego.

Czas wypowiedzi poszczególnych kandydatów w debacie był w większości przypadków porównywalny i wynosił średnio 12 minut. Różnice które zaistniały wyniosły ok. 1,5 minuty. Najwięcej czasu zajęły wypowiedzi przedstawicielki KWW Wspólnota, Patriotyzm, Solidarność najmniej – przedstawiciela KW PSL. Różnica ta wynikała m.in. ze sposobu wypowiedzi kandydatki KWW Wspólnota, Patriotyzm, Solidarność, która nie przerywała wypowiedzi pomimo próśb prowadzących dziennikarzy.

- 12 listopada

Czas trwania: 1 godzina 44 minuty (52 minuty premiera i 52 powtórka).

Uczestnicy: kandydaci na prezydenta Ełku.

Wypowiedzi kandydatów zajęły 1 godzinę 20 minut, czas wypowiedzi dziennikarzy - 14 i pół minuty. Osoby z widowni przysłuchujące się debacie zabrały głos trzy razy w premierowym wydaniu. Łącznie ich czas wypowiedzi w obydwu wydaniach zajął 4 minuty. Audycja zawierała także pytania nagrane wcześniej w ramach przeprowadzonej przez dziennikarzy sondy ulicznej wśród mieszkańców Ełku (łącznie 5 minut).

Tabela nr 3. Czas trwania wypowiedzi w podziale na komitety w debacie z 12 listopada

Lp.	Imię i nazwisko kandydata	KOMITET WYBORCZY	Wypowiedzi przedstawicieli komitetów/kandydatów		
			Czas trwania wypowiedzi w wydaniu premierowym	Łączny czas trwania wypowiedzi kandydatów	Udział wypowiedzi w łącznym czasie trwania debaty w tygodniu
1.	Tomasz Andrukiewicz	KW Dobro wspólne	00:09:22	00:18:44	18%
2.	Andrzej Orzechowski	KW PO RP	00:09:16	00:18:32	17,8%
3.	Ireneusz Dzienisiewicz	KKW SLD Lewica Razem	00:07:29	00:14:58	14,4%
4.	Michał Tyszkiewicz	KW PiS	00:07:07	00:14:14	13,7%
5.	Hubert Piotrowski	KW Liga Kresowa	00:06:46	00:13:32	13%

Podstawą procentowania jest czas trwania audycji: 1 godz. 43 min. 56 sek.=100%

Pytania na które odpowiadali kandydaci dotyczyły: strategii rozwoju kultury w mieście; rozwoju rynku pracy, szczególnie dla osób młodych; ochrony drobnych sklepikarzy, którzy nie są w stanie udźwignąć konkurencji w postaci powstających supermarketów; ewentualnego wprowadzenia opłat za parkowanie w mieście; rozwoju infrastruktury – hali sportowej, nowych żłobków.

W debacie nie zachowano równowagi czasu wypowiedzi pomiędzy poszczególnymi kandydatami. Porównywalny czas wypowiedzi mieli kandydaci KWW Dobro Wspólne i KW

PO RP (po nieco ponad 18 i pół minuty). Blisko o 4 minuty mniej zajęły wypowiedzi przedstawiciela KKW SLD Lewica Razem, o 4 i pół minuty mniej – kandydata KW PiS. Najmniej czasu – 13 i pół minuty (czyli o ponad 5 minut mniej niż czas wypowiedzi kandydata KWW Dobro Wspólne) zajęły wypowiedzi kandydata KW Liga Kresowa.

- 13 listopada

Czas trwania: 1 godzina 33 minuty (47 minut premiera i 47 minut powtórka)

Uczestnicy: kandydaci na prezydenta Elbląga

Wypowiedzi kandydatów zajęły 1 godzinę 15 minut. Łączny czas wypowiedzi dziennikarzy wyniósł 14 i pół minuty. Osoby z widowni przysłuchujące się debacie zabrały głos dwa razy w premierowym wydaniu. Łącznie ich czas wypowiedzi w obydwu wydaniach zajął 1 minutę. Audycja zawierała także pytania nagrane wcześniej w ramach przeprowadzonej przez dziennikarzy sondy ulicznej wśród mieszkańców Elbląga (łącznie 2 minuty).

Tabela nr 4. Czas trwania wypowiedzi w podziale na komitety w debacie z 13 listopada

Lp.	Imię i nazwisko kandydata	KOMITET WYBORCZY	Wypowiedzi przedstawicieli komitetów/kandydatów		
			Czas trwania wypowiedzi w wydaniu premierowym	Łączny czas trwania wypowiedzi kandydatów	Udział wypowiedzi w łącznym czasie trwania debaty w tygodniu
1.	Cezary Balbuza	KWW EKO	00:07:18	00:14:36	15,7%
2.	Robert Marek Grabowski	KWW Elblążanie Razem	00:06:58	00:13:56	14,9%
3.	Edmund Szwed	KWW Obywatelski Elbląg	00:06:43	00:13:26	14,4%
4.	Mariusz Dariusz Nowak	KKW SLD Lewica Razem	00:06:26	00:12:52	13,8%
5.	Witold Wróblewski	KWW Witolda Wróblewskiego	00:06:03	00:12:06	13,0%
6.	Adrian Meger	KW Nowa Prawica Janusza Korwina - Mikke	00:04:06	00:08:12	8,8%

Podstawą procentowania jest czas trwania audycji: 1 godz. 33 min. 12 sek.=100%

Pytania na które odpowiadali kandydaci dotyczyły: strategii władz na zatrzymanie spirali zadłużenia miasta; oceny wyniku rankingu jakości życia w miastach przeprowadzonego przez jeden z tygodników - Elbląg znalazł się pod koniec listy; zwiększenia liczby miejsc pracy dla elblążan; zmniejszenia kolejek do lekarzy; poszerzenia oferty szkolnictwa i zajęć pozalekcyjnych oraz planowanych inwestycji w mieście.

W debacie nie zachowano równowagi czasu wypowiedzi pomiędzy poszczególnymi kandydatami. Różnica między najdłuższym czasem wypowiedzi (kandydat KWW EKO - ponad 14 i pół minuty), a najkrótszym czasem wypowiedzi (kandydat KW Nowa Prawica Janusza Korwina – Mikke – ponad 8 minut) wyniosła prawie 6 i pół minuty.

- 14 listopada

Czas trwania: 1 godzina 24 minuty

Uczestnicy: kandydaci na prezydenta Olsztyna

Wypowiedzi kandydatów zajęły 2 godziny 11 minut. Czas wypowiedzi dziennikarzy - 23 minuty. Pytania od mieszkańców Olsztyna (w ramach przeprowadzonej przez dziennikarzy sondy ulicznej oraz pytania widowni) zajęły niecałe 14 minut.

Pytania na które odpowiadali kandydaci dotyczyły m.in.: finansowania kultury; wpływu tzw. seks afery na ewentualny spadek zainteresowania samorządnością w regionie; zatrzymania turystów w mieście; strategii walki z bezrobociem.

Tabela nr 5. Czas trwania wypowiedzi w podziale na komitety w debacie z 14 listopada

Lp.	Imię i nazwisko kandydata	KOMITET WYBORCZY	Wypowiedzi przedstawicieli komitetów/kandydatów		
			Czas trwania wypowiedzi w wydaniu premierowym	Łączny czas trwania wypowiedzi kandydatów	Udział wypowiedzi w łącznym czasie trwania debaty w tygodniu
1.	Piotr Grzymowicz	KWW Piotra Grzymowicza	00:15:32	00:31:04	18,5%
2.	Andrzej Maciejewski	KW Nowa Prawica Janusza Korwina - Mikke	00:11:40	00:23:20	13,9%
3.	Iwona Arynt	KW PiS	00:11:28	00:22:56	13,7%
4.	Andrzej Ryński	KWW Andrzeja Ryńskiego Olsztyn Przyjazny Ludziom	00:11:01	00:22:02	13,1%
5.	Anna Wasilewska	KW PO RP	00:08:31	00:17:02	10,1%
6.	Marcin Adamczyk	KW PSL	00:07:24	00:14:48	8,8%

Podstawą procentowania jest czas trwania audycji: 2 godz. 47 min. 50 sek.=100%

Prowadzący poinformowali, że zaproszenia do udziału w debacie nie przyjął Czesław Małkowski - przedstawiciel KWW Czesława Jerzego Małkowskiego.

W debacie nie zachowano równowagi czasu wypowiedzi pomiędzy poszczególnymi kandydatami. Różnica między najdłuższym czasem wypowiedzi (KWW Piotra Grzymowicza - 31 minut), a najkrótszym czasem wypowiedzi (KW PSL – niecałe 15 minut) wyniosła ponad 16 minut.

- **My, Wy, Oni** - audycja została wyemitowana 10 listopada o godz. 16.15. Trwała 23 minuty. Audycja zazwyczaj trwa ok. 40 minut, jednak z uwagi na fakt, że trzech rozmówców nie skorzystało z zaproszenia Radia Olsztyn, czas audycji został skrócony.

Była to rozmowa w studiu z trzema gośćmi, przedstawionymi jako przedstawiciele partii politycznych (a nie kandydatami w wyborach samorządowych – dziennikarze nie podali słuchaczom tej informacji). Gośćmi byli:

- Elżbieta Wirska – przedstawicielka Solidarnej Polski, startująca w wyborach samorządowych do Rady Miasta Olsztyna z list KW PIS;
- Jarosław Słoma – członek Zarządu Województwa Warmińsko – Mazurskiego; kandydat do Sejmiku Województwa Warmińsko-Mazurskiego z list KW PO RP;
- Zbigniew Szczypiński – kandydat do Rady Powiatu w Olsztynie z list KKW SLD Lewica Razem.

Podjęto następujące tematy:

- Umorzone prokuratorskie śledztwo w sprawie term warmińskich. Czy oznacza to koniec kontrowersji wokół tej inwestycji?
- Problem trzech posłów usuniętych z PiS;
- Czy czas na zmiany w ordynacji wyborczej - by wybierać w wyborach powszechnych marszałka województwa i przewodniczącego zarządu powiatu?
- Komu zaufa elektorat wyborczy - partiom czy komitetom wyborczym "obywatelskim"?

W audycji nadano także wypowiedź (spoza studia - nagrany wcześniej) dr hab. Andrzeja Kozłowskiego z Wydziału Nauk Ekonomicznych UWM. Wyraził on opinię dotyczącą konieczności ograniczenia jego zdaniem prawa urzędników samorządowych do kandydowania na radnych. Goście odnieśli się do tej wypowiedzi.

Wypowiedzi gości zajęły łącznie 17 minut.

Tabela nr 6. Czas trwania wypowiedzi w podziale na komitety w audycji *My, Wy, Oni*

Lp.	Imię i nazwisko	KOMITET WYBORCZY	Wypowiedzi przedstawicieli komitetów/kandydatów	
			Czas	Udział
1.	Jarosław Słoma	KW PO RP	00:07:28	32%
2.	Elżbieta Wirska	KW PiS	00:05:49	25%
3.	Zbigniew Szczypiński	KKW SLD Lewica Razem	00:03:57	17%

Podstawą procentowania jest czas trwania audycji: 23 min. 27 sek. = 100%

Czas wypowiedzi poszczególnych kandydatów różnił się między sobą. Audycja nie miała charakteru debaty – nie zostały w niej jasno określone zasady dotyczące czasu

wypowiedzi. Była to raczej wymiana poglądów na tematy związane z regionem, tylko w niewielkim stopniu związana bezpośrednio z tematyką wyborczą. Najdłużej wypowiadał się przedstawiciel KW PO RP, najkrócej - KKW SLD Lewica Razem (różnica 3 i pół minuty).

Dziennikarz prowadzący nie poinformował słuchaczy, że goście są kandydatami w wyborach samorządowych.

2. Organy samorządu i szczeble wyborów

W debatach skupiono uwagę na kandydatkach na prezydentów miast w regionie: Ełku, Elbląga i Olsztyna oraz na kandydatkach do Sejmiku Województwa Warmińsko-Mazurskiego. W audycji publicystycznej *My, Wy, Oni* wzięli z kolei udział kandydaci do: Rady Miasta Olsztyna, Sejmiku Województwa Warmińsko-Mazurskiego oraz do Rady Powiatu w Olsztynie.

Z uwagi na łączny czas trwania trzech debat dotyczących wyboru prezydentów miast (6 godzin 5 minut, tj. 74% czasu trwania audycji publicystycznych) najwięcej uwagi poświęcono temu szczeblowi samorządu.

3. Kandydaci i komitety prezentowane w audycjach

Do udziału w debatach zaproszono wszystkich kandydatów na prezydentów Ełku, Elbląga i Olsztyna oraz przedstawicieli wszystkich komitetów ubiegających się o mandat radnego sejmiku, zarówno komitetów partii parlamentarnych, jak i komitetów lokalnych. Spośród komitetów partii pozaparlamentarnych w debatach uczestniczył przedstawiciel KW Nowa Prawica Janusza Korwina – Mikke.

W audycji *My, Wy, Oni* uczestniczyli przedstawiciele komitetów partii parlamentarnych: KW PO RP, KW PiS, KKW SLD Lewica Razem.

4. Merytoryczność tematyki wyborczej

Oferta audycji publicystycznych miała merytoryczny charakter, głównie dzięki przygotowaniu i przeprowadzeniu debat – których forma najlepiej umożliwia poznanie przez słuchaczy programów komitetów wyborczych i kandydatów. Nadawca dostarczył tym samym słuchaczom możliwie szerokiej i rzetelnej wiedzy o kandydatkach i programach.

Istotne jest, że nadawca oprócz debat na prezydentów stolicy województwa oraz mniejszych miast w regionie, zorganizował także debatę z udziałem kandydatów do sejmiku wojewódzkiego. Dzięki temu informacje o programach kandydatów były ważne nie tylko dla mieszkańców Olsztyna, Ełku i Elbląga – którzy wybierali prezydenta swojego miasta, ale także dla wszystkich mieszkańców regionu – wybierających radnych Sejmiku Województwa warmińsko-Mazurskiego.

5. Równowaga w dostępie kandydatów/ komitetów do anteny oraz zachowanie neutralności w sposobie ich prezentacji

Pomimo, że do udziału w debatach zaproszono wszystkich kandydatów na prezydentów miast oraz przedstawicieli wszystkich komitetów kandydujących do sejmiku

wojewódzkiego, nie w każdym przypadku zachowana została równowaga czasu wypowiedzi uczestników debat.

W debacie z udziałem kandydatów do sejmiku wojewódzkiego czas wypowiedzi przedstawicieli kandydatów był porównywalny. Z kolei w każdej z trzech debat – z udziałem kandydatów na prezydentów miast nie zachowano równowagi czasu wypowiedzi pomiędzy poszczególnymi kandydatami.

Również w audycji *My, Wy, Oni* czas przeznaczony na wypowiedzi poszczególnych rozmówców był nieproporcjonalny. Największy udział miały wypowiedzi przedstawiciela KW PO RP (32% w czasie trwania audycji), najniższy - KKW SLD Lewica Razem (17% - czyli niemal połowę mniej).

Nie stwierdzono naruszeń w sposobie prezentacji kandydatów i ich programów.

Audycje edukacyjno-instruktażowe

1. Informacje ogólne

Analizowany program zawierał specjalne audycje edukacyjno - instruktażowe pn. *Informacje wyborcze*, nadawane od poniedziałku do piątku. Przeanalizowano pięć wydań tych audycji emitowanych o godz. 9.05. Pojedyncze wydanie trwało średnio ponad 1,5 minuty. Łącznie zajęły 8 i pół minuty.

Każde wydanie zawierało wypowiedzi ekspertów:

- 10 listopada – Piotr Pawłowski, założyciel Stowarzyszenia Integracja;
- 11 listopada – Dorota Białowas, dyrektor olsztyńskiego Biura Wyborczego;
- 12 listopada – Dorota Białowas, dyrektor olsztyńskiego Biura Wyborczego;
- 13 listopada – dr Piotr Kulas, socjolog z Uniwersytetu Warszawskiego;
- 14 listopada – Kazimierz Czaplicki - sekretarz PKW.

Tabela nr 7. Czas wypowiedzi ekspertów w audycji *Informacje wyborcze*

Imię i nazwisko	Instytucja	czas trwania wypowiedzi
Piotr Pawłowski	Stowarzyszenia Integracja	0:00:42
Dorota Białowas	Olsztyńskie Biuro Wyborcze	0:01:16
dr Piotr Kulas	Uniwersytet Warszawski	0:00:33
Kazimierz Czaplicki	Państwowa Komisja Wyborcza	0:00:50

Podjęmowano tematy związane z samym uczestnictwem w wyborach: ułatwienia dla osób niepełnosprawnych – informacja o możliwości dowozu takiej osoby do punktu wyborczego; informacja o możliwości samodzielnego głosowania przez osoby niedowidzące

– dzięki nakładkom z alfabetem Braille’a (informacja gdzie można złożyć wniosek aby uzyskać takie usprawienie i pomoc); informacja kartach do głosowania jakie otrzymają wyborcy, jak oddać ważny głos, w jakich godzinach będą otwarte lokalne wyborcze; przypomnienie o konieczności wzięcia na wybory dokumentu tożsamości; wyjaśnienie czym różnią się wybory w okręgach jednomandatowych od systemu proporcjonalnego; wyjaśnienie na czym polega sondaż *exit pool* - badanie wychodzących z lokalu wyborczego; kiedy można spodziewać się sondażowych oraz oficjalnych wyników wyborów.

2. Merytoryczność tematyki wyborczej

Edukacyjno-instruktażowy cykl miał charakter merytoryczny. Podjęto w nim tematy wartościowe dla słuchaczy-wyborców, szczególnie – dla osób niepełnosprawnych. Uzupełniały one informacje wyborcze obecne w serwisach i publicystyce.

RADIO OPOLE S.A.

Audycje informacyjne

1. Czas trwania i ranga tematyki wyborczej

Monitoringiem objęto 28 wydań dzienników nadawanych w tygodniu poprzedzającym kampanię wyborczą (od soboty 8 listopada do piątku 14 listopada). Były to wydania emitowane w czasie najwyższej dziennej słuchalności programu (tj. o godz. 7.00, 09.00, 14.00 i 16.00¹). Ich łączny czas trwania wyniósł 1 godz. 59 min. W ich ramach nadano 35 przekazów wyborczych, które zajęły ponad 39 min., to jest 33% czasu analizowanych serwisów informacyjnych.

Przekazy wyborcze były obecne codziennie, choć nie we wszystkich wydaniach dzienników monitorowanych danego dnia. Nadawano im wysoką rangę - najczęściej umieszczano na pierwszej i drugiej pozycji w dzienniku. Średni czas trwania przekazów wyborczych wynosił około 1 minuty. Liczba i czas przekazów wyborczych były najwyższe w sobotę i niedzielę (8 i 9 listopada) oraz dwa dni przed ciszą wyborczą.

2. Organy samorządu i szczeble wyborów

W monitorowanym okresie koncentrowano się na wyborach władz wojewódzkich (sejmiku) oraz władz stolicy regionu (rady miasta i prezydenta). W ramach ww. szczebli prezentowano zarówno kandydatów z list partyjnych jak i kandydatów obywatelskich („KW Razem dla Opola, KWW Arkadiusza Wiśniewskiego, KWW Nowa Lewica Opolska, KWW Tomasz Wantały”). Znacznie mniej uwagi poświęcono wyborom w mniejszych ośrodkach miejskich lub wsiach (wspomniano jedynie o kandydatach na burmistrzów i wójtów w Brzegu, Prudniku i Namysłowie).

3. Komitety wyborcze

Tabela nr 1: Łączny czas trwania przekazów wyborczych i wypowiedzi (setek) w podziale na komitety

Lp.	KOMITET WYBORCZY	Przekazy wyborcze		Wypowiedzi wyborcze (setki)	
		Czas trwania przekazów o komitecie	Udział % w łącznym czasie trwania przekazów	Czas trwania wypowiedzi i (setki)	Udział % w łącznym czasie trwania przekazów
1.	KW PO RP	00:07:59	20,3%	00:03:05	7,8%
2.	KW PIS	00:07:19	18,6%	00:03:29	8,9%
3.	KKW SLD Lewica Razem	00:04:27	11,3%	00:01:27	3,7%

¹ 8 listopada zmonitorowano wydanie z godz. 15, ponieważ o 16 nie nadano serwisu informacyjnego.

4.	KWW A. Wiśniewskiego	00:03:47	9,6%	00:01:48	4,6%
5.	KW Razem dla Opola	00:03:30	8,9%	00:01:32	3,9%
6.	KWW Mniejszość Niemiecka	00:02:26	6,2%	00:01:13	3,1%
7.	KWW Nowa Lewica Opolska	00:00:56	2,4%	00:00:28	1,2%
8.	KWW Tomasz Wantuły	00:00:48	2,0%	00:00:00	0,0%
9.	KW PSL	00:00:38	1,6%	00:00:00	0,0%
10.	KW Solidarni dla Namysłowa	00:00:02	0,1%	00:00:02	0,1%
11.	KW Solidarni Grzegorza Jędrzeja	00:00:02	0,1%	00:00:02	0,1%

Podstawą procentowania jest łączny czas trwania przekazów wyborczych: 39 min. 21 sek. = 100%

W monitorowanych wydaniach dzienników zaprezentowano jedenaście komitetów wyborczych obecnych w regionie (zarówno parlamentarnych jak i obywatelskich). Najwięcej uwagi poświęcono kampanii i rywalizacji pomiędzy dwoma największymi konkurentami, tj. PO i PiS, natomiast o pozostałych ugrupowaniach informowano w mniejszym stopniu. Wśród komitetów partyjnych (w monitorowanych wydaniach serwisów) najbardziej marginalizowane było ugrupowanie PSL. W czasie poświęconym komitetom wyborczym wypowiadali się zarówno kandydaci jak i partyjni liderzy, działacze związkowi oraz inne osoby wspierające komitety.

4. Merytoryczność przekazów

Większość przekazów wyborczych miała charakter merytoryczny co pozwoliło słuchaczom na poznanie kandydatów oraz ich programów i w konsekwencji ułatwiało dokonanie świadomych wyborów służących lokalnej samorządności. Pozytywnie należy również ocenić przedstawienie informacji o poszczególnych komitetach i kandydatach w aspekcie lokalnym. Podejmowano kwestie merytoryczne (programy niektórych kandydatów i podsumowania ich dotychczasowych działań w samorządzie) oraz związane z wizerunkiem kandydatów (lokalne spory i ataki personalne na kandydatów oraz sztaby wyborcze, gesty poparcia dla kandydatów ze strony liderów politycznych i działaczy), jak również profrekwencyjne (zachęty ze strony liderów partyjnych i kandydatów do wzięcia udziału w głosowaniu). Ponadto, w kontekście trwającej kampanii wyborczej informowano o konwencji PO.

W ramach przekazów wyborczych nie odnoszących się bezpośrednio do poszczególnych komitetów informowano o: zaangażowaniu związkowców (NSZZ Solidarność) w sprawy samorządowe oraz o ich udziale w wyborach samorządowych, o mających się odbyć na antenie Radia Opole debatach samorządowych, o wynikach sondaży przedwyborczych i o procedurach dotyczących głosowania. Przy czym najwięcej informacji o sposobie głosowania wyemitowano ostatniego dnia trwania kampanii wyborczej (tj. 14

listopada).

5. Równowaga w dostępie kandydatów/komitetów do anteny oraz zachowanie neutralności w sposobie ich prezentacji

Koncentrowano się na rywalizacji dwóch największych komitetów parlamentarnych (PO-20% i PiS-19%) poświęcając im podobny czas antenowy. Równowagi w dostępie nie zachowano jednak w stosunku do ugrupowania będącego w koalicji rządzącej, tj. PSL (poświęcono mu jedynie 2% czasu przekazów wyborczych). Stosunkowo liczną reprezentację w przekazach wyborczych miały natomiast komitety lokalne (na 11 prezentowanych aż 7 to lokalne). W podziale czasu ich łączny udział wyniósł ponad 29% czasu trwania przekazów wyborczych. Przekazy miały charakter neutralny - nie stwierdzono naruszeń w sposobie prezentacji kandydatów i ich programów.

Audycje publicystyczne

1. Informacje ogólne

Rozgłośnia w ostatnim tygodniu kampanii nadawała debaty oraz inne audycje publicystyczne poświęcone tematyce wyborczej. Były to audycje, które poszerzyły wiedzę słuchaczy o kandydatach i ich programach, ja również o kwestiach związanych z procedurą wyborczą. Łącznie monitoringiem objęto **4 godziny 6 minut** audycji publicystycznych. Były to:

1) Cztery wydania cyklu *W cztery oczy* (czas trwania pojedynczego wydania to średnio 11 minut; łącznie 47 minut 45 sekund).

Poranna dyskusja dziennikarza z zaproszonym gościem o różnorodnych sprawach związanych z wyborami. W monitorowanych wydaniach byli obecni kandydaci, osoba wspierająca komitety oraz ekspert.

- **wydanie z 10 listopada o godz. 8:05:** rozmowa z kandydatem PO na prezydenta Opola - Tadeuszem Jarmuziewiczem - o zagadnieniach związanych m.in. z: prognozowanymi wynikami wyborów, nieuczciwą walką wyborczą pomiędzy kandydatami oraz z planami na modernizację energetyki ciepłej i komunikacji miejskiej w Opolu.

- **wydanie z 12 listopada o godz. 8:05** rozmowa z lokalnym działaczem NSZZ Solidarność - Grzegorzem Adamczykiem - o sprawie rozliczania delegacji służbowych, o nieuczciwości polityków, o działaniach lokalnych polityków PO przeciwko pracownikom (tj. o kandydujących: Andrzej Bule, Tomasz Kostusiu, Tadeuszu Jarmuziewicz), o poparciu NSZZ Solidarność dla niektórych kandydatów na burmistrzów i wójtów.

- **wydanie z 13 listopada o godz. 8:05:** rozmowa z prezydentem Opola i kandydatem PO do sejmiku województwa opolskiego - Ryszardem Zembaczyńskim o dotychczasowych osiągnięciach na stanowisku prezydenta Opola, o przebiegu kampanii, o prognozach dotyczących wyników wyborów i przyszłej koalicji rządzącej w mieście, o kwestii ewentualnego poparcia jednego z kandydatów na prezydenta Opola.

- **wydanie z 14 listopada o godz. 8:05:** rozmowa z ekspertem - dyrektorem opolskiej

delegatury krajowego biura wyborczego - o procedurze związanej z głosowaniem.

2) Cztery wydania debat kandydatów na burmistrzów i prezydentów miast (czas trwania pojedynczego wydania wyniósł średnio 50 minut; łącznie 3 godziny 18 minut 9 sekund).

Każdą debatę rozpoczynało wprowadzenie dziennikarza - przedstawienie kandydatów oraz podsumowanie obecnej sytuacji miasta. Następnie dziennikarze zadawali pytania poszczególnym kandydatom - najczęściej prosili kandydatów o ocenę kondycji miasta i jego obecnych władz, o wskazanie najważniejszych problemów do rozwiązania, a następnie o plany kandydatów wobec miasta.

- debata kandydatów na Burmistrza Miasta Krapkowice (emisja 10.XI., godz. 17:05; czas trwania: 50 min.). W debacie uczestniczyli wszyscy zarejestrowani kandydaci: Andrzej Kasiura (burmistrz) z KWW dla Krapkowic, Krzysztof Lorek z KW Ruch Autonomii Śląska, Maciej Sonik (starosta) z KWW Macieja Sonika, Waldemar Stolarek z KWW Razem dla Obywatela.

- debata kandydatów na Burmistrza Miasta Strzelce Opolskie (emisja 12.XI., godz. 17:05; czas trwania: 49 min.). Do debaty zaproszono wszystkich (pięciu) zarejestrowanych kandydatów, natomiast wzięło w niej udział czterech kandydatów: Tadeusz Goc (burmistrz) z KWW Spółdzielni Mała Ojczyzna, Jerzy Korwin Małaczyński z KWW Niezależni Radni, Henryk Rudnir z KWW Mniejszość Niemiecka, Jan Wróblewski z Jan Wróblewski. Rozwój - Odpowiedzialność - Współpraca.

- debata kandydatów na Prezydenta Miasta Kędzierzyn-Koźle (emisja 13.XI., godz. 17:05; czas trwania: 50 min.). Do debaty zaproszono wszystkich (siedmiu) zarejestrowanych kandydatów, natomiast wzięło w niej udział sześciu kandydatów: Sabina Nowosielska z KW PO, Wiesław Fąfara (był prezydent) z KKW SLD Lewica Razem, Wojciech Jagiełło (przewodniczący rady miasta) z KWW Wojciecha Jagiełło, Grzegorz Peczkis z KW PiS, Dawid Rum z KW Nowa Prawica — Janusza Korwin-Mikke, Artur Widłak z KWW Jedność Artura Widłaka.

- debata kandydatów na Prezydenta Miasta Opole (emisja 14.XI., godz. 17:05; czas trwania: 49 min.). W debacie uczestniczyli wszyscy zarejestrowani kandydaci: Norbert Honka z KWW Mniejszość Niemiecka, Tadeusz Jarmuziewicz z KW PO, Marcin Ociepa z KW Razem dla Opola, Jarosław Pile z KWW Nowa Lewica Opolska, Grzegorz Sawicki z KW PSL, Arkadiusz Wiśniewski z KWW Arkadiusza Wiśniewskiego.

2. Organy samorządu i szczeble wyborów

W monitorowanych wydaniach audycji publicystycznych uczestniczyli kandydaci w wyborach bezpośrednich do władz miasta (na burmistrzów i prezydentów miast). Byli to zarówno kandydaci do władz stolicy regionu, jak i mniejszych miast (Krapkowic, Strzelce Opolskich, Kędzierzyna-Koźle). Jednokrotnie, wystąpił również kandydat do władz na szczeblu wojewódzkim (do sejmiku województwa opolskiego). W ramach ww. szczebli prezentowano zarówno kandydatów z list partyjnych jak i obywatelskich.

3. Kandydaci i komitety prezentowane w audycjach

W debatach łącznie wzięło udział dwudziestu kandydatów (po czterech kandydatów na

burmistrzów Krapkowic i Strzelec Opolskich, po sześciu kandydatów na prezydenta Kędzierzyna-Koźle i Opola). Do debat zaproszono wszystkich zarejestrowanych kandydatów, jednak nie wszyscy skorzystali z zaproszenia (w debacie nie uczestniczył kandydat na burmistrza Strzelec Opolskich - Adrian Czubak z KW PiS oraz kandydat na prezydenta Kędzierzyna-Koźle – Tomasz Wantuła z KWW Tomasza Wantuły). Najliczniej reprezentowaną grupą podczas debat byli kandydaci z lokalnych list wyborczych (na 20 prezentowanych aż 14 to lokalni). Udział procentowy wypowiedzi kandydatów w podziale na komitety w poszczególnych wydaniach *debat był następujący*:

Tabela nr 3. Czas trwania wypowiedzi w podziale na komitety w debacie kandydatów na Burmistrza Miasta Krapkowice

Lp.	KOMITET WYBORCZY		Wypowiedzi kandydatów	
			Czas trwania wypowiedzi	Udział % czasu trwania wypowiedzi w debacie
1.	Maciej Sonik (starosta)	KWW Macieja Sonika	00:16:48	33,6%
2.	Andrzej Kasiura (burmistrz)	KWW dla Krapkowic	00:12:33	25,1%
3.	Waldemar Stolarek	KW Razem dla Obywatela	00:09:33	19,1%
4.	Krzysztof Lorek	KW Ruch Autonomii Śląska	00:04:40	9,3%

Podstawą procentowania jest czas trwania debaty: 50 min. = 100%

Tabela nr 4. Czas trwania wypowiedzi w podziale na komitety w debacie kandydatów na Burmistrza Miasta Strzelce Opolskie

Lp.	KOMITET WYBORCZY		Wypowiedzi kandydatów	
			Czas trwania wypowiedzi	Udział % czasu trwania wypowiedzi w debacie
1.	Tadeusz Goc (burmistrz)	KWW Spółdzielni Mała Ojczyzna	00:13:16	27,1%
2.	Jan Wróblewski	KWW Jana Wróblewskiego	00:11:52	24,2%
3.	Jerzy Korwin Małaczyński	KWW Niezależni Radni	00:11:26	23,3%

4.	Henryk Rudner	KWW Mniejszość Niemiecka	00:08:08	16,6%
----	---------------	--------------------------	----------	-------

Podstawą procentowania jest czas trwania debaty: 49 min. = 100%

Tabela nr 5. Czas trwania wypowiedzi w podziale na komitety w debacie kandydatów na Prezydenta Miasta Kędzierzyn-Koźle

Lp	KOMITET WYBORCZY		Wypowiedzi kandydatów	
			Czas trwania wypowiedzi	Udział % czasu trwania wypowiedzi w debacie
1.	Wiesław Fąfara	KW SLD Lewica Razem	00:09:02	18,0%
2.	Artur Widłak	KWW Jedność Artura Widłaka	00:08:26	16,8%
3.	Grzegorz Peczkis	KW PIS	00:08:04	16,0%
4.	Wojciech Jagiełło	KWW Wojciecha Jagiełło	00:06:41	13,3%
5.	Dawid Rum	KW Kongres Nowej Prawicy	00:05:55	11,8%
6.	Sabina Nowosielska	KW PO RP	00:05:37	11,2%

Podstawą procentowania jest czas trwania debaty: 50 min. = 100%

Tabela nr 6. Czas trwania wypowiedzi w podziale na komitety w debacie kandydatów na Prezydenta Miasta Opole

Lp	KOMITET WYBORCZY		Wypowiedzi kandydatów (setki)	
			Czas trwania wypowiedzi	Udział % czasu trwania wypowiedzi w debacie
1.	Arkadiusz Wiśniewski	KWW Arkadiusza Wiśniewskiego	00:09:56	20,3%
2.	Norbert Honka	KWW Mniejszość Niemiecka	00:07:33	15,5%
3.	Jarosław Pilc	KWW Nowa Lewica Opola	00:07:32	15,4%
4.	Marcin Ociepa	KWW Razem dla Opola	00:07:10	14,7%
5.	Tadeusz Jarmuziewicz	KW PO RP	00:06:37	13,5%
6.	Grzegorz Sawicki	KW PSL	00:05:24	11,1%

Podstawą procentowania jest czas trwania debaty: 59 min. = 100%

Widoczne różnice w czasie wystąpień poszczególnych kandydatów wynikały z braku ustalonego limitu czasu na wypowiedź. Brak dobrej organizacji w tym zakresie przyniósł

w efekcie stworzenie nierównych szans zaprezentowania się wszystkim kandydatom.

W cyklu *W cztery oczy* wziął udział jeden kandydat na prezydenta Opola i jeden kandydat do sejmiku województwa opolskiego oraz lokalny działacz NSZZ Solidarność wspierający kandydatów startujących z list wyborczych KW PiS, KWW Solidarni dla Namysłowa i KWW Solidarni Grzegorza Jędrzeja, KWW Nowoczesna Gmina, KWW Razem dla Gminy Janiny Wcisło. Udział procentowy wypowiedzi kandydatów w podziale na komitety w zmonitorowanych wydaniach cyklu *W cztery oczy* był następujący:

Tabela nr 7. Czas trwania wypowiedzi w podziale na komitety w cyklu w *Cztery oczy*

Lp.	KOMITET WYBORCZY		Wypowiedzi przedstawicieli komitetów/kandydatów		Szczegół wyborów
			Czas trwania wypowiedzi	Udział % łącznego czasu trwania wypowiedzi w cyklu	
1.	Tadeusz Jarmuziewicz	KW PO RP	00:09:19	19,5%	prezydent miasta Opole
2.	Grzegorz Adamczyk	KW PiS, KWW Solidarni dla Namysłowa i KWW Solidarni Grzegorza Jędrzeja, KWW Nowoczesna Gmina, KWW Razem dla Gminy Janiny Wcisło	00:08:58	18,7%	burmistrz, wójt
3.	Ryszard Zembaczyński (prezydent m. Opole)	KW PO RP	00:07:00	14,6%	sejmik województwa opolskiego

Podstawą procentowania jest łączny czas trwania cyklu: 48 min. = 100%

Podsumowując, w zmonitorowanych wydaniach audycji publicystycznych czas wypowiedzi poszczególnych kandydatów nie był jednakowy, niemniej każdemu zapewniono możliwość wystarczającego zaprezentowania własnej sylwetki i programu. Pozytywnie należy również ocenić obecność licznej grupy kandydatów lokalnych komitetów obywatelskich.

4. Merytoryczność tematyki wyborczej

Monitorowane wydania audycji publicystycznych dotyczyły głównie kwestii merytorycznych. Słuchacze mieli możliwość poznać stanowiska kandydatów na burmistrzów i prezydentów miast w najważniejszych kwestiach (w sprawie obecnej kondycji miasta oraz jego władz, w sprawie sposobów rozwiązania najważniejszych problemów miasta oraz planów jego modernizacji). Była to pewna konfrontacja wizji przyszłości z realiami, dzięki której słuchacze mieli możliwość dokonania oceny i świadomego wyboru kandydatów.

Ponadto, ostatniego dnia kampanii wiedzę słuchaczy o programach kandydatów uzupełniono wyczerpującą informacją o praktycznych aspektach głosowania.

5. Równowaga w dostępie kandydatów/komitetów do anteny oraz zachowanie neutralności w sposobie ich prezentacji

W monitorowanych wydaniach debat wyborczych nie zachowano pełnej równowagi co wynika z zastosowanej przez nadawcę formuły, która nie określała limitów czasowych wypowiedzi poszczególnych kandydatów. Niemniej należy podkreślić, że zachowano neutralność w sposobie prezentowania kandydatów - do debat zaproszono wszystkich zarejestrowanych kandydatów, każdemu kandydatowi zapewniono możliwość zaprezentowania w wystarczający sposób własnej sylwetki i programu oraz wypowiedzenia się na zadany temat, jak również nie przerywano ich wypowiedzi.

Audycje informacyjne**1. Czas trwania i ranga tematyki wyborczej**

Monitoringiem objęto 28 wydań dzienników, nadawanych w tygodniu poprzedzającym niedzielę wyborczą (od soboty 8 listopada do piątku 14 listopada). Były to wydania emitowane w czasie najlepszej dziennej słuchalności programu (wydania emitowane o godz. 7.00, 09.00, 14.00 i 16.00²). Ich łączny czas trwania serwisów wyniósł 1 godz. 55 min. W ich ramach nadano tylko osiem przekazów wyborczych, które zajęły blisko 9 min., to jest 7,5% czasu analizowanych serwisów informacyjnych.

Przekazów wyborczych nie nadawano codziennie - były obecne jedynie w ośmiu wydaniach serwisów na 28. Informacjom wyborczym nadano wysoką rangę - najczęściej umieszczano przekazy wyborcze na drugiej pozycji w dzienniku. Średni czas trwania przekazów wynosił około minuty. Liczba i czas przekazów wyborczych były najwyższe na dwa dni przed ciszą wyborczą, co wskazuje, że ranga tematyki wyborczej w serwisach nadawcy rosła wraz z finiszem kampanii.

2. Organy samorządu i szczeble wyborów

W monitorowanym okresie koncentrowano się wyłącznie na wyborach władz powiatowych, natomiast brak było przekazów dotyczących innych szczebli wyborów. Było to przekazy dotyczące kandydatów do władz stolicy regionu (rady miasta i prezydenta). Prezentowano zarówno kandydatów z list partyjnych jak i kandydatów obywatelskich („KWW Stowarzyszenie Rozwój Rzeszowa Tadeusza Ferencza w Rzeszowie, KWW Marty Niewczas-Aktywny Rzeszów”). Nie poświęcono natomiast uwagi kandydatom z mniejszych ośrodków miejskich i wsi.

3. Komitety wyborcze

Tabela nr 1: Łączny czas trwania przekazów wyborczych i wypowiedzi (setek) w podziale na komitety

Lp.	KOMITET WYBORCZY	Przekazy wyborcze		Wypowiedzi wyborcze (setki)	
		Czas trwania przekazów o komitecie	Udział % w łącznym czasie trwania przekazów wyborczych	Czas trwania wypowiedzi (setek)	Udział % w łącznym czasie trwania przekazów wyborczych
1.	KW PIS	00:01:21	15,7%	00:00:11	2,1%
2.	KKW SLD Lewica Razem	00:01:14	14,3%	00:00:42	8,1%
3.	KWW Marty Niewczas - Aktywny Rzeszów	00:01:08	13,2%	00:00:29	5,6%

² 8 listopada zmonitorowano wydanie z godz. 15, ponieważ o 16 nie nadano serwisu informacyjnego.

4.	KWW Rozwój Rzeszowa Tadeusza Ferencza	00:00:48	9,3%	00:00:16	3,1%
5.	KW PO	00:00:31	6,0%	00:00:15	2,9%

Podstawą procentowania jest łączny czas trwania przekazów wyborczych: 8 min. 37 sek. = 100%

W monitorowanych wydaniach dzienników zaprezentowano jedynie pięć komitetów wyborczych zarejestrowanych w regionie (trzy partyjne i dwa obywatelskie). Najdłuższy był czas informacji o komitetach partyjnych PiS i SLD Lewica Razem oraz o Komitecie Obywatelskim Marty Niewczas-Aktywny Rzeszów, natomiast o pozostałych komitetach informowano w marginalnym stopniu lub nie informowano w ogóle. W czasie poświęconym komitetom wyborczym wypowiadali się kandydaci, eksperci oraz osoby wspierające komitety.

4. Merytoryczność przekazów

Przekazy wyborcze miały głównie charakter wizerunkowo-profekwencyjny oraz podsumowujący przebieg kampanii. Prezentowano gesty poparcia dla lokalnych kandydatów ze strony liderów politycznych, liderzy partyjni i kandydaci zachęcali do wzięcia udziału w głosowaniu. Ponadto, ekspert komentował nastroje panujące przed wyborami w dwóch największych ugrupowaniach (w PO i PiS). W niewielkim stopniu koncentrowano się natomiast na kwestiach programowych (nadano jeden przekaz).

W ramach przekazów wyborczych nie odnoszących się bezpośrednio do poszczególnych komitetów informowano o: mających się odbyć na antenie Radia Rzeszów debatach samorządowych, wynikach sondaży przedwyborczych i procedurach dotyczących głosowania. Przy czym najwięcej informacji o sposobie głosowania wyemitowano w dwóch ostatnich dnia trwania kampanii wyborczej (tj. 13 i 14 listopada).

5. Równowaga w dostępie kandydatów/komitetów do anteny oraz zachowanie neutralności w sposobie ich prezentacji

W monitorowanych wydaniach serwisów nie zachowano równowagi w dostępie do anteny pomiędzy dwoma największymi komitetami, tj. PO (6%) i PiS (16%), a ponadto nie zaprezentowano połowy komitetów partyjnych zarejestrowanych na listach wyborczych w regionie podkarpackim (tj. KW PSL, KW Twój Ruch, Nowa Prawica Janusza Korwina-Mikke).

Stosunkowo wysoki udział w łącznym czasie przekazów wyborczych miały natomiast lokalne komitety obywatelskie (23% czasu trwania przekazów wyborczych).

Przekazy miały charakter neutralny - nie stwierdzono naruszeń w sposobie prezentacji kandydatów i ich programów.

Audycje publicystyczne

1. Informacje ogólne

Rozgłośnia w ostatnim tygodniu kampanii nadawała debaty oraz inne audycje

publicystyczne poświęcone tematyce wyborczej. Były to audycje, które poszerzyły wiedzę słuchaczy o kandydatach i ich programach, ja również o kwestiach związanych z procedurą wyborczą. Łącznie 4 godziny 13 minut audycji publicystycznych. Były to:

1) trzy wydania **debat kandydatów na prezydentów miast** (czas trwania pojedynczego wydania to średnio 50 minut; łącznie 2 godziny 33 minuty).

Każda debata była podzielona na dwie części: pierwsza części rozpoczynała się od autoprezentacji każdego z kandydatów, a następnie kandydaci odpowiadali na pytania dziennikarzy dotyczące sposobów rozwiązania rozmaitych problemów miasta (inwestycyjnych, finansowych, infrastrukturalnych, bezrobocia, zanieczyszczeń, oświatowo-kulturalnych, etc.). W drugiej części debaty kandydaci kierowali pytania do siebie nawzajem oraz odpowiadali na pytania od słuchaczy. Na zakończenie każdego wydania debaty przedstawiano wyniki przedwyborczego sondażu prowadzonego w trakcie audycji wśród słuchaczy.

- **debata kandydatów na Prezydenta Miasta Mielec** (emisja 12.XI., godz. 11:05; czas trwania: 49 min.).

Do debaty zaproszono wszystkich (pięciu) zarejestrowanych kandydatów, natomiast wzięło w niej udział trzech kandydatów: Daniel Kozdęba z KW Razem dla Ziemi Mieleckiej, Maria Orłowska z KW PiS, Krzysztof Popiołek z KWW Prawda i Sprawiedliwość Mielec.

- **debata kandydatów na Prezydenta Miasta Tarnobrzeg** (emisja 13.XI., godz. 11:05; czas trwania: 54,5 min.).

Do debaty zaproszono wszystkich (sześciu) zarejestrowanych kandydatów, natomiast wzięło w niej udział czterech kandydatów: Tadeusz Gospodarczyk z KW Tadeusza Gospodarczyka, Grzegorz Kielb z KWW Moje Miasto Tarnobrzeg, Norbert Mastalerz z KW PO RP, Wiktor Stasiak z KW PiS.

- **debata kandydatów na Prezydenta Miasta Przemyśl** (emisja 14.XI., godz. 11:05; czas trwania: 53 min.).

Do debaty zaproszono wszystkich (ośmiu) zarejestrowanych kandydatów, natomiast wzięło w niej udział czterech kandydatów: Wojciech Błachowicz z KW PO RP, Robert Choma z KWW Roberta Chomy Porozumienie dla Przemyśla, Artur Gerula z KWW Przeserca Popierają Asterixa, Błażej Wilk z KW Nowa Prawica — Janusza Korwin-Mikke.

2) jedno wydanie audycji **Podkarpacki panel polityczny, w ramach której odbyła się debata kandydatów na sejmik województwa podkarpackiego** (premiera 10.XI., godz. 11:05; czas trwania: 50 min.; powtórka 11.11; godz. 02:00).

W debacie uczestniczyli przedstawiciele komitetów wyborczych mających swoich kandydatów we wszystkich pięciu okręgach wyborczych – Justyna Sokołowska z KW PSL, Władysław Ortyl z KW PiS, Teresa Kubas-Hul z KW PO RP, Oskar Kocham z KW Ruch Narodowy, Anna Kowalska z KKW SLD Lewica Razem, Ireneusz Dzieszko z KW Nowa Prawica - Janusza Korwin-Mikke, Damian Karol z KW Twój Ruch. Debata była prowadzona w sposób zbliżony do opisanych wyżej debat prezydenckich.

2. Organy samorządu i szczeble wyborów

W zmonitorowanych wydaniach debat uczestniczyli kandydaci z różnych szczebli wyborów samorządowych, a mianowicie do sejmiku województwa podkarpackiego i na prezydentów miasta: Mielca, Tarnobrzega oraz Przemyśla. W ramach ww. szczebli prezentowano zarówno kandydatów z list partyjnych jak i kandydatów obywatelskich.

3. Kandydaci i komitety prezentowane w audycjach

W debatach łącznie wzięło udział osiemnastu kandydatów (po trzech lub czterech kandydatów w debatach na prezydentów miast oraz siedmiu w debacie kandydatów do sejmiku województwa podkarpackiego). Do debat zaproszono wszystkich zarejestrowanych kandydatów, jednak nie wszyscy skorzystali z zaproszenia (w debacie nie uczestniczyło trzech kandydatów na prezydenta Mielca: Janusz Chodorowski z KWW Nasz Mielec Janusza Chodorowskiego, Paweł Świerczyński z KWW Nowy Mielec-Nowy Powiat i Piotr Wiech z KWW Lepszy Mielec; dwóch kandydatów na prezydenta Tarnobrzega: Krzysztof Wianecki z KWW Krzysztof Wianecki, Zbigniew Modawski z KWW SLD Lewica Razem, czterech kandydatów na prezydenta Przemyśla: Jan Błotnicki z KW PiS, Władysław Bukowski z KW PiS, Mirosław Majkowski z KWW Patriotyczny Polski Przemyśl, Rafał Oleszke z KWW Rafała Oleszke Przyszłość Przemyśla. Najliczniej reprezentowaną grupą podczas debat byli kandydaci z list partyjnych (na 18 prezentowanych aż 11 to partyjni). Udział procentowy wypowiedzi kandydatów w podziale na komitety w poszczególnych wydaniach *debat był następujący*:

Tabela nr 3. Czas trwania wypowiedzi w podziale na komitety w debacie kandydatów na Prezydenta Miasta Mielec

Lp.	KOMITET WYBORCZY	Wypowiedzi kandydatów	
		Czas trwania wypowiedzi	Udział % czasu trwania wypowiedzi w czasie trwania debaty
1.	Krzysztof Popiołek (poseł)	KWW Prawda i Sprawiedliwość Mielec	00:15:46 34,0%
2.	Daniel Kozdęba	KW Razem dla Ziemi Mieleckiej	00:10:44 23,2%
3.	Maria Orłowska	KW PIS	00:09:07 19,7%

Podstawą procentowania jest czas trwania debaty: 49 min. = 100%

Tabela nr 4. Czas trwania wypowiedzi w podziale na komitety w debacie kandydatów na Prezydenta Miasta Tarnobrzeg

Lp.	KOMITET WYBORCZY	Wypowiedzi kandydatów	
		Czas trwania wypowiedzi	Udział % czasu trwania wypowiedzi w czasie trwania debaty

1.	Norbert Mastalerz (prezydent)	KW PO RP	00:17:17	31,7%
2.	Tadeusz Gospodarczyk	KWW Tadeusza Gospodarczyka	00:09:46	17,9%
3.	Wiktor Stasiak	KW PIS	00:08:32	15,6%
4.	Grzegorz Kielb	KWW Moje Miasto Tarnobrzeg	00:07:46	14,2%

Podstawą procentowania jest czas trwania debaty: 54,5 min. = 100%

Tabela nr 5. Czas trwania wypowiedzi w podziale na komitety w debacie kandydatów na Prezydenta Miasta Przemyśl

Lp.	KOMITET WYBORCZY	Wypowiedzi kandydatów		
		Czas trwania wypowiedzi	Udział % czasu trwania wypowiedzi w czasie trwania debaty	
1.	Robert Choma (prezydent)	KWW R. Chomy Porozumienie dla Przemyśla	00:10:45	20,3%
2.	Wojciech Błachowicz	KW PO RP	00:10:34	20,0%
3.	Błażej Wilk	KW Nowa Prawica - Janusza Korwin-Mikke	00:09:33	18,0%
4.	Artur Gerula	KWW Przeserca popierają Asterixa	00:07:14	13,7%

Podstawą procentowania jest czas trwania debaty: 53 min. = 100%

Tabela nr 6. Czas trwania wypowiedzi w podziale na komitety w debacie kandydatów do Sejmiku województwa podkarpackiego

Lp.	KOMITET WYBORCZY	Wypowiedzi kandydatów		
		Czas trwania wypowiedzi	Udział % czasu trwania wypowiedzi w czasie trwania debaty	
1.	Władysław Ortyl (marszałek woj.)	KW PIS	00:09:39	19,2%
2.	Teresa Kubas-Hul (PARP)	KW PO RP	00:07:38	15,2%
3.	Oskar Kochman	KW RN	00:05:46	11,5%

4.	Anna Kowalska	KW SLD Lewica Razem	00:05:32	11,0%
5.	Ireneusz Dzieszeko	KW Nowa Prawica - Janusza Korwin-Mikke	00:04:58	9,9%
6.	Justyna Sokołowska	KW PSL	00:04:09	8,2%
7.	Damian Karol	KW Twój Ruch	00:01:54	3,8%

Podstawą procentowania jest czas trwania debaty: 50 min. = 100%

Widoczne różnice w czasie wystąpień poszczególnych komitetów wynikają z zastosowanej przez nadawcę formuły debat. Pierwsza część debaty była sformalizowana (kandydaci odpowiadali na pytania od dziennikarzy zgodnie z ustalonym limitem czasowym), natomiast druga miała swobodniejszy przebieg (kandydaci mogli swobodnie kierować pytania do siebie nawzajem i odpowiadali na pytania od słuchaczy). W rezultacie, do niektórych kandydatów (najczęściej do urzędujących prezydentów) kierowano więcej pytań i mieli oni dłuższy czas wypowiedzi niż pozostali.

Podsumowując, w zmonitorowanych wydaniach debat czas wypowiedzi poszczególnych kandydatów nie był jednakowy, niemniej każdemu zapewniono możliwość wystarczającego zaprezentowania własnej sylwetki i programu.

4. Merytoryczność tematyki wyborczej

Zmonitorowane wydania audycji publicystycznych dotyczyły wyłącznie kwestii merytorycznych. Wyborcy zostali kompleksowo zaznajomieni z sylwetkami i poglądami osób ubiegających się o stanowiska prezydentów miast oraz do sejmiku wojewódzkiego. Na dobór tematów do debat miał wpływ zarówno nadawca jak i sami kandydaci oraz słuchacze. Kandydaci mieli dokonać autoprezentacji oraz zająć stanowisko w sprawach związanych ze specyfiką danego miasta lub regionu, przedstawić pomysły na rozwiązanie charakterystycznych dla niego problemów. Byli również konfrontowani z pytaniami od słuchaczy oraz zadawali sobie nawzajem pytania co dodatkowo przyczyniło się do lepszego przedstawienia ich opinii i poglądów. Równocześnie z kampanią informacyjną o kandydatach nadawca prowadził systematyczne działania edukacyjne w zakresie zasad głosowania na różnych szczeblach wyborów samorządowych (w dni powszednie nadawano specjalny cykl instruktażowo-edukacyjny).

5. Równowaga w dostępie kandydatów/komitetów do anteny oraz zachowanie neutralności w sposobie ich prezentacji

W monitorowanych wydaniach debat wyborczych nie zachowano równowagi co wynika z opisanej wyżej formuły debat. Niemniej należy podkreślić, że zachowano neutralność w sposobie prezentowania kandydatów - do debat zaproszono wszystkich zarejestrowanych kandydatów, każdemu kandydatowi zapewniono możliwość wystarczającego zaprezentowania własnej sylwetki i programu oraz wypowiedzenia się na zadany temat.

Audycje informacyjne

1. Czas trwania i ranga tematyki wyborczej

Czas trwania monitorowanych 28 wydań dzienników (godz. 07.00, 09.00, 12.00 i 16.00) wyniósł ogółem 1 godz. 36 min. W ich ramach nadano 17 przekazów wyborczych, które zajęły 21 min.30 sek., to jest 22% czasu analizowanych serwisów informacyjnych.

Przekazy te nadawano codziennie, choć nie we wszystkich wydaniach monitorowanych serwisów danego dnia. Emitowano je w prawie połowie monitorowanych dzienników (14 wydań, przy czym w trzech – po 2 przekazy). Były one nadawane zazwyczaj na przedostatnim lub ostatnim miejscu, jedynie tuż przed ciszą wyborczą, dwa z nich wyemitowano w czołówce. Średni czas trwania przekazów wynosił około 1 minuty, co odpowiada czasowi emisji innych przekazów w ramach jednej edycji serwisu informacyjnego. W tak zwanym forszpanie zapowiadano je ośmiokrotnie. Liczba i czas przekazów zdecydowanie wzrosły (ponad trzykrotnie) na 3 dni przed ciszą wyborczą. W tym to czasie nadawano częściej omówienia sondaży, wypowiedzi kandydatów na postawione, w uprzednio nadanych różnych audycjach publicystycznych programu, pytania.

2. Organy samorządu i szczeble wyborów

Przekazy dotyczące poszczególnych szczebli organów samorządowych zajęły 17 minut, co stanowi 71% wszystkich przekazów dotyczących kampanii, nadanych w dziennikach. **Z trzema wyjątkami dotyczyły one wyborów na Prezydenta Szczecina**, wśród kandydatów zarówno z list partyjnych, jak i komitetów obywatelskich („Wygrajmy Szczecin”, „Bezpartyjni Piotra Krzystka”, „KWW Małgorzata Jacyna – Witt”). Prezentowano ich wypowiedzi na różnych gremiach, w tym w audycjach PR Szczecin, czasami pokazywano wzajemną krytykę programową najważniejszych konkurentów w tej kampanii. Również pozostałe informacje wyborcze dotyczące innych inicjatyw Nadawcy (debata prezydencka, sondaże na zlecenie Nadawcy) odnosiły się wyłącznie do szczebla wyborów na Prezydenta Miasta. Wyborom do Sejmiku wojewódzkiego poświęcono jeden przekaz (kandydat PiS) zaś innym organom samorządowym: Rada Miasta Szczecin i Rada gminy Goleniów - dwa, przy czym odnosiły się one do obecnych radnych.

3. Komitety wyborcze

Tabela nr 1. Łączny czas trwania przekazów wyborczych i wypowiedzi (setek) w podziale na komitety

Lp.	KOMITET	Przekazy wyborcze	Wypowiedzi wyborcze (setki)
-----	---------	-------------------	-----------------------------

	WYBORCZY	Czas trwania przekazów o komitecie	Udział % w łącznym czasie trwania przekazów	Czas trwania wypowiedzi (setek)	Udział % w łącznym czasie trwania przekazów
1.	KW PiS	00:03:20	16%	00:01:45	9%
2.	KKW SLD Lewica Razem	00:02:45	13%	00:00:40	3%
3.	KW PO	00:02:45	13%	00:01:00	5%
4.	Bezpartyjni Piotra Krzystka	00:02:00	9%	00:01:00	5%
5.	Wygrajmy Szczecin KWW	00:01:55	9 %	00:00:50	5%
6.	KW Nowa Prawica Janusza Korwin - Mikke	00:01:45	8,%	00:00:50	5%
7.	KWW Małgorzata Jacyna - Witt	00:01:40	8%	00:00:50	5%
8.	KW PSL	00:00:30	2%	00:00:30	2%
	Inne przekazy (sondaże, informacje o debacie prezydenckiej itp.)	00:04:50	-	-	-

Podstawą procentowania jest czas trwania przekazów wyborczych: 21 min. 30 sek. = 100%

Najwięcej czasu poświęcono komitetowi wyborczemu PiS, nadając dwa odrębne przekazy. W jednym z nich (z konwencji wyborczej w Szczecinie), Prezes partii apelował o oddanie głosu na kandydatów z listy PiS, a w drugim zaprezentowano poglądy kandydata tej partii do Sejmiku wojewódzkiego. Nieco mniej czasu udostępniono komitetom wyborczym PO i SLD (Lewica Razem). W przypadku PO nie były to przekazy programowe, lecz relacja z zorganizowanych w Szczecinie przez to ugrupowanie prawyborów i z mityngu poparcia dla kandydata na Prezydenta przez kandydatki na radnych. Natomiast Komitet Wyborczy SLD pokazano z jednej strony w ujęciu programowym (pomysły na socjalny Szczecin), a z drugiej jako zaciętrzewione (przegraną proces z „Głosem Szczecińskim”) działania goleniowskiego radnego SLD. Cztery komitety wyborcze, głównie lokalne i na równi z nimi KW „Nowa Prawica” miały podobną przestrzeń czasową, choć prezentowano je w różny sposób, czasem zabawny(kandydat na Prezydenta KW „Wygrajmy Szczecin” w roli rapera) lub ukazujący wzajemne krytyczne oceny programów (Małgorzata Jacyna Witt kontra urzędujący Prezydent Piotr Krzystek). W monitorowanych serwisach informacyjnych nie odnotowano odrębnych przekazów odnoszących się do KW PSL.

Z wyjątkiem informacji (jako pierwszej w serwisie) o radnym SLD w Sejmiku wojewódzkim, którą podano ostatniego dnia przed ciszą wyborczą, pozostałe wyemitowano na dalszych miejscach w ciągu serwisów informacyjnych. W forszpanach zapowiadano

informacje o kandydatach na Prezydenta Miasta z: Wygrajmy Szczecin, Nowa Prawica Janusza Korwin – Mikkego, Bezpartyjni Piotra Krzystka, PO i SLD.

4. Merytoryczność przekazów

Jedna trzecia przekazów dotyczyła pozaantenowych inicjatyw Nadawcy na rzecz kampanii wyborczej i zaprezentowaniu rezultatów tych działań. Takim wydarzeniem była organizowana przez PR Szczecin Debata Prezydencka, którą poprzedzały informacje o kandydatach, o sposobie zadawania wcześniejszych pytań przez słuchaczy, a po debacie wyemitowano odpowiedzi kandydatów na dwa najważniejsze i najczęściej stawiane przez słuchaczy pytania. W ramach informacji o debacie prezentowano sylwetki wszystkich kandydatów na Prezydenta Szczecina. Drugą grupę informacji wyborczych stanowiły wyniki sondaży poparcia dla kandydatów na Prezydenta oraz dotyczących przewidywanej frekwencji (sondaże przeprowadziła Wyższa Szkoła Humanistyczna w Szczecinie na zlecenie Nadawcy), a także ocena przez zaproszonych ekspertów przebiegu kampanii.

Jeśli chodzi o prezentację komitetów wyborczych i ich kandydatów, to z powodu ograniczeń czasowych obowiązujących w serwisach informacyjnych, miała ona siłą rzeczy charakter fragmentaryczny i wybiórczy. Jak już wspomniano, skoncentrowano się głównie na kandydatach na stanowisko Prezydenta Szczecina, przy czym ich programy pokazywano przede wszystkim poprzez pryzmat stanowiska wobec postawionego problemu (fragmenty z debaty prezydenckiej), wzajemną polemikę, konfrontację haseł wyborczych z rzeczywistym działaniem. Na tym szczeblu kampanii uczestniczył również urzędujący Prezydent Szczecina, formalnie i merytorycznie traktowany na równi z pozostałymi kandydatami. W całości przekazów nie było nie merytorycznych ataków personalnych, obraźliwych, wyraźnie faworyzujących komitet i kandydata. Nawet jeśli pokazano kandydata w roli rapera wyśpiewującego swój program, to można to potraktować jako lokalną, nieco odprężającą ciekawostkę.

5. Równowaga w dostępie kandydatów i komitetów do anteny oraz zachowanie neutralności w sposobie ich prezentacji

Równowaga została zachowana, zarówno w przypadku partyjnych komitetów wyborczych, jak i lokalnych oraz kandydatów.

Audycje publicystyczne

1. Informacje ogólne

Monitorowano cztery wydania trzech tytułów audycji publicystycznych: *Kawiarenka polityczna* (emisja 9.XI. godz. 10:05 i powtórka 11.XI. godz. 01:00), *Radio Szczecin na wieczór* (emisja 12.XI. godz. 20:06) i *Debata Prezydencka* (emisja 13.XI. godz. 20:06). **Zajęły one łącznie 3 godz. 3 minuty.** Wszystkie miały charakter dyskusji na wybrane tematy, przy czym dwie z nich: *Kawiarenka polityczna* i *Debata Prezydencka* miały formę sformalizowanych, ze ściśle określonym czasem dla uczestników, debat.

Audycja *Radio Szczecin na wieczór* (czas trwania 22 minuty) – to dyskusja z udziałem ekspertów (psycholog, rektor Wyższej Szkoły Humanistycznej w Szczecinie, dwaj

politologów z Uniwersytetu Szczecińskiego) na temat wyników sondaży poparcia dla kandydatów na Prezydenta Szczecina i przewidywanej frekwencji w wyborach. Sondaże te opracowała Wyższa Szkoła Humanistyczna w Szczecinie na zlecenie PR Szczecin.

Audycja ***Kawiarenka polityczna*** (łącznie czas trwania wydania premierowego i powtórki - 1 godz. 46 min.) – to debata czterech kandydatów na radnych do Sejmiku Wojewódzkiego z komitetów wyborczych: PO, PiS, SLD (Lewica Razem) i PSL (pozycje na poszczególnych listach od jeden do cztery). Uczestnikom panelu postawiono jednakowe trzy pytania: ocena przyjętego kontraktu terytorialnego, głównie w sferze kluczowych inwestycji; długofalowa strategia walki ze zjawiskiem bezrobocia w regionie i wizja rozwoju rynku pracy; stosunek do afer, w tym do łapówkarskiej w Zarządzie Melioracji. Każdy z uczestników dyskusji miał taki sam czas na wypowiedzi (w sumie 10 minut każdy), odmierzany stoperem przez prowadzącego.

Debata prezydencka (czas trwania 55 minut) – sztandarowa audycja wyborcza programu, starannie przygotowywana i przeprowadzona przez Nadawcę. Wzięło w niej udział ośmiu kandydatów na Prezydenta Szczecina z następujących komitetów wyborczych: PO, PiS, SLD (Lewica Razem), PSL, Nowa Prawica Janusza Korwin – Mikkego, Bezpartyjni Piotra Krzystka, Wygrajmy Szczecin i komitet wyborców Małgorzaty Jacyny – Witt. Prezentację sylwetek kandydatów przygotowano na podstawie wypełnionej przez nich uprzednio ankiety personalnej. W trakcie debaty wprowadzono element weryfikacyjny do wypowiedzi w postaci sondy ulicznej na temat warunków życia i oczekiwań w stosunku do władz wyrażanych przez mieszkańców regionu. Uczestnikom postawiono siedem pytań, w tym dwa wybrane z najczęściej zadawanych przez słuchaczy za pośrednictwem radia: wybrane z najczęściej zadawanych na apel nadawcy. Proszono zatem o przedstawienie swoich programów w stosunku do: najważniejszych problemów regionu, w których oczekiwaliby pomocy rządu; propozycji wsparcia dla lokalnych firm (poza obniżaniem podatków); propozycji rewitalizacji śródmieścia Szczecina; budowy drugiej nitki autostrady do Poznania. Z bardziej szczegółowych i tak zwanych lżejszych pytań, padały: komu ostatnio pomogli (w kontekście haseł, że chcą pomagać mieszkańcom), co z wyjazdów do innego miasta lub kraju, chcieliby przenieść do regionu, kogo zaprosiliby do Szczecina, tak aby to było wydarzenie zapamiętane przez mieszkańców. Na każde pytanie uczestnicy mieli czas od pół minuty do 45 sekund. W sumie każdy z nich wypowiadał się po 5 minut. Czas wypowiedzi był sygnalizowany gongiem. Debatę emitowano „na żywo” w programie oraz można ją było również oglądać w internecie.

2. Organy samorządu i szczeble wyborów

Debaty wyborcze zajęły 88% czasu monitorowanych audycji publicystycznych, w tym 58% debata z udziałem kandydatów na radnych do Sejmiku Wojewódzkiego i 30% - kandydatów na Prezydenta Miasta.

3. Kandydaci i komitety prezentowane w audycjach

W obu debatach wzięło udział dwunastu kandydatów (czterech na radnych do Sejmiku wojewódzkiego i ośmiu kandydatów na Prezydenta Szczecina). W przypadku kandydatów na

Prezydenta, udział wzięli wszyscy zarejestrowani, zaś wśród kandydatów na radnych wybrano listy partyjne: PO, PiS, SLD (Lewica Razem) i PSL.

Udział procentowy czasu trwania przekazów w podziale na komitety (dotyczy kandydatów na Prezydenta i do Sejmiku Wojewódzkiego):

Tabela nr 2. Czas trwania wypowiedzi w podziale na komitety w audycji *Debata prezydencka*

Lp.	KOMITET WYBORCZY	Wypowiedzi przedstawicieli komitetów/kandydatów	
		Łączny czas trwania wypowiedzi w audycji	Udział % czasu wypowiedzi w audycji
1.	KKW SLD Lewica Razem	00:05:00	9,09%
2.	KW PSL	00:05:00	9,09%
3.	KW PiS	00:05:00	9,09%
4.	KW Nowa Prawica Janusza Korwin – Mikke	00:05:00	9,09%
5.	KW PO	00:05:00	9,09%
6.	Bezpartyjni KWW Piotra Krzystka	00:05:00	9,09%
7.	KKW Wygrajmy Szczecin	00:05:00	9,09%
8.	KWW Małgorzata Jacyna – Witt	00:05:00	9,09%

Podstawą procentowania jest czas trwania audycji: 55 min. = 100%

Tabela nr 3. Czas trwania wypowiedzi w podziale na komitety w audycji *Kawiarenka polityczna*

Lp.	KOMITET WYBORCZY	Wypowiedzi przedstawicieli komitetów/kandydatów	
		Łączny czas trwania wypowiedzi w audycji premierowej i powtórkowej	Udział % czasu wypowiedzi w audycji premierowej i powtórkowej
1.	KKW SLD Lewica Razem	00:20:00	18,87%

2.	KW PSL	00:20:00	18,87%
3.	KW PiS	00:20:00	18,87%
4.	KW PO	00:20:00	18,87%

Podstawą procentowania jest łączny czas trwania audycji premierowej i powtórkowej: 1 godz. 46 min. = 100%

W tabelach ujęto wypowiedzi kandydatów w ramach poszczególnych komitetów. Nie było bowiem dodatkowych informacji o komitetach, przekazanych przez prowadzących. Zastosowana przez nadawcę formuła debat jednoznacznie precyzowała skład uczestników i limity czasowe.

4. Merytoryczność tematyki wyborczej

Założonym celem, i chyba osiągniętym, obu debat było danie niezdecydowanym jeszcze wyborcom obrazu kim są osoby ubiegające się o stanowiska radnych do Sejmiku i na Prezydenta Szczecina. Dobór tematów w stosunku do których musieli zająć oni stanowisko, przedstawić własny program, wynikał zapewne z wiedzy prowadzących o regionie i jego problemach, podpartej zebranymi wcześniej pytaniami od słuchaczy programu. Niejako uzupełnieniem tej warstwy audycji wyborczych był magazyn pt. „Radio Szczecin na wieczór”, w którym oprócz omówienia sondaży, wskazywano na dobre i słabe strony kampanii poszczególnych komitetów, niepokojące w niej zjawiska, takie jak między innymi słaba aktywność społeczna mieszkańców.

5. Równowaga w dostępie kandydatów/komitetów do anteny oraz zachowanie neutralności w sposobie ich prezentacji

Nie stwierdzono uchybień w tym zakresie. W debacie „sejmikowej” podano nazwiska uczestników z podaniem z jakiej listy startują (numer listy, miejscowość) i obowiązujący czas wystąpienia, zaś w debacie prezydenckiej dokonano niestereotypowej prezentacji kandydatów, opracowanej na podstawie wypełnionej przez nich a opracowanej przez dziennikarzy radia ankiety.

Obie debaty miały profesjonalny przebieg, w którym uczestnicy znali wcześniej pytania i czas odpowiedzi na nie.

RADIO RDC S.A. (WARSZAWA)

Audycje informacyjne

1. Ranga nadana wyborom do samorządu

Monitoringiem objęto 28 wydań dzienników nadawanych w porze najlepszej dziennej słuchalności programów regionalnych (wydania emitowane o godz. 7.00, 09.00, 14.00 i 16.00). Łączny czas ich trwania wyniósł 2 godz. 09 min. 58 sek. W ramach dzienników nadano 20 przekazów wyborczych. Emitowano je łącznie przez 18 min., co stanowiło 13,9% czasu analizowanych serwisów informacyjnych.

Przekazy wyborcze emitowano w programie codziennie, oprócz 11 listopada – dnia Narodowego Święta Niepodległości. Najczęściej były umieszczane na pierwszej lub drugiej pozycji, choć ich niewielki udział w łącznym czasie trwania monitorowanych serwisów (poniżej 14%) wskazuje, że nadawca nie nadał im wysokiej rangi w ostatnim tygodniu kampanii. Warto jednak podkreślić, że 13 i 14 listopada, tj. na dwa dni przed ciszą wyborczą udział przekazów wyborczych wzrósł znacząco i przekraczał 20%. Nadano wtedy więcej przekazów o charakterze instruktażowym i profrekwencyjnym.

2. Organy samorządu i szczeble wyborów

Monitorowana próba wskazuje, że nadawca w dziennikach nie poświęcał wiele uwagi przebiegowi kampanii samorządowej w regionie, a jeśli takie przekazy były nadawane to głównie dotyczyły działań i wypowiedzi kandydatów na prezydenta stolicy). Tego typu przekazy stanowiły 51% wszystkich przekazów wyborczych nadanych w serwisach objętych monitoringiem.

3. Komitety wyborcze

Tabela nr 1. Łączny czas trwania przekazów wyborczych i wypowiedzi (setki) w podziale na komitety wyborcze

Lp.	KOMITET WYBORCZY	Przekazy wyborcze		Wypowiedzi wyborcze (setki)	
		Czas trwania przekazów o komitecie	Udział % w łącznym czasie trwania przekazów	Czas trwania wypowiedzi	Udział % w łącznym czasie trwania przekazów
1.	KW PiS	00:04:19	23,98%	00:02:00	11,11%
2.	KW PO	00:03:34	19,81%	00:01:17	7,13%
3.	KW Nowa Prawica – Janusza Korwin-Mikke	00:00:52	4,81%	00:00:24	2,22%
4.	KWW Warszawa dla Rodziny	00:00:09	0,83%	00:00:09	0,83%
5.	KKW SLD Lewica	00:00:05	0,46%	00:00:05	0,46%

	Razem				
6.	KW PSL	00:04:00	0,37%	00:00:00	0,0%
7.	KW Demokracja Bezpośrednia	00:00:04	0,37%	00:00:04	0,37%
8.	KWW Wspólnota, Patriotyzm, Solidarność	00:00:04	0,37%	00:00:04	0,37%

Podstawą procentowania jest czas trwania przekazów wyborczych: 18 min. = 100%

W monitorowanych wydaniach serwisów zaprezentowano osiem komitetów wyborczych obecnych w regionie, z czego sześć partyjnych o zasięgu ogólnopolskim (KW PiS, KW PO, KKW SLD Lewica Razem, KW PSL, KW Nowa Prawica – Janusza Korwin-Mikke, KW Demokracja Bezpośrednia) i dwa obywatelskie o zasięgu wojewódzkim (KWW Warszawa dla Rodziny, KWW Wspólnota Patriotyzm Solidarność). Najwięcej uwagi poświęcono działaniom kampanijnym KW PiS i KW PO. Udziały informacji na temat działań tych dwóch komitetów w łącznym czasie trwania przekazów wyborczych wyniosły ponad 40%.

Informacje o pozostałych komitetach i kandydatach sprowadzały się do przytoczenia kilkusekundowych wypowiedzi kandydatów na prezydenta Warszawy z debaty Radia RDC (wyjątek stanowiła kilkudziesięciosekundowa relacja z konferencji kandydata KW Nowej Prawicy, na temat podróży zagranicznych posłów).

Pozostały czas trwania przekazów wyborczych nie dotyczył komitetów. Był natomiast poświęcony instruktażom wyborczym, wypowiedziom ekspertów w związku z badaniami socjologicznymi dotyczącymi wyborów (np. udziałem kobiet w roli kandydatek w wyborach) oraz krótkim relacjom na temat różnych aspektów kampanii samorządowej w wybranych miastach regionu (np. zakaz rozwieszania plakatów wyborczych w Radomiu, patrole straży obywatelskiej w Płocku, które miały zapobiec procederowi handlu głosami).

4. Merytoryczność przekazów

Większość informacji o poszczególnych komitetach nie odnosiła się do programów kandydatów, ale działań wizerunkowych lub profrekwencyjnych w związku z kampanią.

W ramach przekazów wyborczych nie odnoszących się do poszczególnych komitetów informowano m.in. o procedurach dotyczących głosowania, badaniach socjologicznych w związku z wyborami (udział kobiet kandydatek w wyborach), działaniach podjętych przez władze miejskie niektórych miast w regionie w związku z wyborami (np. oczyszczanie przestrzeni miejskiej z plakatów wyborczych w Radomiu; patrole straży obywatelskiej mające zapobiegać handlowi głosami w Płocku). Przy czym najwięcej informacji o sposobie głosowania wyemitowano ostatniego dnia trwania kampanii wyborczej (tj. 14 listopada).

Badana próba wskazuje także, że wybory samorządowe były przedstawiane w programie Radia RDC jako wydarzenie o charakterze kulturowo-społecznym, a nie politycznym, o czym świadczy wysoki udział instruktaży wyborczych, wypowiedzi ekspertów zachęcających do udziału w wyborach i komentujących wyniki badań socjologicznych dotyczących wyborów w łącznym czasie trwania przekazów wyborczych (aż 49%).

Tak wysoki udział przekazów instruktażowych w badanej próbie dzienników oraz informacji odnoszących się do świadomości obywatelskiej wyborców wskazuje, że relacje dotyczące wyborów miały znaczną wartość merytoryczną dla słuchaczy, choć nie koncentrowały się na programach kandydatów.

5. Równowaga w dostępie kandydatów/komitetów do anteny oraz zachowanie neutralności w sposobie ich prezentacji

W analizowanych dziennikach najwięcej czasu przeznaczono na relacje dotyczące KW PO i KW PiS. O pozostałych komitetach, w tym obywatelskich, informowano w niewielkim wymiarze czasowym.

Zachowano neutralność w sposobie prezentacji komitetów i kandydatów.

Audycje publicystyczne

1. Informacje ogólne

Monitoringiem objęto następujące audycje publicystyczne:

- ***Lokalnie*** (13 listopada, godz. 20.10, czas trwania audycji: 41 min. 30 sek.)

Audycja w formie rozmowy z dwiema przedstawicielkami organizacji pozarządowych (Anną Ścisłowską reprezentującą Stowarzyszenie 61 i portal Masz prawo wiedzieć oraz Olgą Skarzyńską z Fundacji im. Stefana Batorego) na temat listy dziesięciu powodów, dla których warto iść na wybory. Audycja miała charakter kontaktowy – słuchacze mogli dzwonić do redakcji i zadawać pytania gościom lub prezentować własne opinie na temat znaczenia wyborów.

- ***Poranek RDC*** (13 listopada, godz. 9.12, czas trwania audycji: 19 min. 44 sek.)

Debata z udziałem kandydatów reprezentujących trzy komitety wyborcze: Zbigniewem Stąsiekiem, kandydatem KKW SLD Lewica Razem do sejmiku województwa mazowieckiego; Jarosławem Krajewskim, kandydatem KW PiS do rady dzielnicy Praga-Południe; Rafałem Zieleniewskim, kandydatem KWW Ruch Sprawiedliwości Społecznej – Piotr Ikonowicz do rady dzielnicy Wola. Debata nie dotyczyła programów wyborczych uczestników dyskusji.

W pierwszej części zostali oni poproszeni przez dziennikarza o wypowiedź w związku z wywiadem udzielonym *Gazecie Wyborczej* przez prof. Jerzego Stępnia na temat funkcjonowania samorządu terytorialnego w Polsce. W drugiej, zostali poproszeni o sprecyzowanie kompetencji organów samorządu, do których kandydują.

- ***Jest sprawa*** (13 listopada, godz. 14.09, czas trwania audycji: 43 min. 47 sek.).

Audycja publicystyczna z udziałem byłych prezydentów Warszawy – Marcina Świąćickiego i Wojciecha Kozaka. Zaproszeni goście wystąpili w roli ekspertów tłumaczących słuchaczom różnice między byłym i obecnym ustrojem miasta. W nawiązaniu do głównego wątku dyskusji oceniali także cechy jakimi powinien charakteryzować się prezydent stolicy. Pozytywnie ocenili dorobek prezydentury Hanny Gronkiewicz-Waltz, ze

zrozumieniem odnieśli się również do przyjętej przez nią taktyki wyborczej odnośnie odmowy udziału w debacie prezydenckiego Radia RDC. W trakcie audycji umożliwiono słuchaczom telefoniczny kontakt z redakcją – mogli zgłaszać swoje uwagi lub zadawać pytania zaproszonym gościom.

- *Debata prezydencka Radia RDC (13 listopada, godz. 17.33, czas trwania: 1 godz. 25 min. 47 sek.)*.

Transmisja z przebiegu debaty zorganizowanej przez Radio RDC w Teatrze Powszechnym w Warszawie. W debacie wzięli udział wszyscy kandydaci na prezydenta stolicy, z wyjątkiem Hanny Gronkiewicz-Waltz, która odmówiła udziału, przesyłając jednocześnie oświadczenie wyjaśniające powód odmowy.

W pierwszej części debaty każdy z kandydatów musiał odpowiedzieć na zaskakujące pytanie jednego z dwóch dziennikarzy prowadzących debatę, np. O czym lubi Pan śnić? Pytania w tej części audycji nie dotyczyły polityki, ale sposobów spędzania czasu wolnego i rodziny. Dziennikarze próbowali w ten nieszablonowy sposób przybliżyć kandydatów wyborcom. W drugiej części kandydaci odpowiadali kolejno na cztery pytania - na udzielenie odpowiedzi mieli maksymalnie po minucie. Na koniec odpowiadali na pytania publiczności zgromadzonej na widowni. Pytania skierowane do wszystkich kandydatów dotyczyły:

- Najważniejszej decyzji, którą podejmie kandydat, gdy zostanie wybrany na prezydenta Warszawy;
- Działań, które powinny być podjęte przez prezydenta w związku z procesem reprivatyzacji i utraty przez miasto budynków użyteczności publicznej (m.in. szkoły, przedszkola);
- Cen biletów i kosztów komunikacji miejskiej;
- Tęczy na pl. Zbawiciela – czy powinna zostać przeniesiona w inne miejsce?

- *Wieczór RDC (14 listopada, godz. 21.12, czas trwania audycji: 40 min. 06 sek.)*.

Wywiad z prof. Andrzejem Mencwlem, eseistą i literaturoznawcą, na temat świadomości obywatelskiej Polaków w kontekście wyborów samorządowych. W rozmowie z dziennikarzem profesor ocenił także kondycję intelektualną polskiej klasy politycznej, wskazywał mocne strony i słabości ruchów miejskich oraz budżetów obywatelskich.

Łączny czas trwania wszystkich monitorowanych audycji: **3 godz. 50 min. 54 sek.**

2. Organy samorządu i szczeble wyborów

W monitorowanych wydaniach audycji publicystycznych uczestniczyli kandydaci w wyborach do władz sejmiku województwa mazowieckiego i rady dzielnic Warszawy (*Poranek RDC*). Jednak najwięcej czasu w monitorowanej ofercie publicystycznej Radia RDC poświęcono wyborom na prezydenta stolicy. Łączny czas trwania audycji *Jest sprawa* oraz *Debata prezydencka* stanowił 56% łącznego czasu trwania badanych audycji publicystycznych. W przypadku pozostałych audycji odnoszono się do wyborów przede wszystkim jako do ważnego przejawu aktywności obywatelskiej, bez wyróżniania szczebli wyborczych.

3. Kandydaci i komitety prezentowane w audycjach

W monitorowanym tygodniu nadano dwie audycje w formule debat z udziałem kandydatów komitetów wyborczych: jedną z udziałem kandydatów na radnych sejmiku i rad dzielnic stolicy (*Poranek RDC*) oraz audycję z udziałem kandydatów na prezydenta miasta (*Debata prezydencka*).

Udział procentowy czasu trwania wypowiedzi kandydatów oraz przekazów ich dotyczących w podziale na komitety w monitorowanych wydaniach *poszczególnych debat* przedstawiał się następująco:

a) *Poranek RDC*

Tabela nr 2. Czas trwania wypowiedzi w podziale na komitety w audycji *Poranek RDC*

Lp.	KOMITET WYBORCZY	Wypowiedzi kandydatów	
		Czas trwania wypowiedzi	Udział % czasu trwania wypowiedzi w czasie trwania audycji
	Dziennikarz	00:03:51	19,51%
1.	KKW SLD Lewica Razem	00:06:27	32,69%
2.	KW PiS	00:05:05	25,76%
3.	KWW Ruch Sprawiedliwości Społecznej - Piotr Ikonowicz	00:04:21	22,04%

Podstawą procentowania jest czas trwania audycji: 19 min. 44 sek. = 100%

b) *Debata prezydencka*

Tabela nr 3. Czas trwania wypowiedzi i przekazów w podziale na komitety w audycji *Debata prezydencka*

Lp.	KOMITET WYBORCZY	Wypowiedzi kandydatów i przekazy ich dotyczące (pytania, uwagi)	
		Czas trwania przekazów i wypowiedzi	Udział % czasu trwania wypowiedzi i przekazów w czasie trwania audycji
	Dziennikarz	00:17:14	20,09%
1.	Przemysław Wipler - KW Nowa Prawica – Janusza Korwin-Mikke	00:09:30	11,07%
2.	Agata Ikonowicz-Nosal - KWW Ruch Sprawiedliwości Społecznej – Piotr Ikonowicz	0:09:30	11,07%

3.	Sebastian Wierzbicki – KKW SLD Lewica razem	00:09:25	10,98%
4.	Jacek Sasin – KW PiS	00:07:32	8,78%
5.	Marcin Dzierżawski - KWW Warszawa dla Rodziny	00:07:08	8,32%
6.	Andrzej Rozenek - KWW Andrzej Rozenek	00:06:59	8,14%
7.	Zbigniew Wrzesiński - KWW Wspólnota, Patriotyzm, Solidarność	00:05:37	6,55%
8.	Andrzej Gorayski - KW Demokracja Bezpośrednia	00:04:56	5,75%
9.	Piotr Guział - Warszawska Wspólnota Samorządowa -	00:04:28	5,21%
10.	Joanna Erbel – KW Partia Zieloni	00:03:28	4,04%

Podstawą procentowania jest czas trwania audycji: 1 godz. 25 min. 47 sek. = 100%

W monitorowanej ofercie publicystycznej zaznaczyła się przewaga wypowiedzi przedstawicieli KKW SLD Lewica Razem nad czasami trwania wypowiedzi pozostałych kandydatów. Jednak należy podkreślić, że dziennikarze nie faworyzowali żadnego z uczestników dyskusji. Najmniej czasu zajęły wypowiedzi reprezentantów komitetów obywatelskich.

Ponadto, w monitorowanych debatach nie stwierdzono obecności przedstawicieli KW PO i KW PSL. Jednocześnie należy zaznaczyć, że kandydatka PO na prezydenta Warszawy odmówiła udziału w *Debatie prezydenckiej* Radia RDC, a KW PSL nie wystawiło swojego kandydata w tych wyborach.

4. Merytoryczność tematyki wyborczej

W nadanych debatach słuchacze mieli możliwość poznania programów i światopoglądu kandydatów w najważniejszych kwestiach dotyczących Warszawy (*Debata prezydencka*), takich jak: reprivatyzacja, transport publiczny, obecność Tęczy na pl. Zbawiciela. Mogli również zweryfikować wiedzę kandydatów w zakresie kompetencji poszczególnych organów samorządu terytorialnego (*Poranek RDC*).

W pozostałych audycjach publicystycznych (*Lokalnie, Jest sprawa, Wieczór RDC*) położono nacisk na zwiększenie świadomości obywatelskiej słuchaczy w zakresie wagi i znaczenia wyborów oraz ustroju stolicy. Wybory – podobnie jak w znaczącej części przekazów informacyjnych – przedstawiano w tych audycjach jako zjawisko kulturowo-społeczne, mniej czasu poświęcając na oceny programów wyborczych komitetów.

5. Równowaga w dostępie kandydatów/komitetów do anteny oraz zachowanie neutralności w sposobie ich prezentacji

Kandydaci reprezentujący komitety partyjne i obywatelskie byli obecni w dwóch audycjach publicystycznych. Najwięcej czasu zajęły w nich wypowiedzi przedstawicieli KKW SLD Lewica Razem, następnie KWW Ruch Sprawiedliwości Społecznej – Piotr Ikonowicz, KW PiS i KW Nowa Prawica – Janusza Korwin-Mikke. Należy przy tym zwrócić uwagę, że tylko kandydaci pierwszych trzech komitetów byli obecni w obu audycjach.

Jednocześnie należy podkreślić, że we wszystkich audycjach publicystycznych z udziałem kandydatów komitetów wyborczych zachowano neutralność w sposobie ich prezentowania. Do debaty prezydenckiej zaproszono wszystkich kandydujących – zaproszenia nie przyjęła prezydent Warszawy Hanna Gronkiewicz-Waltz.

Audycje informacyjne

1. Czas trwania i ranga tematyki wyborczej

Monitoringiem objęto 28 wydań serwisów informacyjnych nadanych w najlepszej porze dobowej słuchalności dla programów regionalnych o godz.: 07:00, 09:00, 14:00 i 16:00. Łączny czas ich emisji wyniósł 1 godzinę i 59 minut. Nadano w nich zaledwie 7 przekazów wyborczych, które zajęły 8 min. 52 sek., co stanowi 7,4% czasu trwania serwisów informacyjnych. Przekazy wyborcze pojawiły się dopiero pod koniec tygodnia, tj. 13 i 14 listopada, kiedy nadano po trzy takie przekazy (wcześniejszy taki przekaz miał miejsce 11 listopada). Najczęściej pojawiały się one na pierwszym lub drugim miejscu i były zapowiadane w forszpanie.

Mała liczba przekazów wyborczych w dziennikach ogólnoinformacyjnych związana jest za pewne z cyklicznym nadawaniem specjalnych serwisów wyborczych, w całości poświęconych tematyce wyborczej. Nadawano je od poniedziałku do piątku (oprócz wtorku 11 listopada) o godz. 18.30. Wyemitowane 4 dzienniki wyborcze zajęły łącznie 19,5 min. (średnio 5 min. jedno wydanie).

W monitorowanej próbie, tematyce wyborczej w serwisach informacyjnych ogólnych i specjalistycznych poświęcono łącznie 28 min. 18 sek.

2. Organy samorządu i szczeble wyborów

Przekazy wyborcze w monitorowanych audycjach informacyjnych nie dotyczyły wszystkich szczebli samorządu. Skupiały się one na wyborach do sejmiku województwa dolnośląskiego oraz do rady miasta i na prezydenta Wrocławia. Tylko pojedyncze informacje odnosiły się do wyboru na prezydenta innego miasta niż Wrocław. Zanotowano po 1 przekazie odnoszącym się do kandydata na prezydenta Świdnicy oraz prezydenta Jeleniej Góry. W ogóle nie nadano informacji poświęconych kandydatom na burmistrza i wójta ani wyborom do rad gmin i powiatu innym niż w stolicy województwa..

3. Komitety wyborcze

Zaledwie 1/3 nadanych w dziennikach ogólnoinformacyjnych przekazów poświęcona była określonym komitetom wyborczym i dotyczyła KKW SLD Lewica Razem oraz KWW Rafał Dutkiewicz z Platformą. Przekazy zawierające bezpośrednie wypowiedzi przedstawicieli komitetów dotyczyły wyłącznie wypowiedzi starającego się o reelekcję aktualnego prezydenta Wrocławia - Rafała Dutkiewicza.

Tabela nr 1. Łączny czas trwania przekazów wyborczych i wypowiedzi w podziale na komitety

Lp.	KOMITET WYBORCZY	Przekazy wyborcze		Wypowiedzi wyborcze	
		Czas trwania	Udział % w łącznym	Czas trwania	Udział % w łącznym czasie trwania przekazów

		przekazów o komitecie	czasie trwania przekazów	wypowiedzi	
	Informacje dotyczące głosowania, przebiegu kampanii	00:05:44	64,7%	00:02:40	30,1%
1.	KKW SLD Lewica Razem	00:01:45	19,7%	00:00:00	0,0%
2.	KWW Rafał Dutkiewicz z Platformą	00:01:23	15,6%	00:00:24	4,5%

Podstawą procentowania jest czas trwania przekazów wyborczych: 8 min. 52 sek. = 100%

Z kolei przekazy specjalnych serwisów wyborczych odnosiły się głównie do komitetów i kandydatów (stanowiły one 89% nadanych w tego rodzaju dziennikach przekazów). Pozostałe 11% dotyczyło m.in. zapowiedzi audycji wyborczych, emisji nieodpłatnych audycji wyborczych czy sondaży.

Tabela nr 2. Łączny czas trwania przekazów wyborczych i wypowiedzi w podziale na komitety w specjalnych serwisach wyborczych

Lp.	KOMITET WYBORCZY	Przekazy wyborcze		Wypowiedzi wyborcze	
		Czas trwania przekazów	Udział % w łącznym czasie trwania przekazów	Czas trwania wypowiedzi	Udział % w łącznym czasie trwania przekazów
1.	KW Platforma Obywatelska RP	00:04:04	20,9%	00:01:48	9,3%
2.	KW Prawo i Sprawiedliwość	00:02:59	15,4%	00:01:49	9,3%
3.	KWW Bezpartyjni Samorządowcy	00:02:07	10,9%	00:00:45	3,9%
4.	KKW SLD Lewica Razem	00:01:46	9,1%	00:00:37	3,2%
5.	KWW Wroclawska inicjatywa Obywatelska	00:01:31	7,8%	00:00:45	3,9%
6.	KW Nowa Prawica Janusz Korwin-Mikke	00:01:14	6,3%	00:00:34	2,9%
7.	KWW Rafał Dutkiewicz z Platformą	00:00:52	4,5%	00:00:22	1,9%
8.	KWW Porozumienie dla Legnicy	00:00:37	3,2%	00:00:18	1,5%
9.	KW Twój Ruch	00:00:36	3,1%	00:00:15	1,3%
10.	KWW Lewica Wroclawska	00:00:32	2,7%	00:00:18	1,5%
11.	KW Polskie Stronnictwo Ludowe	00:00:31	2,7%	00:00:19	1,6%
12.	KW Partia Zieloni	00:00:30	2,6%	00:00:18	1,5%

Podstawą procentowania jest czas trwania serwisów wyborczych: 19 min. 26 sek. = 100%

Przekazy w dziennikach wyborczych odnosiły się do 12 komitetów. Najwięcej czasu poświęcono: KW Platforma Obywatelska (21%) oraz KW Prawo i Sprawiedliwość (15,4%). Najmniej czasu miały: KWW Lewica Wroclawska i KW Polskie Stronnictwo Ludowe oraz KW Partia Zieloni (po 2,7%-2,6%). Dysproporcje w dostępie do czasu antenowego były więc znaczące i sięgały 18 pkt. proc. Większość czasu poświęcono komitetom partyjnym, a więc o zasięgu ogólnopolskim. W ramach komitetów najczęściej wypowiadali się sami kandydaci ubiegający się o fotel prezydenta czy mandat radnego, sporadycznie osoby wspierające danych kandydatów czy komitet. Czas tych wypowiedzi był taki sam zarówno dla przedstawicieli PiS jak i PO.

Największą obecność w serwisach wyborczych mierzoną czasem bezpośrednich wypowiedzi (setki), miała kandydatka PiS do rady miasta i na prezydenta Wrocławia Mirosława Stachowiak-Różecka (54 sek.). Następnie Tomasz Owczarek, również kandydat do rady miasta i na prezydenta Wrocławia z KWW Wroclawska Inicjatywa Obywatelska (45 sek.) oraz Paweł Hreniak z KW PiS kandydujący do sejmiku województwa (0,5 min.). Czasy wypowiedzi innych kandydatów i przedstawicieli komitetów były bardzo krótkie (od kilku do kilkunastu sekund).

4. Merytoryczność przekazów

Zdecydowana większość przekazów wyborczych dotyczyła komitetów i/lub kandydatów. Przekazy dotyczące informacji o głosowaniu, sondaży, eksperckich ocen przebiegu kampanii było niewiele. Prezentowane wypowiedzi i omówienia dziennikarskie dotyczyły głównie programów kandydatów i komitetów, ich planów i obietnic, wizji koniecznych zmian, diagnozy potrzeb mieszkańców wymagających zaspokojenia. Informowano słuchaczy o przebiegu kampanii, wydarzeniach w których uczestniczyli kandydaci.

Wszystkie przekazy były merytoryczne, a kandydaci zachęcali nie tylko do głosowania na siebie, ale też do udziału w wyborach w ogóle.

5. Równowaga w dostępie kandydatów /komitetów do anteny oraz zachowanie neutralności w sposobie ich prezentacji

Jak wynika z Tabeli nr 2, w badanej próbie, równowaga w dostępie do anteny nie została zachowana, zarówno w przypadku partyjnych, jak i lokalnych komitetów wyborczych oraz kandydatów. Były komitety, którym poświęcono niespełna 3% czasu trwania wszystkich przekazów oraz takie, które miały udział na poziomie 15-20%. W przypadku wyborów samorządowych, nie jest możliwe zapewnienie dostępu wszystkim komitetom i kandydatom, niemniej jednak widać nierówność nawet wśród tych, którym dano czas antenowy.

Audycje publicystyczne

1. Informacje ogólne

Monitorowano następujące audycje publicystyczne (łącznie 1 godz. 52 min.):

- **Debata kandydatów na prezydenta Wrocławia** (emisja 14 listopada o godz. 17.10, czas trwania to 40 minut, co stanowi 35,6% czasu trwania wszystkich monitorowanych audycji publicystycznych).

W debacie wszyscy kandydaci odpowiadali na te same pytanie i mieli do dyspozycji po 1,5 minuty na odpowiedzi. Najważniejsze zagadnienia poruszane przez kandydatów: dlaczego powinni być wybrani na prezydenta, co ich zdaniem jest największym problemem Wrocławia wymagającym zmiany w przyszłej kadencji, finansowanie komunikacji miejskiej i działalności sportowej. Debata dostępna była również w internecie.

- **Debata polityczna** (nadana 10 listopada o godz. 8.15, trwała 36 minut).

Udział wzięło w niej siedmioro kandydatów: dwoje starających się o fotel prezydenta Wrocławia oraz mandat radnego: Mirosława Stachowiak-Różecka (KW Prawo i Sprawiedliwość) i Emil Antoniszyn (KW Polskie Stronnictwo Ludowe) oraz pięcioro kandydatów ubiegających się o mandat radnego w sejmiku województwa: Paweł Wróblewski (KW Platforma Obywatelska RP), Michał Bobowiec (KW Platforma Obywatelska RP), Sergiusz Kmieciak (KW Prawo i Sprawiedliwość), Agata Nowacka (KW Twój Ruch) oraz Tomasz Czajkowski (KKW Wyborczy SLD Lewica Razem).

Pierwsza część rozmowy koncentrowała się wokół „afery madryckiej” i jej wpływu na wyniki wyborów PiS-u. W drugiej części dyskutanci zastanawiali się, czy będzie II tura wyborów we Wrocławiu i czy PO zdobędzie w niej większość głosów.

- **Akcja – reakcja** (emisja 13 listopada o godzinie 15.10, czas trwania 36 minut).

Była to rozmowa z ekspertami i dziennikarzami składająca się z dwóch części. Gośćmi pierwszej części byli eksperci: dr Anna Pacześniak i dr Robert Alberski, politologowie z Uniwersytetu Wrocławskiego. Rozważano czy ostatnie publikacje lokalne mogą mieć wpływ na wynik wyborów, czy będzie II tura oraz czy system demokracji w Polsce się sprawdza. W drugiej części gośćmi byli dziennikarze: Magdalena Kozioł z Gazety Wyborczej, Sylwia Jurgiel z Radia Wrocław, Marcin Rybak z Gazety Wrocławskiej i Tomasz Sikora z Radia Wrocław. Rozmawiano również o tym, czy ostatnie publikacje lokalne mogą mieć wpływ na wynik wyborów, a także oceniono kampanię jako mało ambitną i prowadzoną w kontrze do urzędującego prezydenta Rafała Dutkiewicza (krytyka obecnej władzy kosztem eksponowania własnych programów). Komentowano także sytuację kandydatów na prezydenta w Jeleniej Górze.

2. Organy samorządu i szczeble wyborów

Debaty wyborcze zajęły 68% czasu monitorowanych audycji publicystycznych. Poświęcone były kandydatom na prezydenta Wrocławia, do rady miasta we Wrocławiu oraz sejmiku województwa. Koncentrowały się więc na stolicy regionu i władzach wojewódzkich, pomijając pozostałe szczeble i organy władzy samorządowej. Z kolei pozostałe 32% audycji publicystycznych stanowiły rozmowy z ekspertami i nie odnosiły się one bezpośrednio do organów i szczebli władzy samorządowej, miały charakter edukacyjny.

3. Kandydaci i komitety prezentowane w audycjach

Kandydaci i komitety prezentowano tylko w debatach. Łącznie wzięło w nich udział ośmioro kandydatów na prezydenta Wrocławia (niektórzy także starali się o mandat radnych) i pięcioro kandydatów na radnych. W żadnej z debat nie wziął udziału obecny prezydent Rafał Dutkiewicz (KWW Rafał Dutkiewicz z Platformą) ani kandydat na prezydenta Robert Winnicki (KW Ruch Narodowy). Kandydaci do innych szczebli władz samorządowych, tj. do rady powiatu, gminy, na wójtów i burmistrzów nie byli prezentowani w żadnej audycji.

a) Debata kandydatów na prezydenta Wrocławia

Do udziału w debacie na prezydenta Wrocławia zaproszono wszystkich dziesięcioro kandydatów ale udział wzięło tylko siedmioro z nich. Z zaproszenia nie skorzystali: obecny prezydent Rafał Dutkiewicz (KWW Rafał Dutkiewicz z Platformą), Emil Antoniszyn (KW PSL) oraz Robert Winnicki (KW Ruch Narodowy). Obecni byli: Waldemar Bednarz (KKW SLD Lewica Razem), Robert Maurer (KW Nowa Prawica — Janusza Korwin-Mikke), Mirosława Stachowiak-Różecka (KW Prawo i Sprawiedliwość), Robert Bogusławski (KW Stowarzyszenie Solidarność Walcząca), Konrad Rychlewski (KWW Lewica Wrocławska), Aldona Wiktorska-Święcka (KWW Bezpartyjni Samorządowcy) oraz Tomasz Owczarek (KWW Wrocławska Inicjatywa Obywatelska). Czasy kandydatów były zbliżone, wahały się między 4 a 6 minut. Różnica między kandydatem, który wykorzystał najwięcej czasu - Aldoną Wiktorską-Święcką (KWW Bezpartyjni Samorządowcy) a tym, który wykorzystał go najmniej –Waldemarem Bednarzem (KKW SLD Lewica Razem), wyniósł aż dwie minuty, co jest znaczną różnicą zważywszy że średnio kandydaci mieli tego czasu do dyspozycji ok. pięć minut.

Tabela nr 3. Czas trwania wypowiedzi w podziale na komitety i kandydatów w debacie prezydenckiej

Lp.	KOMITET WYBORCZY	Kandydat	Wypowiedzi kandydatów	
			Czas trwania wypowiedzi	Udział % czasu trwania wypowiedzi w debacie
1.	KWW Bezpartyjni Samorządowcy	Aldona Wiktorska-Święcka	00:05:58	14,9%
2.	KW Prawo i Sprawiedliwość	Mirosława Stachowiak-Różecka	00:05:39	14,1%
3.	KW Nowa Prawica — Janusza Korwin-Mikke	Robert Maurer	00:05:06	12,8%
4.	KWW Wrocławska Inicjatywa Obywatelska	Tomasz Owczarek	00:04:53	12,2%
5.	KW Stowarzyszenie Solidarność Walcząca	Robert Bogusławski	00:04:52	12,2%
6.	KWW Lewica Wrocławska	Konrad Rychlewski	00:04:32	11,3%

7.	KKW SLD Lewica Razem	Waldemar Bednarz	00:04:06	10,3%
----	----------------------	------------------	----------	-------

Podstawą procentowania jest czas trwania audycji: 39 min. 58 sek. = 100%

b) Debata polityczna

W debacie politycznej udział wzięli: Mirosława Stachowiak-Różecka (KW Prawo i Sprawiedliwość), Paweł Wróblewski (KW Platforma Obywatelska RP), Michał Bobowiec (KW Platforma Obywatelska RP), Sergiusz Kmiecik (KW Prawo i Sprawiedliwość), Emil Antoniszyn (KW Polskie Stronnictwo Ludowe), Tomasz Czajkowski (KKW SLD Lewica Razem), Agata Nowacka (KW Twój Ruch). Dziennikarze nie limitowali czasu, kandydaci sami decydowali kiedy zabierają głos, choć czasami prosili o zabranie głosu konkretną osobę. Jak wynika z poniższej tabeli, przedstawiciele poszczególnych komitetów mieli do dyspozycji podobny czas, a ponieważ komitety PO i PiS miały dwóch reprezentantów, ich czasy również były podwójne, w stosunku do reszty. Spowodowało to nadreprezentację ww. komitetów. Wyraźnie mało aktywny był natomiast przedstawiciel Twojego Ruchu.

Tabela nr 4. Czas trwania wypowiedzi w podziale na komitety w debacie politycznej

Lp.	KOMITET WYBORCZY	Wypowiedzi przedstawicieli komitetów/kandydatów	
		Czas trwania wypowiedzi	Udział % czasu trwania wypowiedzi w debacie
1.	Komitet Wyborczy Platforma Obywatelska RP	00:10:12	27,9%
2.	Komitet Wyborczy Prawo i Sprawiedliwość	00:08:57	24,5%
3.	Komitet Wyborczy Polskie Stronnictwo Ludowe	00:05:10	14,2%
4.	Koalicyjny Komitet Wyborczy SLD Lewica Razem	00:04:35	12,6%
5.	Komitet Wyborczy Twój Ruch	00:01:52	5,1%

Podstawą procentowania jest czas trwania audycji: 36 min. 30 sek. = 100%

4. Merytoryczność tematyki wyborczej

Debaty dawały możliwość zapoznania się z kandydatami na prezydentów i radnych, ich programami i pomysłami na poprawę życia mieszkańców Wrocławia i regionu. Mogły być pomocne przy podejmowaniu decyzji wyborczych. Wypowiedzi kandydatów były zwykle merytoryczne, odpowiadali oni ściśle na zadane pytania, bez przerywania sobie czy przekrzykiwania. Dziennikarze pytali o istotne dla regionu kwestie. Rozmowy z ekspertami z kolei pobudzały do myślenia, zachęcały do przyjęcia postawy obywatelskiej i wzięcia udziału w wyborach. Pomagały też w podejmowaniu wyborczych decyzji, dzięki podsumowaniom kampanii i jej eksperckiej ocenie.

5. Równowaga w dostępie kandydatów/komitetów do anteny oraz zachowanie neutralności w sposobie ich prezentacji

W monitorowanych dwóch debatach równowaga w dostępie kandydatów/komitetów była, z niewielkimi wyjątkami, zachowana. Nie stwierdzono uchybień w zachowaniu neutralności przez prowadzących je dziennikarzy. Reguły przebiegu debaty prezydenckiej były jasno określone, a dziennikarze pilnowali przestrzegania limitów czasowych. Druga debata nie miała jasnych reguł, mimo to komitety miały równe czasy, prawdopodobnie dzięki sprawnej moderacji dziennikarzy.

Audycje edukacyjno-instruktażowe

1. Informacje ogólne

Nadawca wskazał dwie audycje edukacyjne poświęcone tematyce wyborczej (łącznie czas trwania to 47,5 min.). Były to:

- *Rozmowa z prof. Jerzym Korczakiem z Uniwersytetu Wrocławskiego z Wydziału Prawa, Administracji i Ekonomii Pierwsza*, nadana 10 listopada o godz. 11.10 (czas trwania 37 minut). Audycja dotyczyła edukacji z zakresu sposobu głosowania, szczebli i organów władz samorządowych.

- *Masz głos, masz wybór* audycja nadana 12 listopada o godz. 11.15 (czas trwania 11 minut). Była to rozmowa z Karolem Majkowskim z Fundacji Batorego, o uwarunkowaniach funkcjonowania samorządu, możliwych w nim patologiach.

2. Merytoryczność tematyki wyborczej

Audycje edukacyjne poruszały istotne, z punktu widzenia wyborcy, kwestie. Profesor uświadamiał słuchaczom, jak ważne są to wybory, gdyż to samorządy są najbliższe mieszkańców i realnie wpływają na jakość ich życia. Tłumaczył szczegółowo jakie są szczeble władzy samorządowej, czym się różnią i jakie mają kompetencje. Wyjaśniał również jak wyglądają karty do głosowania, jak należy głosować by oddać ważny głos. Z kolei ekspert z Fundacji Batorego mówił o powiązaniach rodzinnych władz samorządowych, łączeniu ról radnych z pracą w administracji publicznej czy spółkach miejskich, itp. Ta audycja z kolei pobudzała do myślenia i spojrzenia na działania rządzących z etycznego punktu widzenia.

RADIO ZACHÓD S.A. (ZIELONA GÓRA)

Audycje informacyjne

1. Czas trwania i ranga tematyki wyborczej

Monitoringiem objęto 28 wydań dzienników nadawanych w porze najlepszej dobowej słuchalności programów regionalnych (wydania emitowane o godz. 7.00, 09.00, 14.00 i 16.00). Łączny czas ich trwania wyniósł 1 godz. 59 min. 42 sek. W ramach dzienników nadano 34 przekazy wyborcze. Nadawano je łącznie przez 47 min. 4 sek., co stanowiło 37% czasu analizowanych serwisów informacyjnych.

Przekazy wyborcze emitowano w programie codziennie, ale nie we wszystkich monitorowanych wydaniach dzienników. Najczęściej były umieszczane na 1 lub drugiej pozycji - aż trzynastokrotnie, co świadczy o wysokiej randze nadanej wyborom przez nadawcę. Najwięcej przekazów wyborczych zostało nadanych w poniedziałek 10 listopada (8) oraz w czwartek i piątek 13 oraz 14 listopada (7). Jednocześnie przekazy wyborcze nadawane w ciągu ostatnich dwóch dni przed ciszą wyborczą miały najwyższe udziały w łącznym czasie trwania monitorowanych wówczas dzienników – odpowiednio nieco ponad 40 i 49%, co wskazuje, że znaczenie tematyki wyborczej w serwisach nadawcy rosło wraz ze zbliżaniem się finiszu kampanii. Nadawano wtedy więcej przekazów informujących o procedurze głosowania oraz przepisach wynikających z kodeksu wyborczego (np. jaki jest sens przestrzegania ciszy wyborczej, kiedy zostaną ogłoszone wyniki wyborów), a także relacji podsumowujących kampanię poszczególnych komitetów i kandydatów biorących udział w wyborach w regionie.

Natomiast najmniej przekazów wyborczych nadano we wtorek 11 listopada (Święto Niepodległości).

2. Organy samorządu i szczeble wyborów

W monitorowanej próbie informowano głównie o działaniach władz sejmiku województwa lubuskiego oraz opozycji. W ramach tych przekazów przytaczano lub omawiano wypowiedzi kandydatów poszczególnych komitetów – niemal wyłącznie - na radnych sejmiku. Tego typu relacje zajęły ok. 76% czasu trwania nadanych przekazów wyborczych.

Drugą grupę stanowiły wiadomości dotyczące wyborów na wójtów, burmistrzów i prezydentów (ok. 18% czasu emisji przekazów wyborczych). Informowano w nich o działaniach kampanijnych ówczesnego prezydenta Gorzowa Wielkopolskiego Tadeusza Jędrzejczaka oraz stanowisku jego głównego kontrkandydata Jacka Wójcickiego wobec przedstawionych mu zarzutów prokuratury w związku ze sprawowaniem funkcji wójta gminy Deszczno. Ponadto podsumowywano kampanie samorządowe kandydatów na wójtów i burmistrzów gmin i miast regionu (m.in. Słubice i Skwierzyna) lub krótko omawiano wyroki sądów, które zapadły podczas procesów w trybie wyborczym.

Trzecią – i zarazem najmniejszą – grupę stanowiły przekazy, które nie dotyczyły szczebli samorządu. Były to krótkie instruktaże wyborcze uzupełniane wypowiedziami

przedstawicieli Krajowego Biura Wyborczego PKW oraz opinia politologa z Uniwersytetu Zielonogórskiego, na temat sensu przestrzegania ciszy wyborczej (ok. 6%).

3. Komitety wyborcze

Tabela nr 1. Łączny czas trwania przekazów wyborczych i wypowiedzi (setki) w podziale na komitety

Lp.	KOMITET WYBORCZY	Przekazy wyborcze		Wypowiedzi wyborcze (setki)	
		Czas trwania przekazów o komitecie	Udział % w łącznym czasie trwania przekazów	Czas trwania wypowiedzi (setek)	Udział % w łącznym czasie trwania przekazów
1.	KKW SLD Lewica Razem	00:14:32	30,88%	00:07:51	16,68%
2.	KW PiS	0:08:34	18,20%	00:03:55	8,32%
3.	KW PO RP	00:07:05	15,05%	00:03:37	7,68%
4.	KW PSL	00:03:21	7,12%	00:01:59	4,21%
5.	Jacek Wójcicki - KWW Porozumienie Ruchów Miejskich Ludzie dla miasta	00:02:15	4,78%	00:01:35	3,36%
6.	KW Twój Ruch	00:02:05	4,43%	00:00:55	1,95%
7.	Tomasz Watros - KW Stowarzyszenie w służbie gminy Skwierzyna	00:01:39	3,51%	00:00:26	0,92%
8.	Tadeusz Jędrzejczak - KWW Tadeusz Jędrzejczak	00:01:33	3,29%	00:00:28	0,99%
9.	KWW Ryszarda Bodziackiego	00:01:21	2,87%	00:00:00	0,00%
10.	Henryk Matysik -KWW Matysika	00:00:57	2,02%	00:00:27	0,96%
11.	Krzysztof Olczyk - KWW Nasza Wschowa-Nasz Samorząd	00:00:40	1,42%	00:00:24	0,85%

12.	Lesław Hołownia - KWW Gminne Porozumienie Społeczne GPS	00:00:07	0,25%	00:00:00	0,00%
-----	--	----------	-------	----------	-------

Podstawą procentowania jest czas trwania przekazów wyborczych: 47 min. 04 sek. = 100%

W monitorowanych wydaniach serwisów zaprezentowano 12 komitetów wyborczych obecnych w regionie, z czego pięć partyjnych (KKW SLD Lewica Razem, KW PiS, KW PO, KW PSL i KW TR) i siedem obywatelskich, w tym: cztery o zasięgu wojewódzkim (KWW Porozumienie Ruchów Miejskich Ludzie dla Miasta, KWW Tadeusz Jędrzejczak, KWW Nasza Wschowa - Nasz samorząd oraz KWW Gminne Porozumienie Społeczne GPS), jeden o zasięgu gminnym (KWW Ryszarda Bodziackiego) oraz dwa lokalnym (KW Stowarzyszenie w służbie gminy Skwierzyna i KWW Matysika). Najwięcej uwagi poświęcono działaniom kampanijnym KKW SLD Lewica Razem w regionie. Udział przekazów dotyczących tego komitetu w łącznym czasie trwania przekazów wyborczych wyniósł niemal 31%, podczas gdy udziały przekazów kolejnych komitetów KW PiS i KW PO wahały się w przedziale 15-18%. Zdecydowanie mniej czasu przeznaczono na relacje dotyczące dwóch pozostałych komitetów o zasięgu ogólnopolskim, tj. KW PSL i KW Twój Ruch (odpowiednio 7% i 4%), a także komitetów o zasięgu wojewódzkim, gminnym i lokalnym.

Na tle udziałów relacji dotyczących komitetów partyjnych w łącznym czasie trwania przekazów wyborczych można mówić o marginalizacji tzw. komitetów obywatelskich, a zwłaszcza na szczeblu gminnym i lokalnym.

4. Merytoryczność przekazów

Relacjonowanie przebiegu kampanii w dziennikach koncentrowało się na szczeblu wojewódzkim i dotyczyło istotnych kwestii dla rozwoju regionu: przyszłości służby zdrowia w województwie, wydatkowania środków pozyskanych z UE, miało zatem merytoryczny charakter. Przekazy dotyczące kampanii na szczeblu wojewódzkim stanowiły aż 76% łącznego czasu trwania monitorowanych audycji informacyjnych. W zdecydowanie mniejszym stopniu informowano o przebiegu kampanii w wyborach bezpośrednich na burmistrzów, wójtów i prezydentów (18%). Natomiast przekazy dotyczące procedury wyborczej były jedynie uzupełnieniem oferty informacyjnej i stanowiły 6% czasu emisji dzienników.

Niemniej wyborcy zostali poinformowani w sposób wyczerpujący o procedurze wyborczej i zasadach głosowania. Zwłaszcza ostatniego dnia kampanii koncentrowano się na objaśnianiu procedury (w dziennikach i publicystyce). Jednocześnie w monitorowanym tygodniu program Radia Zachód stał się – za sprawą audycji kontaktowych poświęconych wyborom - forum wymiany opinii między mieszkańcami regionu na temat znaczenia wyborów samorządowych, taktyki wyborczej kandydatów i ich programów, co mogło sprzyjać aktywizacji obywatelskiej słuchaczy.

5. Równowaga w dostępie kandydatów i komitetów do anteny oraz zachowanie neutralności w sposobie ich prezentacji

Monitorowana próba wskazuje, że nadawca zapewnił dostęp do anteny zarówno komitetom partyjnym, jak również obywatelskim. Jednak czas poświęcony na prezentację

tych pierwszych był zdecydowanie dłuższy. Przekazy dotyczące komitetów partyjnych w badanej próbie zajęły łącznie ponad 35 minut, podczas gdy informacje o komitetach wyborczych wyborców różnego szczebla ok. 9 minut.

Ponadto, wśród komitetów partyjnych – w analizowanej próbie - wyraźnie zaznaczyła się przewaga przekazów o KKW SLD Lewica razem. Ich udział w łącznym czasie przekazów wyborczych był o kilkanaście pkt. proc. wyższy niż przekazów o kolejnych komitetach partyjnych w zestawieniu (KW PiS, KW PO i KW PSL).

Zachowano neutralność w sposobie prezentacji komitetów i kandydatów.

Audycje publicystyczne

1. Informacje ogólne

Monitoringiem objęto pięć audycji publicystycznych, które łącznie miały osiem wydań. Łączny czas trwania wszystkich monitorowanych wydań audycji wyniósł w analizowanej próbie **4 godz. 16 min. 24 sek.** Monitorowano następujące audycje publicystyczne:

- **Lubuskie Forum** (8 listopada, godz. 11.15, czas trwania audycji: 44 min. 44 sek.).

Cykliczna audycja Radia Zachód, w której parlamentarzyści pochodzący z regionu i lokalni politycy komentują bieżące wydarzenia społeczno-polityczne w województwie lubuskim oraz Polsce. W badanym tygodniu do udziału w audycji zaproszenie przyjęli: Marek Ast (poseł PiS, lider partii w regionie), Maciej Mroczek (poseł TR, lider partii w regionie), Bogdan Nowak (PO, wicemarszałek województwa), Bogusław Wontor (poseł SLD, lider partii w regionie), Józef Zych (poseł PSL i honorowy prezes partii).

- **Debata wyborcza** (9 listopada, godz. 19.00, czas trwania audycji: 55 min. 45 sek.).

Debata przedwyborcza z udziałem kandydatów do sejmiku województwa lubuskiego. W debacie udział wzięli: Edward Fedko (SLD), Czesław Fiedorowicz (PSL), Tomasz Łagutko (TR), Wojciech Perczak (PiS), Elżbieta Polak (PO), Wadim Tyszkiewicz (KWW Lepsze lubuskie). Debata przeprowadzona została wedle ściśle określonych zasad. Każdy z kandydatów przed rozpoczęciem audycji wylosował jeden temat, na który miał dwie minuty na wypowiedź, a jego kontrkandydaci po minucie na komentarze. Ze względu na liczbę kandydatów biorących udział w audycji omówiono w jej trakcie sześć tematów. Były to:

- Mocne i słabe strony lubuskiej gospodarki;
- Analiza wykorzystania przez województwo środków unijnych;
- Rozwój obszarów wiejskich. Czy jest się czym chwalić?
- Rola samorządu województwa w zarządzaniu służbą zdrowia;
- Promocja regionu. Z czego słynie województwo lubuskie? Co warto promować w kraju i za granicą?;
- Infrastruktura - kolej, drogi, lotnisko, transport rzeczny. Priorytety dla sejmiku wojewódzkiego w nadchodzącej kadencji.

Po upływie czasu przeznaczanego na omówienie wyżej wymienionych zagadnień każdy z kandydatów miał jeszcze po minucie na zaprezentowanie wyborcom własnej kandydatury lub zwrócenie się o poparcie dla wystawiającego go komitetu.

- *Debata: Młodzi Lubuszanie w wyborach samorządowych* (8 listopada, godz. 1.00 i 11 listopada, godz. 18.10 - powtórka, łączny czas trwania audycji: 55 min. 50 sek.).

Debata przedwyborcza z udziałem młodych przedstawicieli komitetów wyborczych PO (Łukasz Błaszowski), PiS (Grzegorz Maćkowiak), PSL (Rafał Niezurbida), TR (Tomasz Drużyński) i SLD (Patryk Lewicki). Czterech z nich, reprezentujących PO, PSL, TR i SLD, kandydowało do różnych szczebli samorządu terytorialnego w regionie: rady miasta i powiatu oraz sejmiku wojewódzkiego. Przedstawiciel PiS reprezentował natomiast frakcję młodych polityków tej partii i nie brał udziału w wyborach. Debata miała na celu pokazanie, co młodzi ludzie chcą zmienić w swoim mieście, gminie, czy też województwie. Uczestnicy mieli po minucie na prezentację własnego dorobku, a następnie odpowiadali na pytania dziennikarza prowadzącego audycję (na każdą odpowiedź mieli po minucie, z wyjątkiem odpowiedzi na pierwsze pytanie, na którą mieli półtorej minuty). Pytania zadane uczestnikom debaty to:

- Na co powinny być przeznaczane środki z unijnych dotacji?
- Czy powinna powstać kopalnia i elektrownia Gubin-Brody? A jeśli tak, to na jakich warunkach?
- Opinia kandydatów o kopalni miedzi i srebra, której planowane utworzenie budzi kontrowersje;
- Jak zatrzymać młodych ludzi w województwie? Co zrobić w związku z tym ze szkolnictwem zawodowym i wyższym?

- *Otwarty mikrofon Radia Zachód* (Dwa wydania: 12 listopada, godz. 12.15 i 14 listopada, godz. 12.12. Łączny czas trwania obu wydań audycji: 1 godz. 20 min. 50 sek.).

Audycja kontaktowa, w której słuchacze mogli dzwonić do redakcji lub wypowiadać się na forum internetowym Radia Zachód i wyrazić swoją opinię na zadany przez dziennikarza temat. W wydaniu z dnia 12 listopada dziennikarz zapytał słuchaczy czy kandydatom w wyborach samorządowych wypada ubiegać się jednocześnie o wiele stanowisk, np. radnego i burmistrza lub prezydenta. Natomiast w wydaniu z 14 listopada pytał czym słuchacze będą kierować się przy wyborze kandydata – jego programem, czy też wizerunkiem i znanym nazwiskiem. W audycji nadanej 14 listopada opinie wyrażane przez słuchaczy były uzupełniane wypowiedziami zaproszonego do redakcji radia Zachód eksperta Stanisława Blonkowskiego – dyrektora Krajowego Biura Wyborczego w Zielonej Górze. Odpowiadał on na pytania słuchaczy związane z procedurą wyborczą, a także komentował niektóre wypowiedzi dzwoniących do redakcji osób.

- *Poranny gość Radia Zachód* (Dwa wydania: 14 listopada, godz. 8.15 i godz. 8.35. Łączny czas trwania obu wydań audycji: 19 min. 15 sek.).

Audycja zrealizowana w formie wywiadu. Gośćmi dziennikarza prowadzącego audycję byli eksperci – Zbigniew Piątek, komisarz wyborczy z Gorzowa Wlkp. oraz Łukasz Młyńczyk, politolog z Uniwersytetu Zielonogórskiego. Komisarz wyborczy odpowiadał na

pytania dziennikarza związane z przebiegiem wyborów oraz procesem liczenia głosów (np. Jak szybko ogłoszone zostaną oficjalne wyniki wyborów?). Natomiast politolog wypowiedział się m.in. na temat obowiązywania ciszy wyborczej, uznając ją za anachronizm w związku z rozwojem nowoczesnych środków komunikowania.

2. Organy samorządu i szczeble wyborów

W monitorowanych wydaniach audycji publicystycznych uczestniczyli kandydaci w wyborach do władz sejmiku województwa (*Debata wyborcza*) oraz rady miasta i powiatu (*Debata: Młodzi Lubuszanie w wyborach samorządowych*).

3. Kandydaci i komitety prezentowane w audycjach

W monitorowanym tygodniu nadano trzy debaty z udziałem kandydatów komitetów wyborczych lub przedstawicieli partii politycznych: jedną z udziałem lokalnych polityków i posłów reprezentujących region lubuski w parlamencie (*Lubuskie forum*), jedną z kandydatami do sejmiku województwa (*Debata wyborcza*) i jedną z młodymi przedstawicielami ogólnopolskich komitetów partyjnych (*Debata: Młodzi Lubuszanie w wyborach samorządowych*)

Udział procentowy czasu trwania wypowiedzi kandydatów w podziale na komitety w monitorowanych wydaniach *poszczególnych debat* przedstawiał się następująco:

a) *Lubuskie Forum*

Tabela nr 2. Czas trwania wypowiedzi w podziale na komitety w audycji *Lubuskie forum*

Lp.	KOMITET WYBORCZY	Wypowiedzi przedstawicieli komitetów/kandydatów	
		Czas trwania wypowiedzi	Udział % czasu trwania wypowiedzi w czasie trwania audycji
	Dziennikarz	00:03:18	7,38%
1.	KW SLD	00:11:40	26,08%
2.	KW PSL	00:11:03	24,70%
3.	KW PO	00:07:20	16,39%
4.	KW PiS	00:06:44	15,05%
5.	KW TR	00:04:39	10,39%

Podstawą procentowania jest czas trwania audycji: 44 min. 44 sek. = 100%

b) *Debata wyborcza*

Tabela nr 3. Czas trwania wypowiedzi w podziale na komitety w audycji *Debata wyborcza*

Lp.	KOMITET WYBORCZY	Wypowiedzi przedstawicieli komitetów/kandydatów	
		Czas trwania wypowiedzi	Udział % czasu trwania wypowiedzi w czasie trwania audycji
	Dziennikarz	00:07:10	12,86%
1.	KWW Lepsze Lubuskie	00:08:29	15,22%
2.	KKW SLD	00:08:18	14,89%
3.	KW PO	00:08:12	14,71%
4.	KW Twój Ruch	00:08:01	14,38%
5.	KW PSL	00:07:49	14,02%
6.	KW PiS	00:07:46	13,93%

Podstawą procentowania jest czas trwania audycji: 55 min. 45 sek. = 100%

c) Debata: Młodzi Lubuszanie w wyborach samorządowych

Tabela nr 4. Czas trwania wypowiedzi w podziale na komitety w audycji *Debata: Młodzi Lubuszanie w wyborach samorządowych*

Lp.	KOMITET WYBORCZY	Wypowiedzi przedstawicieli komitetów/kandydatów	
		Łączny czas trwania wypowiedzi w audycji premierowej i powtórkowej	Udział % czasu wypowiedzi w audycji premierowej i powtórkowej
	Dziennikarz	00:06:26	11,52%
1.	KKW SLD	00:12:48	22,93%
2.	KW PSL	00:12:12	21,85%
3.	KW PiS	00:09:54	17,73%
4.	KW PO	00:08:18	14,87%
5.	KW Twój Ruch	00:06:12	11,10%

Podstawą procentowania jest czas trwania audycji, łącznie z powtórką: 55 min. 50 sek. = 100%

W dwóch z trzech debat z udziałem kandydatów komitetów wyborczych i przedstawicieli partii politycznych zaznaczyła się przewaga wypowiedzi osób reprezentujących SLD i PSL (patrz: *Lubuskie forum*, Tabela nr 2 oraz *Debata: Młodzi Lubuszanie w wyborach samorządowych*, Tabela nr 4). Natomiast w *Debatcie wyborczej* najwięcej czasu zajęły wypowiedzi przedstawiciela komitetu obywatelskiego (KKW Lepsze Lubuskie, Tabela nr 3).

Przewaga wypowiedzi przedstawicieli SLD i PSL była najbardziej wyraźna w audycji *Lubuskie forum*. Wypowiedzi polityków tych partii w łącznym czasie trwania audycji zajęły od 8 do 10 pkt. proc. więcej niż pozostałych uczestników dyskusji. Natomiast w debacie *Młodzi Lubuszanie w wyborach samorządowych* – od 4 do 5 pkt. proc. Jednocześnie wypowiedzi przedstawicieli tych dwóch ugrupowań zajęły najwięcej czasu w łącznym czasie trwania monitorowanych debat. Natomiast najmniej czasu zajęły wypowiedzi przedstawicieli Twojego Ruchu.

Należy także zwrócić uwagę, że analizowana oferta publicystyczna Radia Zachód była skoncentrowana na prezentacji przedstawicieli komitetów partyjnych.

4. Merytoryczność tematyki wyborczej

W ramach oferty publicystycznej słuchacze mogli się zapoznać z oceną przebiegu kampanii oraz pomysłami na rozwiązanie najważniejszych problemów regionu przedstawicieli czołowych ugrupowań politycznych w lubuskim. Cechą charakterystyczną publicystyki wyborczej było promowanie młodego pokolenia polityków samorządowych (dwukrotna emisja w monitorowanym tygodniu audycji pn. *Debata: Młodzi Lubuszanie w wyborach samorządowych*).

Należy przy tym podkreślić, że w debatach zdecydowanie częściej zadawano kandydatom pytania o fakty (np. znajomość planów dotyczących rozwoju regionu itp.) niż o opinie (np. Jaka jest Pana opinia w kwestii otwarcia kopalni miedzi i srebra w regionie?), co umożliwiało słuchaczom lepsze poznanie przedstawicieli poszczególnych komitetów.

Pozostałe audycje publicystyczne (*Poranny gość*, *Otwarty mikrofon*) uzupełniały wiedzę słuchaczy w zakresie prawa wyborczego (rozmowy z ekspertami z Krajowego Biura Wyborczego i Uniwersytetu Zielonogórskiego w audycji pn. *Poranny gość*), a także służyły wzmocnieniu aktywności obywatelskiej w regionie (np. pytania do słuchaczy w trakcie audycji *Otwarty mikrofon*, m.in. *Czym kierować się przy wyborze kandydata?*, *Czy warto iść na wybory?* *Czy powinien obowiązywać zakaz kandydowania na więcej niż jedno stanowisko?*)

5. Równowaga w dostępie kandydatów i komitetów do anteny oraz zachowanie neutralności w sposobie ich prezentacji

Jak już wspomniano w monitorowanej ofercie publicystycznej Radia Zachód zaznaczyła się przewaga w wymiarze czasowym wypowiedzi przedstawicieli SLD i PSL nad wypowiedziami reprezentantów innych komitetów partyjnych i obywatelskich. Jednocześnie należy podkreślić, że nadawca jasno określił reguły przebiegu poszczególnych debat oraz limity czasowe wypowiedzi uczestników dyskusji, nie faworyzując żadnego z kandydatów lub osób wspierających komitety.

Monitorowana próba wskazuje natomiast, że różnice w czasie trwania wypowiedzi

poszczególnych kandydatów mogły wynikać z ich merytorycznego przygotowania do dyskusji i kompetencji komunikacyjnych (np. niektórzy kandydaci byli tak stremowani swoimi wystąpieniami, że szybko kończyli wypowiedź, inni preferowali krótkie wypowiedzi, nie wykorzystując tym samym pełni czasu danego im na wypowiedź).

We wszystkich audycjach publicystycznych z udziałem przedstawicieli partii liczących się w regionie lub kandydatów komitetów wyborczych zachowano neutralność w sposobie ich prezentowania.